ข้อมูลพื้นฐาน

ข้าวแต๋วแต๋วเกี๊ยว

308.75
ข.1231

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา
วิทยาลัยครูนครราชสีมา
๒๕๓๐

ข้อมูลพื้นฐานบ้านด่านเกวียน
ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

หอสมุดแห่งชาติ
28 ธ.ค. 2531
กรมศิลปากร

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา
วิทยาลัยครูนครราชสีมา

งบประมาณสนับสนุน ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
2530

ข้อมูลพื้นฐานบ้านด่านเกวียน

ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
28 ส.ค. 2531
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2530

โดย ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา

วิทยาลัยครูนครราชสีมา

เลขหมู่ 105
ท
เลขหมู่ 307.72
ข 123 ข
ค.3
ลงทะเบียน ฉ ๓๑ ร ๑๔๒๐๗

จำนวน 1,000 เล่ม

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์สมบูรณ์ออฟเซ็ทการพิมพ์

313 ถนนสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

โทร. (044) 243042, 246132

คำนำ

วิทยาลัยครูนครราชสีมา เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับภาระจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้เป็นศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรม คือ การศึกษา ค้นคว้าวิจัย อนุรักษ์ เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรม จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประชากรมาก รองจากกรุงเทพมหานคร และยังเปรียบเสมือนประตูของอีสาน ชาวนครราชสีมาจึงมีขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนอาชีพพื้นบ้านหลากหลาย ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยครูนครราชสีมา จึงดำริที่จะเก็บข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าว เพื่อทำเป็นข้อมูลพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม ในการที่จะใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้นสืบไป ซึ่งในชั้นต้นนี้ ได้ดำเนินการสำรวจ และจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานทางวัฒนธรรม เกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมบ้านด่านเกวียน หมู่บ้านด่านเกวียนเป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา มีชื่อเสียงในการทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และเป็นที่รู้จักดีของประชาชนชาวไทย และชาวต่างประเทศ

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยครูนครราชสีมา ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากงบประมาณ ประจำปี 2530 ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จึงจัดพิมพ์ข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวออกเผยแพร่

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยครูนครราชสีมา หวังว่าข้อมูลพื้นฐานทางวัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรมบ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา จะเป็นประโยชน์ สำหรับการศึกษาค้นคว้า และความภาคภูมิใจของชาวจังหวัดนครราชสีมา ตลอดจนผู้ที่สนใจในศิลปหัตถกรรมบ้านด่านเกวียนโดยทั่วไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทองคูณ หงส์พันธุ์)
อธิการวิทยาลัยครูนครราชสีมา
ประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา

สารบัญเรื่อง

หน้า

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชน

1. ความเป็นมา 3
2. สภาพชุมชน 3
   2.1 ภูมิประวัติของชุมชน 4
   2.2 สภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพของชุมชน 5
   2.3 สภาพทางภูมิศาสตร์ประชากร 15
   แหล่งข้อมูล 18

ตอนที่ 2 เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน 19

1. วิวัฒนาการ 19
2. วัตถุดิบ 21
3. ขบวนการผลิต 23
   3.1 การเตรียมดิน 23
   3.2 อุปกรณ์ในการปั้น 24
   3.3 วิธีการปั้น 25
   3.4 การตกแต่ง 26
   3.5 การผึ่งเครื่องปั้นก่อนนำเข้าเตาเผา 27
   3.6 การเผา 27
4. รูปแบบ 29
   4.1 เครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องใช้ 29
   4.2 เครื่องปั้นดินเผาประเภทตกแต่ง 31
   4.3 เครื่องปั้นดินเผาประเภทของที่ระลึก 34
   4.4 เครื่องปั้นดินเผาประเภทเบ็ดเตล็ด 35
5. การตลาดของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน 35
   5.1 ลักษณะการตลาดของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน 35
   5.2 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ 36
   5.3 รูปแบบของสินค้าที่ตลาดต้องการ 37
   5.4 ปัญหาและอุปสรรคของตลาดสินค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน 37
   แหล่งข้อมูล 39

หน้า

ตอนที่ 3 ช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน 41

1. ช่างในอดีต 42

2. ช่างดั้งเดิม 43

ลักษณะทั่วไปของช่างดั้งเดิมหรือช่างรุ่นเก่า 44

2.1 การปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนของช่างดั้งเดิมหรือช่างรุ่นเก่า 44

2.2 การถ่ายทอดความรู้ความชำนาญในอาชีพ 45

2.3 ความพอใจในอาชีพ 45

2.4 ลักษณะพิเศษของช่างดั้งเดิมหรือช่างรุ่นเก่า 45

2.5 คุณวุฒิของช่างดั้งเดิมหรือช่างรุ่นเก่า 45

2.6 การยกครูไหว้ครูช่างเครื่องปั้นดินเผา 45

2.7 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ของช่างดั้งเดิมหรือช่างรุ่นเก่า 46

3. ช่างปัจจุบัน 46

ลักษณะทั่วไปของช่างปัจจุบัน 49

3.1 การปั้นเครื่องปั้นดินเผาบ้านด่านเกวียนของช่างปัจจุบัน 49

3.2 รูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน 49

3.3 คุณวุฒิของช่างปัจจุบัน 50

3.4 วิถีการดำเนินชีวิต 50

3.5 ความสมัครสมานสามัคคีในหมู่ช่าง 50

แหล่งข้อมูล 57

ภาคผนวก 59

ก. ช่างฝีมือดี 59

ข. ช่างที่มีเตาเผาเป็นของตนเอง 59

ค. ทำเนียบช่างด่านเกวียน 60

ง. บันทึกคำสัมภาษณ์ช่างเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน 72

นายจวง แตงกระโทก 72

นายอยู่ ปอกระโทก 76

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	สถานที่ผลิตและจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในเขตชุมชนสุขาภิบาลด่านเกวียน	7
2	ขั้นตอนการเกิดกุดในลำน้ำมูล บริเวณตำบลท่าอ่าง	8
3	แหล่งดินที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบ	12
4	สินค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในปัจจุบัน	20
5	การซื้อขายสินค้าจากด่านเกวียน	21
6	กุดเวียนแหล่งดินแห่งหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบ	22
7	กุดตะเกียดแหล่งดินอีกแห่งหนึ่ง	23
8	การหมักดินเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างหนึ่งในขบวนการผลิต	24
9	อุปกรณ์การขึ้นรูป	24
10	อุปกรณ์ที่ใช้ในการตกแต่งลวดลาย	25
11	การขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา	25
12	การตกแต่งลวดลายด้วยวิธีขูดดิน	26
13	การตกแต่งลวดลายด้วยวิธีติดแปะ	26
14	การผึ่งเครื่องปั้นก่อนนำเข้าเตาเผา	27
15	เตาเผาแบบดั้งเดิม	27
16	เตาเผาแบบปัจจุบัน	28
17	เตาเผาแบบทุเรียง	28
18	เครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องใช้ในครัวเรือน	30
19	เครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องใช้ในการเกษตร	31
20	เครื่องปั้นดินเผาประเภทตกแต่งอาคาร	32
21	เครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องประดับตกแต่งร่างกาย	33
22	เครื่องปั้นดินเผาประเภทของที่ระลึก	34
23	นายวิชัย พูลในเมือง ผู้คิดทำนกฮูกเป็นคนแรก	35
24	เครื่องปั้นดินเผาประเภทเบ็ดเตล็ด	35
25	ช่างในอดีต : ลุงแถม	51
26	ช่างในอดีต : ลุงโต	51
27	ช่างในอดีต : ลุงหล่า	51
28	ช่างดั้งเดิม : นายจั่น ปลูกระโทก	51
29	ช่างดั้งเดิม : นายปั่น บุญเนตร	52
30	ช่างดั้งเดิม : นายเปล่ง ป้อกระโทก	52

ภาพที่		หน้า
31	ช่างดั้งเดิม : นายมาลัย ชำนาญกิจ	52
32	ช่างดั้งเดิม : นายหมี สิงห์ทะเล	52
33	ช่างดั้งเดิม : นายมานิตย์ (นึง) ปล้ำกระโทก	53
34	ช่างดั้งเดิม : นายเลียบ (ตู้) ตีบกระโทก	53
35	ช่างดั้งเดิม : นายแต๋น ไทยวง	53
36	ช่างปัจจุบัน : นายนิคม ฉิมนอก	53
37	ช่างปัจจุบัน : นายพรม (สิทธิ์) เป้งกระโทก	54
38	ช่างปัจจุบัน : นายสมหวัง ปลูกระโทก	54
39	ช่างปัจจุบัน : นายไสว บาดกระโทก	54
40	ช่างปัจจุบัน : นายสมาน แสงทอน	54
41	ช่างปัจจุบัน : นายสมร สิงห์ทะเล	55
42	ช่างปัจจุบัน : นายน้อย (ลี) ปล้ำกระโทก	55
43	ช่างปัจจุบัน : นายระงับ (ปึก) ป่วนกระโทก	55
44	ช่างปัจจุบัน : นายวัฒนา (ต๋อง) ป้อมชัย	55
45	ช่างปัจจุบัน : นายวิโรจน์ ศรีสุโร	56

บทนำ

สังคมไทย เป็นสังคมเกษตรเพื่อยังชีพมาแต่ครั้งโบราณกาล นอกจากการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ไว้ใช้เป็นอาหารและไว้ใช้แรงงานแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องผลิตสิ่งอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตไว้ใช้ในครอบครัวด้วย ดังนั้น เวลาที่ว่างจากงานด้านการเกษตร จึงเป็นเวลาที่ใช้ทำงานด้านหัตถกรรมต่าง ๆ เช่น ทอผ้า จักสาน ทำมีด ทำเครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ ผลิตภัณฑ์ที่ได้นี้ นอกจากจะใช้ในครอบครัวแล้ว ยังนำส่วนที่มากกว่าความต้องการใช้ไปแลกเปลี่ยนสิ่งอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งครอบครัวไม่สามารถจะผลิตได้เอง เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนก็เป็น ผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะดังกล่าวข้างต้น แม้ว่าจะมีหลักฐานหลายอย่างปรากฏให้เห็นเด่นชัดว่า มีการทำเครื่องปั้นดินเผาอยู่หลายแห่งในภาคอีสานมานานแล้ว เช่นที่บ้านเชียง แต่ปัจจุบันนี้ เมื่อกล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาของภาคอีสาน คนไทยทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างประเทศ รู้จักเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนมากกว่าเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งอื่น เพราะปัจจุบันนี้ เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนได้วิวัฒนาการจากหัตถกรรมในครัวเรือน เข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมเพื่อส่งออกนอกท้องถิ่น ดังจะเห็นวัตถุประสงค์นี้ได้อย่างชัดเจน ตั้งแต่การผลิตไปจนถึง รูปแบบ กระบวนการผลิต และระบบการซื้อขายที่แพร่กระจายไปยังตลาดต่างประเทศ

วิวัฒนาการของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ที่เปลี่ยนแปลงไปนี้มีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งต่าง ๆ มากมายในชุมชนบ้านด่านเกวียน นับตั้งแต่การนำวัตถุดิบขึ้นมาใช้ในการผลิต การนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ ระบบการทำงานของช่าง กระบวนการซื้อขายผลิตภัณฑ์ นับวันความเปลี่ยนแปลงนี้ ก็จะเคลื่อนต่อไปเรื่อย ๆ ความเป็นมาแต่ครั้งดั้งเดิมของชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน กำลังถูกลบเลือนไปเหมือนกับช่างรุ่นใหม่ที่ก้าวเข้ามาแทนที่ช่างรุ่นเก่าที่ล้มหายตายจากหรือเปลี่ยนอาชีพไป ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือทั้งภาคเหนือและภาคอีสาน ซึ่งในครั้งโบราณมีการทำเครื่องปั้นดินเผาด้วยเทคโนโลยีที่เจริญทัดเทียมกันนั้น ปัจจุบันนี้ภาคเหนือมีแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงอยู่หลายแห่ง แต่ในภาคอีสานมีเพียงด่านเกวียนแห่งเดียวเท่านั้นที่ยังมีชื่อเสียงทัดเทียมกับผลิตภัณฑ์ของภาคเหนือ ดังนั้นการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จึงเป็นการศึกษาถึงวิวัฒนาการของเครื่องปั้นดินเผาของอีสานที่มีการปรับเปลี่ยนจนสามารถดำเนินอยู่ได้ในปัจจุบัน

เนื้อหาของเอกสารเล่มนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชน กล่าวถึงสภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพ หรือภูมิศาสตร์ธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์ต่อการผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ได้แก่ ที่ตั้งอันเหมาะสมของชุมชน ลักษณะภูมิประเทศและโครงสร้างทางธรณีวิทยา โดยเฉพาะ "ดิน" ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิต นอกจากนี้ยังกล่าวถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ประชากรในชุมชนด่านเกวียนอีกด้วย

ตอนที่ 2 เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เป็นการให้ข้อมูลในการทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนตั้งแต่การผลิต การเลือกวัตถุดิบ การปั้น การตกแต่งลวดลาย การเผาและการตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน

ตอนที่ 3 ช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน แม้ว่าจะมีองค์ประกอบด้านทรัพยากร-ธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต คือ ดิน น้ำ ไม้ที่ใช้เป็นเชื้อเพลิง ความชื้น และสภาพอากาศที่เหมาะสม แต่สิ่งเหล่านั้นสำคัญน้อยกว่า "คนผู้เป็นช่างปั้น" ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนยังคงมีอยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้ได้ก็เพราะมีช่าง เนื้อหาในส่วนนี้กล่าวถึงช่างที่มีมาตั้งแต่ครั้งอดีต จนถึงปัจจุบัน

จากเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ตั้งแต่ตอนที่ 1 – 3 จะทำให้เห็นภาพองค์ประกอบสำคัญของการทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ครบตามขบวนการอุตสาหกรรม คือแหล่งทุน วัตถุดิบ แรงงาน และการบริหารจัดการ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน คณะผู้จัดทำจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานของการศึกษาเรื่องเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนที่จะมีขึ้นต่อไปในอนาคต

ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปของชุมชน

1. ความเป็นมา
2. สภาพชุมชน
2.1 ภูมิประวัติของชุมชน
2.2 สภาพทางภูมิประเทศกายภาพของชุมชน
2.2.1 ที่ตั้ง ขนาด รูปร่าง และอาณาเขตติดต่อ
2.2.2 ลักษณะภูมิประเทศและโครงสร้างทางธรณีวิทยา
2.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ และพืชพรรณธรรมชาติ
2.3 สภาพทางภูมิศาสตร์ประชากร
2.3.1 โครงสร้างทางด้านประชากร
2.3.2 เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ
2.3.3 ความเชื่อและศาสนา

1. ความเป็นมา

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาในภาคอีสานนั้น ทำกันมานานแล้วตั้งแต่สมัยโบราณ การค้นพบเครื่องปั้นดินเผาที่มีอายุมากกว่า 4-5 พันปีที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี เป็นหลักฐานที่สำคัญที่ยืนยันว่ามีการผลิตเครื่องปั้นดินเผามาแต่ครั้งโบราณ นอกจากนี้ยังมีการค้นพบพื้นที่ที่มีการทำเครื่องปั้นดินเผาอีกหลายแห่งในภาคอีสาน ดังที่จาตุรงค์ บุญทันใจและคณะ ได้เสนอแผนที่สรุปที่ตั้งของการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของภาคอีสาน ในการประชุมวิชาการเรื่องเมืองและชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นอกจากนี้จาตุรงค์ บุญทันใจและคณะยังได้นำเสนอในบทความว่า .....ถ้านำเอาข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีเซรามิค ที่ค้นพบในภาคอีสานไปเทียบกับภาคอื่นของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเหนือแล้วจะพบว่า ในภาคอีสานมีเทคโนโลยีที่เทียบเท่าได้เท่าของภาคเหนือ แต่ในปัจจุบัน การผลิตเครื่องปั้นดินเผาเคลือบในภาคอีสาน แทบจะไม่มีเลย **ยกเว้นที่ด่านเกวียน นครราชสีมา** ในขณะที่ทางภาคเหนือมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเคลือบ เพื่อส่งไปขายทั้งในและนอกประเทศอย่างกว้างขวาง รวมทั้งช่วยในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจไปเที่ยวภาคเหนือ ....(จาตุรงค์ บุญทันใจและคณะ 2525 : 262)

กล่าวได้ว่าปัจจุบันนี้ เมื่อพูดถึงเครื่องปั้นดินเผาในอีสาน ก็ต้องพูดถึงด่านเกวียน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั้งในประเทศและต่างประเทศ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบ้านด่านเกวียน จึงเปรียบเสมือนการศึกษาข้อมูลพื้นฐานแหล่งการทำเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญที่สุดของอีสานในปัจจุบัน

2. สภาพชุมชน

ชุมชนซึ่งเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนที่รู้จักกันแพร่หลายกันทั่วไปในปัจจุบัน ประกอบด้วยหมู่บ้านซึ่งอยู่ใกล้ทางหลวงหมายเลข 224 สายนครราชสีมา-โชคชัย ในพื้นที่เขตปกครองของตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย อยู่ห่างจากตัวเมืองนครราชสีมาไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ

15 กิโลเมตร บริเวณที่เป็นกลุ่มร้านค้าประมาณ 8 ร้าน ตั้งเรียงรายอยู่สองข้างทางหลวง อยู่ทางด้านตะวันตกมากกว่าทางตะวันออก ร้านค้าที่อยู่ติดทางหลวงนี้เป็นบริเวณที่นักท่องเที่ยวรู้จักกันดี มีทั้งส่วนที่แสดงและขายผลิตภัณฑ์กลางแจ้งและในอาคารร้านค้า บางร้านเช่น ดินดำ ไทยอิ่ม จงประเสริฐ อำแดง มีโรงงานผลิต อยู่ถัดไปในบริเวณด้านหลังของส่วนที่แสดงและขายผลิตภัณฑ์ แต่บางร้าน เช่น ดินดำ เป็นเฉพาะที่แสดงและขายผลิตภัณฑ์ ส่วนที่เป็นโรงงานอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ห่างจากทางหลวงเข้าไป มีทั้งด้านตะวันตก ได้แก่ บ้านป่าบง (หมู่ที่ 13) และด้านตะวันออกอีกหลายหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านด่านเกวียน (หมู่ที่ 8 และ หมู่ที่ 9) บ้านโนนม่วง (หมู่ที่ 10) บ้านตูม (หมู่ที่ 12) และบ้านด่านชัย ซึ่งแยกการปกครองจากบ้านด่านเกวียนหมู่ที่ 9 เป็นหมู่ที่ 15 เมื่อ พ.ศ. 2530 จึงกล่าวได้ว่าแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ไม่ได้อยู่เฉพาะบ้านด่านเกวียนเท่านั้น แต่อยู่ในหลายหมู่บ้านของตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย และหมู่บ้านเหล่านี้ก็มีการผลิตมาตั้งแต่ครั้งดั้งเดิม อย่างไรก็ตามบริเวณบ้านด่านเกวียนเป็นแหล่งที่มีการผลิตและจำหน่ายแพร่หลายมากกว่าหมู่บ้านอื่นจนชื่อ **"ด่านเกวียน"** กลายเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาจากทุกหมู่บ้านในตำบลท่าอ่าง

2.1 ภูมิประวัติของชุมชน

ตำบลท่าอ่าง เป็นตำบลหนึ่งในจำนวน 9 ตำบลของอำเภอโชคชัย และใน 9 ตำบลนี้มีชื่อนำหน้าว่า "ท่า" อยู่ 4 ตำบล คือ ตำบลท่าเยี่ยม ท่าลาดขาว ท่าจะหลุง และตำบลท่าอ่าง ทั้งนี้น่าจะเป็นเพราะพื้นที่ของอำเภอโชคชัยโดยเฉพาะบริเวณที่ตั้งอำเภอ ซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนด่านเกวียนไปประมาณ 15 กม. เป็นด่าน เรียกกันว่า "ด่านกระโทก" ต่อมาในปี พ.ศ. 2482 ทางราชการได้เปลี่ยนชื่อจากคำว่า "กระโทก" เป็น "โชคชัย" เพื่อให้มีความไพเราะเหมาะสมและเป็นศิริมงคล (ปัจจุบันเขียน "โชคชัย") การที่ราชการตั้งด่านขึ้นในบริเวณดังกล่าวก็เพราะว่า พื้นที่ของอำเภอโชคชัยถูกใช้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าระหว่างโคราช–นางรอง–เมืองปัก–บุรีรัมย์–สุรินทร์–ขุขันธ์–ขุนหาญ ไปจนถึงเขมร ส่วนมากจะเป็นการเดินทางโดยคาราวานเกวียน ซึ่งมีจุดหยุดพักเป็นระยะ ๆ เมื่อจะแวะพักมักจะเลือกบริเวณใกล้ริมน้ำมูล ซึ่งสะดวกต่อการใช้น้ำอุปโภคบริโภคทั้งของคนและสัตว์พาหนะ อีกประการหนึ่ง แม่น้ำมูลบางช่วงก็ถูกใช้เป็นท่าข้ามจากฟากหนึ่งไปยังอีกฟากหนึ่งของลำน้ำเพื่อย่นระยะการเดินทาง ทำให้มีบริเวณที่เป็น "ท่า" ขึ้นหลายแห่งในเขตพื้นที่อำเภอโชคชัย ซึ่งเป็นด่านสำคัญก่อนเดินทางเข้าโคราช จากการสอบถามผู้ที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงกับวัดด่านเกวียน ทำให้ทราบว่า ลำมูลใกล้วัดด่านเกวียนก็เป็นท่าที่ต้อนโคกระบือข้ามฟากแห่งหนึ่ง บริเวณที่เรียกว่า "ด่านเกวียน" ปัจจุบันนี้คือ แหล่งที่เคยเป็นจุดแวะที่พักของกองคาราวานเกวียน ซึ่งอยู่ระหว่างกึ่งกลางของระยะทางจากด่านกระโทกถึงเมืองโคราช

คำว่า "ท่าอ่าง" ซึ่งเป็นชื่อของตำบลนั้น ใช้ตามชื่อแหล่งชุมชน ซึ่งเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่อยู่ทางใต้ของชุมชนหมู่บ้านด่านเกวียน (หมู่ที่ 8,9 และ 15) ประกอบด้วย 3 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 3,4 และ 6 เชื่อกันว่าเป็นชื่อที่ใช้เรียกชุมชนที่อยู่ในเส้นทางที่พ่อค้าใช้เดินทางไปค้าขายในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคกลาง ด้วยการไล่ต้อนสัตว์ และใช้พาหนะนำสิ่งของต่าง ๆ ไป รวมทั้งสินค้าที่เป็นผลผลิตของคนในชุมชนนี้ด้วย ประชาชนในท้องที่นี้มีฝีมือในการปั้นโอ่ง ปั้นอ่าง ไว้ใช้ในครัวเรือนและส่งไปขายนอกท้องถิ่น คำว่า "ท่าอ่าง" จึงเป็นชื่อของชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่มีฝีมือในการทำโอ่ง อ่าง

ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนนี้มีการปั้นโอ่ง อ่างมากขึ้น ประกอบกับท้องที่นี้เป็นด่านที่จะเข้าสู่ตัวเมืองนครราชสีมา โอ่ง อ่าง ที่ปั้นขึ้นก็

สามารถขายได้สะดวก มีเรื่องเล่าว่า สมัยโบราณมีพ่อค้าต่างเมืองได้นำสินค้าบรรทุกเกวียนไปขายยังจังหวัดในภาคกลาง ได้เดินทางมาแล้วพักอาศัยที่ท่าอ่าง ซึ่งต่อมาภายหลังจึงเรียกว่า "ด่านเกวียน" เขตสุขาภิบาลด่านเกวียนในปัจจุบันนี้ประกอบด้วยชุมชน 2 กลุ่มคือ ชุมชนบ้านด่านเกวียนและชุมชนบ้านท่าอ่าง

ปัจจุบันการปั้นโอ่ง ปั้นอ่างก็ยังดำเนินอยู่แม้ว่าจะได้รับการพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ เข้ามาแล้วก็ตาม ลักษณะเครื่องปั้นดินเผาของท่าอ่างนี้ยังคงรูปลักษณะเก่า ๆ ไว้ให้ดูอีกมาก และถือได้ว่าเครื่องปั้นดินเผาของตำบลท่าอ่างนี้ เป็นที่เชิดหน้าชูตาของชาวนครราชสีมา เพราะทำให้เกิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของเมืองนี้อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งได้รับความสนใจจากชาวต่างประเทศมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเดือนพฤศจิกายน ที่มีงานช้างจังหวัดสุรินทร์ ชาวต่างประเทศที่ผ่านไปผ่านมาอดที่จะแวะชมและซื้อกลับไปไม่ได้ เป็นการนำรายได้ให้กับประเทศอีกทางหนึ่ง "เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน" จึงเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวนครราชสีมา หลายคนพูดว่า ถ้าจะดูฝีมือของชาวโคราชละก็ต้องไปที่ด่านเกวียน จะเห็นว่าหลายคนไม่รู้จักท่าอ่าง แต่รู้จักในนามของด่านเกวียน

เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ทำให้ "ด่านเกวียน" เป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญจุดหนึ่งของภาคอีสาน โครงการแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กำหนดผังพัฒนาชุมชนบริเวณนี้ไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2529 โดยเฉพาะบริเวณที่ได้จัดตั้งเป็นสุขาภิบาลด่าน – เกวียน ใน พ.ศ. 2527 ได้กำหนดผังการใช้ที่ดินตลอดการวางแผนก่อสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต

2.2 สภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพของชุมชน

2.2.1 ที่ตั้ง ขนาด รูปร่าง และอาณาเขตติดต่อ ตำบลท่าอ่าง ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองนครราชสีมา หรือตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอโชคชัย รูปร่างคล้ายสี่เหลี่ยมด้านไม่เท่าประเภทรูปร่างไม่กระทัดรัด เพราะมีส่วนเว้าแหว่ง เนื่องจากการแบ่งเขตการปกครองตามความคดเคี้ยวของลำน้ำอยู่หลายช่วง ทั้งด้านตะวันออกและด้านตะวันตก ทางหลวงแผ่นดินสาย 224 นครราชสีมา–โชคชัย ผ่านกลางพื้นที่ตำบลในแนวเหนือใต้ ซึ่งเป็นทิศทางเดียวกันกับคลองชลประทานและลำมูล

เนื่องจากเป็นตำบลขนาดใหญ่ของอำเภอ จึงประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวนมากถึง 15 หมู่บ้าน มากเป็นอันดับ 2 รองจากตำบลพลับพลา ได้แก่ บ้านไร่ (หมู่ที่ 1) บ้านกุดโบสถ์ (หมู่ที่ 2) บ้านท่าอ่าง (หมู่ที่ 3,4 และ 6) บ้านหนองบอน (หมู่ที่ 5) บ้านหนองเสาเดียว (หมู่ที่ 7) บ้านด่านเกวียน(หมู่ที่ 8 และ 9) บ้านโนนม่วง (หมู่ที่ 10) บ้านดอนพราหมณ์ (หมู่ที่ 11) บ้านตูม (หมู่ที่ 12) บ้านป่าบง (หมู่ที่ 13) บ้านหนองโสน (หมู่ที่ 14) และบ้านด่านชัย ซึ่งแยกมาจากบ้านด่านเกวียนหมู่ที่ 9 เป็นหมู่ที่ 15 ในจำนวน 15 หมู่บ้านนี้มีช่างฝีมือที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนอยู่ 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 8,9,10, 12,13 และหมู่ที่ 15 จะเห็นว่าเป็นหมู่บ้านที่เรียกว่า "บ้านด่านเกวียน" มาแต่เดิม 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 8,9 และ หมู่ที่ 15 ส่วนอีก 3 หมู่บ้านนั้นก็อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน คือ ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของตำบลในพื้นที่ระหว่างคลองชลประทานและลำมูล ซึ่งเป็นแห่งวัตถุดิบที่สำคัญ คือ ดินตะกอนที่ทับถมอยู่ในกุดต่าง ๆ ข้างฝั่งของลำมูล

ตำบลท่าอ่างมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอเมืองนครราชสีมา ทางด้านตะวันตกและด้านเหนือ

ส่วนทางด้านใต้และด้านตะวันออกนั้นติดต่อกับตำบลในอำเภอโชคชัย ได้แก่ตำบลพลับพลา ตำบลโชคชัย ตำบลละลมใหม่พัฒนา และตำบลท่าจะหลุง การที่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอเมืองนครราชสีมา และประชาชนสามารถเดินทางด้วยรถยนต์เข้าสู่ตัวเมืองได้สะดวกรวดเร็ว ในระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตรนี้เองทำให้การขยายตัวทางด้านธุรกิจการค้าของตำบลท่าอ่างเป็นไปได้อย่างเชื่องช้า

ชุมชนสุขาภิบาลด่านเกวียนตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2526 เป็นศูนย์กลางที่สำคัญที่สุดของตำบลท่าอ่าง และเป็นชุมชนสุขาภิบาลแห่งที่ 2 ของอำเภอโชคชัย ชุมชนสุขาภิบาลด่านเกวียนมีพื้นที่ 10.17 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตพื้นที่ 7 หมู่บ้านของตำบลท่าอ่าง คือ หมู่บ้านที่เรียกกันมาแต่ดั้งเดิมว่า บ้านท่าอ่าง (หมู่ที่ 3,4 และ 6) บ้านด่านเกวียน (หมู่ที่ 8,9 และ 15) และบ้านโนนม่วง (หมู่ที่ 10) มีประชากรในเขตสุขาภิบาล 7,698 คน จำนวนหลังคาเรือนเท่ากับ 1,094 หลังคาเรือน (18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531) เมื่อ พ.ศ. 2527 มีประชากร 6,273 คน 1,250 หลังคาเรือน จะเห็นว่ามีการเพิ่มของประชากรสูงขึ้น ในขณะที่จำนวนของหลังคาเรือนลดลง แสดงว่าจำนวนประชากรเฉลี่ยต่อหลังคาเรือนเพิ่มขึ้น ซึ่งเกิดจากการจ้างแรงงานเข้ามาช่วยผลิตเครื่องปั้นดินเผา ในลักษณะของอุตสาหกรรมขนาดย่อมมากขึ้นกว่าเดิม อย่างไรก็ตามอัตราการเพิ่มที่ปรากฏนี้เฉลี่ยเท่ากับ 7.57 ต่ำกว่าอัตราที่ทางสำนักผังเมืองได้คาดคะเนไว้ คือร้อยละ 9.12 ต่อปี

ชุมชนสุขาภิบาลด่านเกวียนมีรูปร่างยาวขนานไปกับทางหลวง 224 ประกอบด้วย 2 กลุ่มชนคือ กลุ่มชุมชนบ้านด่านเกวียนและกลุ่มชุมชนบ้านท่าอ่าง บริเวณบ้านพักอาศัยและย่านพาณิชยกรรมรวมเป็นกระจุกอยู่รอบวัดด่านเกวียน และวัดท่าอ่าง ส่วนบริเวณพาณิชยกรรมที่จำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนนั้น อยู่บนเขตทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 224 ทั้งสองฝั่งประมาณร้อยละ 94.57 ของพื้นที่บริเวณพาณิชยกรรมในเขตสุขาภิบาล จึงกล่าวได้ว่าจุดเด่นของชุมชนสุขาภิบาลด่านเกวียน คือบริเวณที่เป็นย่านพาณิชยกรรมเครื่องปั้นดินเผา

ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อของชุมชนด่านเกวียน มีผลต่อวิวัฒนาการของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนอยู่มาก แหล่งผลิตซึ่งตั้งอยู่ในเส้นทางการค้าสำคัญในสมัยโบราณทำให้มีโอกาสทางการตลาดสูงกว่าแหล่งอื่นที่อยู่นอกเส้นทางการค้า จวบจนมาถึงสมัยปัจจุบันนี้ ทางหลวง 224 ก็เป็นเส้นทางสำคัญของการท่องเที่ยวในอีสานใต้ เทศกาลงานช้างที่สุรินทร์ แห่เทียนพรรษาที่อุบลราชธานี ฯลฯ มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศจำนวนมากแวะมาชมและซื้อสินค้าจากด่านเกวียน เอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อันเกิดจากเนื้อดินตะกอนที่แตกต่างไปจากแหล่งอื่น ทำให้เกิดคุณค่าเฉพาะตัวทางศิลปหัตถกรรม เมื่อมีผู้สนใจซื้อ ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญด้านเครื่องปั้นดินเผาย่อมสนใจที่จะพัฒนารูปแบบให้เป็นที่พึงพอใจของผู้ซื้อมากขึ้น ดังนั้นรูปแบบ กรรมวิธี กระบวนการผลิตตลอดกระบวนการซื้อขาย เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในปัจจุบัน จึงแตกต่างไปจากเดิมมาก สิ่งเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ในการผลิตจากเดิมที่มุ่งประโยชน์ใช้สอยและเหลือขายในท้องถิ่น มาเป็นการผลิตเพื่อขายเป็นสินค้าออกนอกท้องถิ่นและนอกประเทศ

2.2.2 ลักษณะภูมิประเทศและโครงสร้างทางธรณีวิทยา พื้นที่ของตำบลท่าอ่าง อยู่ในประเภทที่ราบ ทางด้านตะวันตกของทางหลวงหมายเลข 224 เป็นที่ดอนสูงประมาณ 200 เมตรจากระดับน้ำทะเลแล้วค่อยลาดเทลงเป็นที่ราบลุ่มติดลำน้ำมูล ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของทางหลวง มีความสูงเฉลี่ยจากระดับน้ำทะเลอยู่ระหว่าง 175-200 เมตร

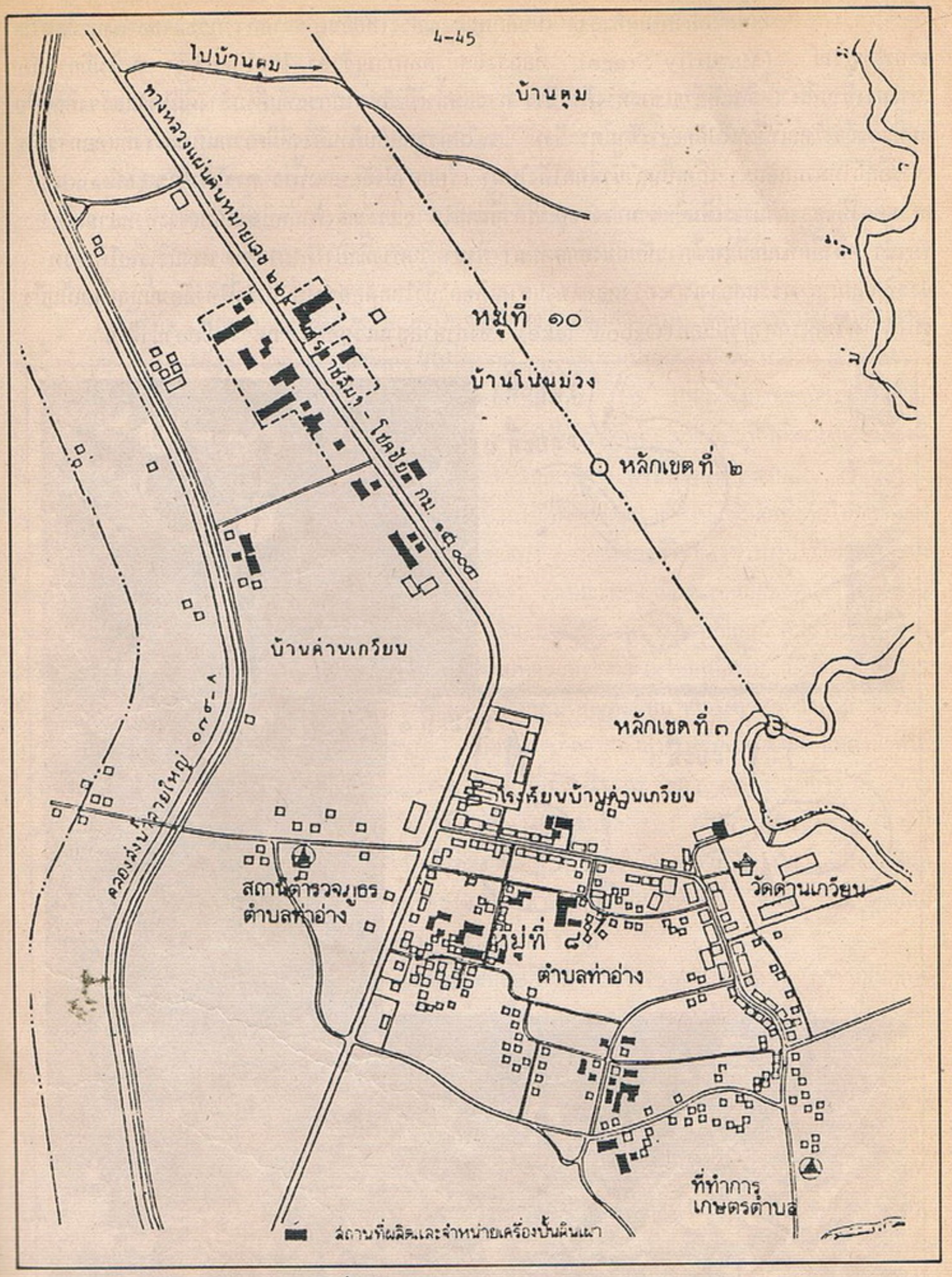

ภาพที่ 1 สถานที่ผลิตและจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในเขตชุมชนสุขาภิบาลด่านเกวียน
ที่มา โครงการแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมาและบริเวณใกล้เคียง

สภาพพื้นที่ของตำบลท่าอ่าง เป็นลักษณะภูมิประเทศอันเกิดจากการกระทำของลำน้ำที่อยู่ในระยะสมบูรณ์ (Maturity Stage) คือกระแสน้ำลดความเร็วลง ไหลไปอย่างช้า ๆ ไม่มีการกัดเซาะทางด้านลึก เหลือแต่การเซาะทางด้านข้าง กระแสน้ำเมื่อไหลไปกระทบด้านข้างที่มีโครงสร้างดินหรือหินที่แข็งก็จะไหลเหวี่ยงไปกัดเซาะด้านตรงข้าม จนไปกระทบกับด้านข้างที่มีความแข็งแกร่งทนต่อการกัดเซาะอีกก็ไหลวกกลับมา เกิดเป็นลำน้ำที่คดโค้งไปมา เรียกลำน้ำลักษณะนี้ว่า ทางโค้งตวัด (Meander) ความคดโค้งของลำน้ำจะเพิ่มขึ้นตามช่วงระยะเวลาที่ผ่านไป ขณะที่ตลิ่งด้านหนึ่งถูกกัดเซาะพังทลายเป็นร่องน้ำ ตลิ่งอีกด้านหนึ่งจะมีการทับถมงอกออกมา ยิ่งนานวันทางน้ำยิ่งโค้งมากขึ้น บางบริเวณโค้งตวัดประชิดกันมาก กระแสอาจเซาะตรงคอคอดจนขาดเกิดลำน้ำไหลตัดตรงไป ส่วนที่โค้งอ้อมนั้นกลายเป็นบึงรูปโค้ง หรือทะเลสาปรูปแอก(Oxbow lake) ซึ่งภาษาอีสานเรียกว่า "กุด" หรือลำน้ำด้วน

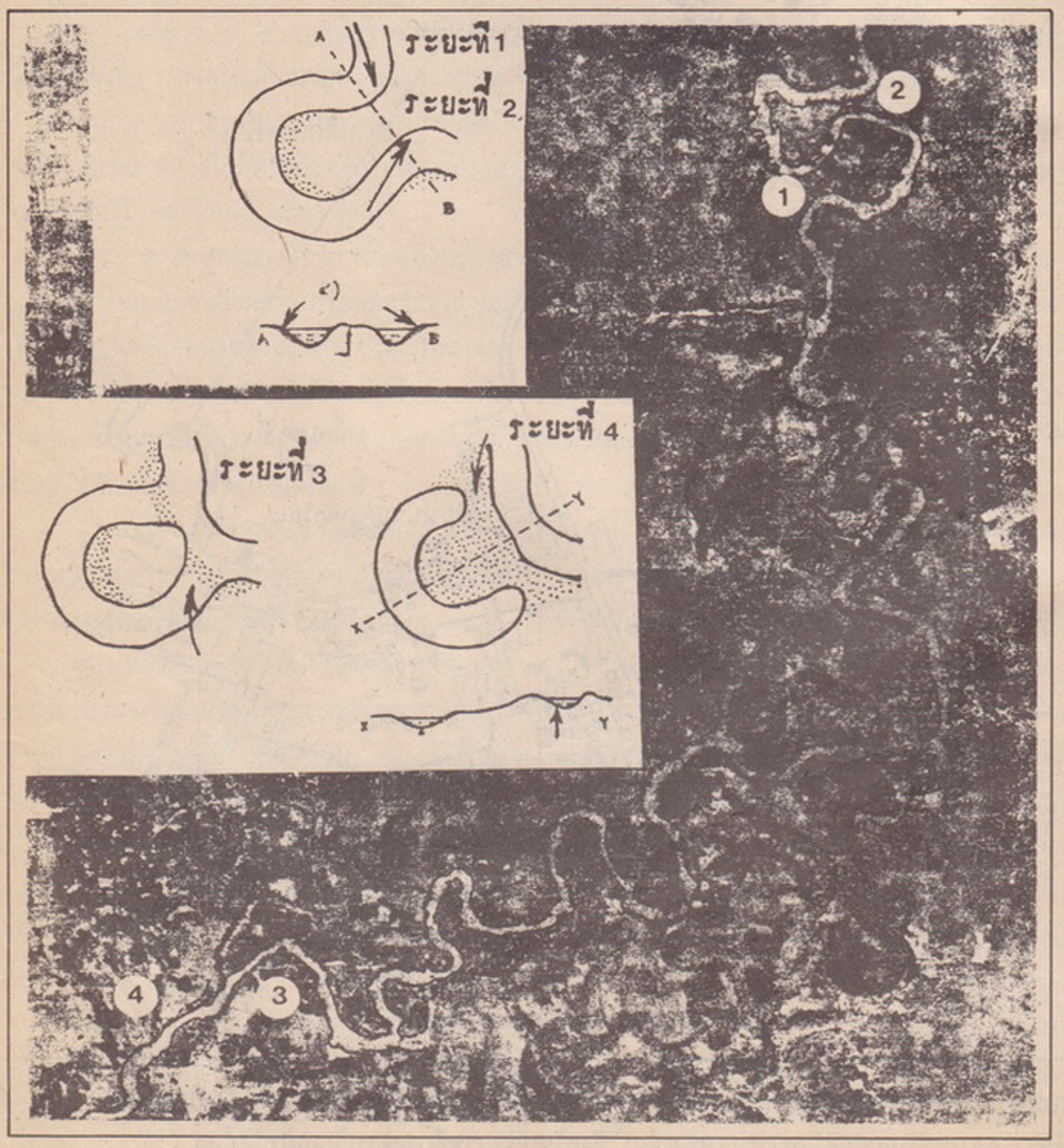

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการเกิดกุดในลำน้ำมูลบริเวณตำบลท่าอ่าง

ระยะที่ 1 เมื่อแม่น้ำอยู่ในระยะสมบูรณ์ (Maturity) แม่น้ำจะไหลคดโค้งเพราะมีการกัดเซาะด้านข้างมากขึ้น

ระยะที่ 2 เมื่อทางน้ำไหลโค้งเข้าหากัน ส่วนโค้งที่เรียกว่า คอ จะถูกกัดเซาะเข้าไปทั้งสองด้าน

ระยะที่ 3 บริเวณที่อยู่ระหว่างคอทั้งสอง จะถูกกระแสน้ำกัดเซาะเป็นลำน้ำสายเดียวกัน และเริ่มมีการทับถมบริเวณที่ถูกตัดทั้งสองข้าง

ระยะที่ 4 เมื่อการทับถมเพิ่มปริมาณมากขึ้น บริเวณลำน้ำเดิมถูกตัดออกกลายเป็นทะเลสาปรูปแอก หรือกุดซึ่งเป็นแหล่งดินสำหรับใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

อภิศักดิ์ โสมอินทร์ อธิบายว่า กุดมีความสำคัญต่อคนอีสานมาก โดยเฉพาะหมู่บ้านที่อยู่ตามลำน้ำชี-มูล ซึ่งสองฝั่งของแม่น้ำสองสายนี้เต็มไปด้วยกุด..... นับว่าเป็นแหล่งน้ำท้องถิ่น (Local water body) อเนกประสงค์คือ ใช้ประโยชน์ได้หลายสถาน เช่น เป็นแหล่งอาหารประจำหมู่บ้าน บางกุดมีหมู่บ้านตั้งเรียงรายล้อมรอบหลายหมู่บ้าน ชาวบ้านใช้น้ำจากกุด ริมฝั่งกุดเป็นที่เพาะปลูกอย่างดี หลายกุดของลำน้ำชีมีน้ำตลอดปี แต่บางกุดก็มีน้ำเฉพาะหน้าฝนเท่านั้น หรือบางกุดก็กลายเป็น Oxbow Scar ไป คือไม่มีน้ำเนื่องจากตื้นเขิน พังทลาย ชาวบ้านใช้เป็นที่ทำนา ทำสวน พืชผักที่ขายในตลาดสดหน้าแล้งได้มาจากกุดนี่เอง กุดจึงนับว่าเป็นกระปุกเลือดและน้ำเกลือที่พยุงชีวิตของชาวบ้านไว้ในยามที่ขาดแคลนน้ำ.....(อภิศักดิ์ โสมอินทร์ 2520 : 89-90) ลักษณะของภูมิประเทศมีผลต่อการตั้งถิ่นฐานของชาวอีสานมากดังที่อภิศักดิ์ โสมอินทร์ อ้างว่า....ในหนังสือของพระยาราชนิกูล อุปราชภาคอีสานที่มีไปถึงมหาอำมาตย์เอก ท่านเจ้าพระยายมราช เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยสมัยนั้น ก็ได้กล่าวถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวอีสานว่า ชาวอีสานชอบสร้างบ้านกันเป็นกลุ่มใหญ่ติดกับน้ำหนองหรือลำน้ำด้วน ที่เรียกว่า ตะกุด คำว่าตะกุดก็คือกุด (Oxbow lake) นั่นเอง เกิดจากลำน้ำที่เปลี่ยนทางเดิน แหล่งน้ำที่ใช้เป็นทำเลที่ตั้งหมู่บ้านมีหลายลักษณะ เช่น แม่น้ำ ลำห้วย หนอง บึง กุด ฮอง (ร่องน้ำเล็ก) ชำ (คำ) ฯลฯ ชื่อหมู่บ้านที่ตั้งตามแหล่งน้ำมักมีคำว่า วัง ท่า ห้วย กุด หนอง ฮอง คำ เช่นบ้านวังยาว (ตั้งอยู่ริมน้ำชี) บ้านท่าประทาย บ้านห้วยเม็ก บ้านกุดหวาย บ้านหนองบอน บ้านหนองไฮ.....(อภิศักดิ์ โสมอินทร์ 2525 : 264-265) ชื่อหมู่บ้านในตำบลท่าอ่างก็มีลักษณะดังกล่าวได้แก่ บ้านกุดโบสถ์ บ้านท่าอ่าง บ้านหนองบอน บ้านหนองเสาเดียว และบ้านหนองโสน

ชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนการประกอบอาชีพของประชาชนในเขตตำบลท่าอ่าง มีความสัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศและโครงสร้างทางธรณีวิทยามากคือ บริเวณที่ดอนทางด้านตะวันตก ซึ่งสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 200 เมตร ใช้เป็นที่ทำไร่ ส่วนทางด้านตะวันออกซึ่งเป็นที่ราบลุ่มน้ำมูลสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 175-180 เมตร นั้นใช้เป็นพื้นที่ทำนา บริเวณที่เป็นกุดนั้น เป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญของอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา เช่นกุดเวียน กุดตะเกียด กุดเสือตาย (กุดสายตาย) กุดสองคืน คลองตำแย ฯลฯ การทำเครื่องปั้นดินเผาในสมัยดั้งเดิมนั้น จะทำอยู่ในบริเวณกุด เพราะมีทั้งดินแหล่งน้ำ และไม้ที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับเผา อรุณวรรณ เหล่าภักดีอ้างว่า.....สำหรับเครื่องปั้นดินเผาตามคำบอกเล่าของคนสมัยก่อนที่เล่าสืบต่อกันมาว่า มีพวกข่าซึ่งเป็นกลุ่มชนเร่ร่อน ได้เข้ามาตั้งรกรากข้างวัดด่านเกวียน และใช้ดินบริเวณลำน้ำมูลมาปั้นเครื่องใช้ภายในครัวเรือน เช่น โอ่งดิน ไหครก และมีผู้สันนิษฐานว่า ต่อมาชาวนครราชสีมา สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชไปพบเข้าจึงได้ศึกษาและลอกเลียนแบบกันมาตกทอดมาถึงคนรุ่นหลัง..... (อรุณวรรณ เหล่าภักดี 2530 : 330) ซึ่งตรง

กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นายปั่น บุญเนตร ช่างฝีมือทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2531 เวลาประมาณ 14.00-15.00 น. สรุปความได้ว่า.....การทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนทำที่ "กุดข่า" อยู่ทางตะวันออกของวัดด่านเกวียน ลุงปั่นเข้าใจว่า "กุดข่า" เป็นชื่อที่เรียกตามชื่อกุด ที่มีพวกข่ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนพวกอื่น ๆ.....

การมีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำระยะสมบูรณ์ (Maturity Stage) ทำให้เกิดสภาพการสะสมของดินตะกอนที่น้ำพามาทับถมอยู่ตามสองฝั่งของลำน้ำ ดินที่มีลักษณะพิเศษนี้ เกิดจากการสลายตัวของหินทรายชุดโคราชดังที่ จุมพล คืนตัก ธงชัย พึ่งรัศมี และพิภพ วสุวานิช ได้อธิบายลักษณะทางธรณีวิทยาแหล่งดินบ้านด่านเกวียนไว้ดังนี้

บริเวณบ่อดินอยู่ห่างจากแม่น้ำมูลไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2.5 กม. ช่วงบนเป็นชั้นผิวดิน (Humous Soil) สีเหลืองน้ำตาลปกคลุมอยู่ ชั้นดินเป็นชั้นที่นำไปใช้เป็นวัตถุดิบวางตัวอยู่ใต้ชั้นผิวดิน เป็นดินเหนียวเนื้อละเอียดมีทรายละเอียดปนอยู่น้อยมาก สีน้ำตาลและมีสีแดงเกิดจากเหล็กเฟอริกอ็อกไซด์ (Ferric oxide) สีแดงเป็นแถบ ๆ และเป็นจุด ๆ อยู่ทั่วไปความหนาของชั้นนี้เท่าที่เห็นจากดินเหนียวที่ขุดไปใช้หนากว่าหนึ่งเมตร จากคำบอกเล่าของชาวบ้าน และคนงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผากล่าวว่าชั้นดินนี้หนามาก แต่ช่วงที่จะนำมาเป็นวัตถุดิบได้หนาประมาณ 2 เมตร

แหล่งดินอีกชนิดหนึ่งซึ่งนำไปเป็นส่วนผสมในการผลิต ซึ่งเป็นชั้นดินทราย (Sandy clay grade to clayey sand) ไม่ใช่ดินเหนียว อยู่ห่างจากฝั่งแม่น้ำมูลไปทางทิศตะวันออกประมาณ 500 เมตร เป็นดินทรายสีน้ำตาลอ่อน ร่วน ทรายเป็นทรายเนื้อละเอียดมาก (Very fine sand) วางตัวอยู่ใต้ชั้นผิวดิน ซึ่งหนาประมาณ 40 เซนติเมตร ชั้นดินทรายหนากว่าหนึ่งเมตร

แหล่งดินบ้านด่านเกวียน เกิดจากการสะสมตัวของตะกอนจากแม่น้ำ (Alluvium Deposit) ในสมัยเพิ่งผ่านไป (Recent) ในที่นี้เป็นการสะสมตัวของตะกอนจากแม่น้ำมูล การสะสมตัวแบบนี้เกิดขึ้นเนื่องจากในลำน้ำมีน้ำมากและน้ำจะล้นขึ้นไปตามฝั่งและพาตะกอนไปด้วย ตะกอนที่มีขนาดใหญ่จะตกอยู่บริเวณใกล้แม่น้ำ และตะกอนที่มีขนาดเล็กจะตกห่างจากฝั่งออกไป เพราะฉะนั้น จึงได้แหล่งดินเหนียวในบริเวณที่ห่างฝั่งและได้ดินทรายในบริเวณที่ใกล้ฝั่ง

ผลการวิเคราะห์ทางเอ็กซเรย์

เป็นแร่ดินชนิด เคโอลิไนต์ 75-80% เวอร์มิคูไลต์(Hydroxyl Aluminium Interlayer Vermiculite) 20-25% และร่องรอยของอิลไลต์

ผู้ทำการวิเคราะห์ : ดร.นวลฉวี ใยบัวเทศ

ผลการทดลองทางกายภาพ

	ตัวอย่างที่ 1	ตัวอย่างที่ 2	ตัวอย่างที่ 3
ก. สีหลังเผา			
ที่ 1000 °ซ	น้ำตาลอมส้ม	น้ำตาลอมส้ม	น้ำตาลอมส้ม
ที่ 1100 °ซ	น้ำตาลอมส้ม	น้ำตาลอมส้ม	น้ำตาลอมส้ม
ที่ 1200 °ซ	น้ำตาล	น้ำตาลแดง	สีเทา

ช. แรงกดที่ทำให้แท่งตัวอย่างหัก หน่วยเป็นปอนด์ต่อตารางนิ้ว

266	100	96

ค. ความทนไฟ หน่วยเป็น °ซ

1450	1480	1500

ฆ. ความละเอียดหยาบของเม็ดดิน หน่วยเป็นเปอร์เซนต์

เล็กกว่า 3 ไมครอน	25.9	26.5	21.9
3-5 "	9.3	10.9	8.3
5-10 "	14.7	11.7	8.3
10-15 "	12.2	6.7	9.2
15-20 "	7.6	5.0	8.3
ใหญ่กว่า 20 "	30.3	39.2	44.0

ง. ความดูดซึมน้ำ หน่วยเป็นเปอร์เซนต์

ที่ 1000 °ซ	11.9	11.1	15.3
ที่ 1100 °ซ	7.9	3.9	5.5
ที่ 1200 °ซ	5.5	1.0	3.2

จ. ความหดตัว หน่วยเป็นเปอร์เซนต์

ที่ 1000 °ซ	12.8	13.4	11.7
ที่ 1000 °ซ	13.8	16.4	17.4

ฉ. สัมประสิทธิ์การขยายตัว หน่วย ซม./ซม./°ซ

30 630 °ซ	30 90 °ซ	30 570 °ซ
1.32×10^{-6}	7.90×10^{-6}	4.21×10^{-6}

ผู้ทำการวิเคราะห์ ศิริชัย โพธิตาปนะ

คุณภาพดิน

ในที่นี้จะกล่าวถึงดินเหนียวสีน้ำตาลเท่านั้น เพราะดินทรายใช้ในจุดประสงค์อื่นด้วย คือต้องการทรายที่มีผสมอยู่ในดินไปเป็นส่วนประสม เพื่อช่วยให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้มีความแข็งแกร่งดีขึ้น สำหรับคุณภาพของดินเหนียวที่จะกล่าวในที่นี้ใช้จากการสังเกตลักษณะของดิน และผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเผาเท่านั้น มิใช่จากผลของการทดสอบคุณสมบัติทางกายภาพ ทางเอ็กซเรย์ และการวิเคราะห์ทางเคมี ดินเหนียวจากแหล่งนี้ไม่ใช่ดินขาว (Kaolin) หรือบอลล์เคลย์ (Ball Clay) หรือดินทนไฟ (Fire Clay) เป็นแต่เพียงดินเหนียวที่มีคุณสมบัติพิเศษ คือมีความเหนียวค่อนข้างสูงเนื้อละเอียด ซึ่งสามารถนำไปขึ้นรูปและเผาเป็นผลิตภัณฑ์โดยไม่บิด เบี้ยว หรือแตก ซึ่งคุณสมบัติอันนี้อาจเกิดจากแร่ดินที่อยู่ในดินเหนียวนี้ ส่วนใหญ่เป็นแร่เคโอลิไนต์ ข้อดีของดินเหนียวจากแหล่งนี้ก็คือ เมื่อเผาแล้วจะให้สีซึ่งเป็นสีพิเศษ เป็นที่นิยมของตลาดโดยไม่ต้องอาศัยสารเคมีหรือดินจากแหล่งอื่นมาผสม

ปริมาณสำรอง

เนื่องจากยังไม่มีการสำรวจโดยละเอียดแต่อย่างใด เพราะฉะนั้นปริมาณสำรองที่แท้จริงจึง

ยังไม่ทราบ แต่สามารถประเมินค่าคร่าว ๆ จากลักษณะทางธรณีวิทยาได้ว่า แหล่งดินบริเวณนี้มีขนาดใหญ่พอสมควร โดยคิดความหนาของดินประมาณ 1 เมตร และความกว้างยาวของชั้นดินซึ่งมีคุณสมบัติเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันโดยคิดความกว้างประมาณ 500 เมตร ความยาวประมาณ 1000 เมตร และความถ่วงจำเพาะของดินเท่ากับ 2 จะมีปริมาณสำรอง 1,000,000 ตัน ซึ่งเพียงพอสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา บริเวณบ้านด่านเกวียนใช้ไปได้อีกนานหลายสิบปี เพราะโรงงานเหล่านี้ใช้ดินประมาณ 50 ตันต่อปี (จุมพล คืนตัก ธงชัย พึ่งรัศมี และพิภพ วสุวานิช 2521 : 142-146)

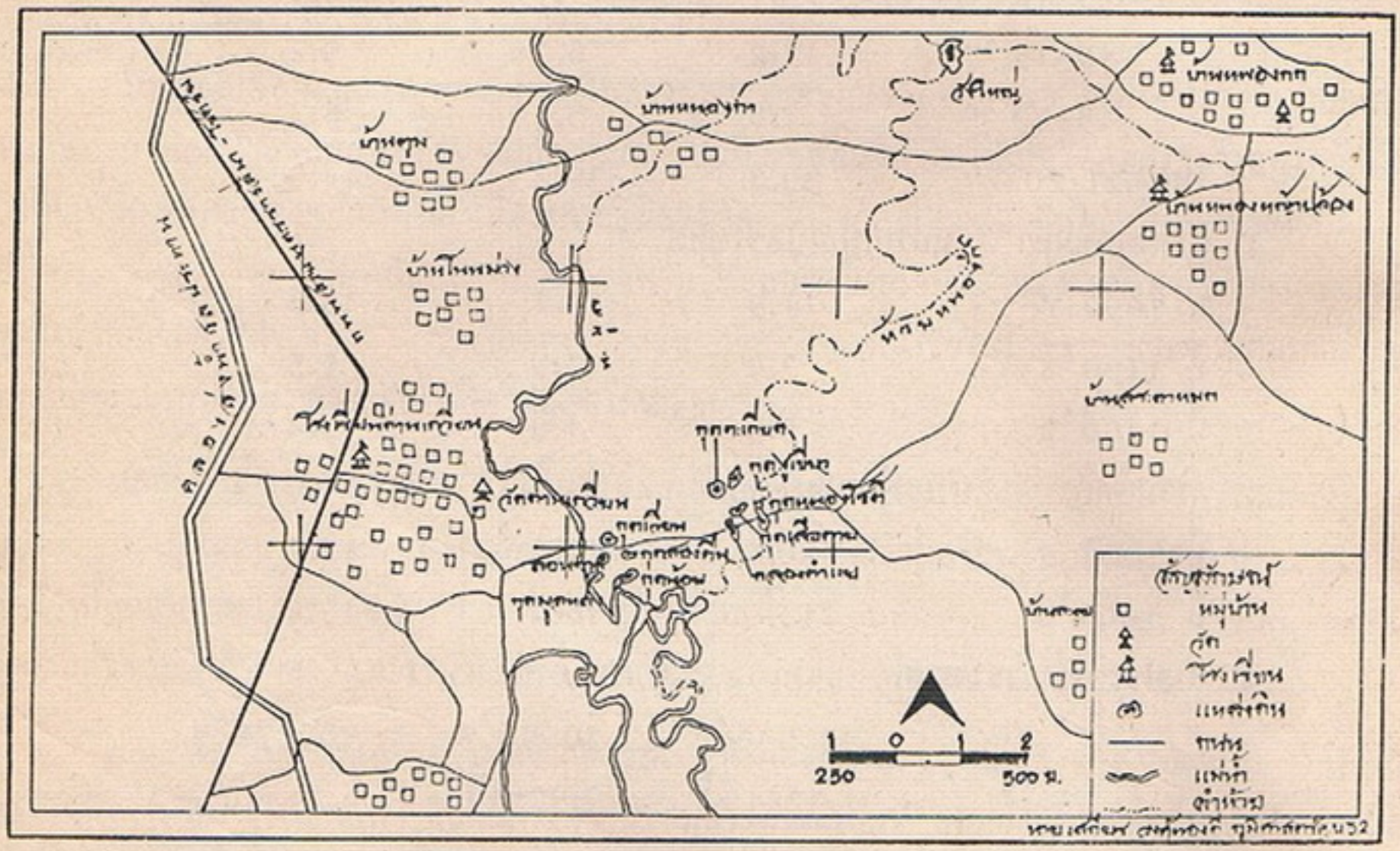

ภาพที่ 3 แหล่งดินที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบ

จากการสัมภาษณ์ นายวัฒนา ป้อมชัย และนายเลียบ (ตู้) ตีบกระโทก ช่างปั้นดินเผาด่านเกวียน ทำให้ทราบว่าแหล่งดินที่ถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนนั้นมีอยู่ 10 แหล่ง ส่วนมากอยู่ฝั่งตะวันออกของลำน้ำมูล ได้แก่ วังใหญ่ กุดเสือตาย (กุดสายตาย) กุดตะเกียด กุดเวียน กุดหนองโชติ กุดสองคืน หนองงูเขียว มูลหลง และคลองตำแย นอกจากนี้ยังมีกุดลอนตาลอยู่ทางด้านตะวันตกของลำน้ำมูล ในจำนวน 10 แหล่ง คลองตำแยเป็นแหล่งที่สำคัญและเป็นแหล่งใหญ่ เพราะมีปริมาณดินที่ต้องการมาก และเจ้าของที่ดินต้องการให้ขุดออก เพื่อให้พื้นที่ทำนามีระดับต่ำลง ใกล้เคียงกับที่นาบริเวณใกล้เคียง กุดเวียนเป็นแหล่งดินทรายที่นำไปผสมกับดินแหล่งอื่น ซึ่งเป็นแหล่งดินเหนียวเนื้อละเอียด ทั้งช่างปั้นและผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน มีความเห็นตรงกันว่า ยังมีปริมาณดินที่จะนำมาใช้ได้อีกนาน เพราะเคยมีการทดลองนำดินบริเวณใกล้ลำน้ำมูล จากแหล่งอื่นที่ยังไม่ได้ขุดมาทดลองปั้นแล้วเผาก็ใช้ได้ดี ประกอบกับเจ้าของที่ดินต้องการให้พื้นที่ซึ่งเป็นที่นามีระดับต่ำลงอยู่แล้ว จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการขุดมาใช้

นอกจากนี้ลักษณะภูมิประเทศ และโครงสร้างทางธรณีวิทยาของบริเวณที่เหมือนกับแหล่งดินที่นำมาใช้ทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนก็ยังมีอยู่เป็นบริเวณกว้าง โดยเฉพาะทางด้านตะวันออกของ

ลำน้ำมูลช่วงที่ไหลผ่านตำบลท่าอ่าง เป็นช่วงที่มีความคดเคี้ยวมากทำให้ทางน้ำเปลี่ยนทางเดิน เกิดเป็นกุดหนอง และแหล่งดินตะกอนที่มีสภาพเหมือนกับแหล่งดินที่ขุดนำมาใช้ในปัจจุบันอยู่ทั่ว ๆ ไป หลายแห่ง กล่าวได้ว่าลักษณะภูมิประเทศและโครงสร้างทางธรณีวิทยาของตำบลท่าอ่าง บริเวณที่ราบลุ่มน้ำมูล ซึ่งมีดินตะกอนมาทับถมอยู่ตามกุด และที่ราบขั้นบันไดริมฝั่งแม่น้ำ ตลอดจนองค์ประกอบของแร่ธาตุที่สะสมอยู่ในดินเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเกิดขึ้นอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะ ที่แตกต่างจากเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งอื่น

2.2.3. ลักษณะภูมิอากาศและพืชพรรณธรรมชาติ จากข้อมูลที่สถานีอุตุนิยมวิทยาอุทกโชคชัย ซึ่งอยู่ห่างจากตำบลท่าอ่าง 15 กิโลเมตร ได้เก็บรวบรวมไว้ ปรากฏค่าเฉลี่ยรายเดือนของอุณหภูมิ ปริมาณฝน จำนวนวันที่ฝนตก และอัตราการระเหย ดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยรายเดือนของอุณหภูมิ ปริมาณฝน จำนวนวันที่ฝนตก และอัตราการระเหย ที่สถานีอุตุนิยมวิทยาอุทกโชคชัย

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ)	ปริมาณฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	อัตราการระเหย (มม.)
ม.ค.	24.54	8.20	1.44	3.96
ก.พ.	27.15	13.76	2.33	4.76
มี.ค.	29.58	35.03	4.72	5.65
เม.ย.	30.08	75.86	7.89	6.00
พ.ค.	29.56	144.84	14.56	5.84
มิ.ย.	29.06	102.80	14.22	5.40
ก.ค.	28.79	120.88	13.67	5.31
ส.ค.	28.42	125.58	15.83	4.94
ก.ย.	27.61	253.06	19.78	4.47
ต.ค.	26.96	167.87	13.44	4.19
พ.ย.	25.30	33.13	4.28	3.94
ธ.ค.	23.86	1.40	0.61	3.85
รวมทั้งปี	-	1,082.39	112.77	-
ค่าเฉลี่ย	27.58	90.20	9.40	4.86

ที่มา : ข้อมูลเบื้องต้นจากสถานีอุตุวิทยาอุทกโชคชัย

หมายเหตุ อุณหภูมิเฉลี่ยตั้งแต่ พ.ศ. 2510 - 2528

ปริมาณน้ำฝนตั้งแต่ พ.ศ. 2499 - 2530

จำนวนวันที่ฝนตกตั้งแต่ พ.ศ. 2510 - 2520

จากตาราง 1 จะเห็นว่าอุณหภูมิเฉลี่ยของทุกเดือนสูงกว่า 18 องศาเซลเซียส สำหรับปริมาณฝนเฉลี่ยรายเดือนนั้นปรากฏว่ามี 6 เดือนที่ต่ำกว่า 60 มิลลิเมตร จึงจัดอยู่ในประเภทภูมิอากาศ

แบบ AWหรือแบบสะวันนา (Savanna) คือมีช่วงฤดูแล้งที่เห็นเด่นชัดประมาณครึ่งปี อีกครึ่งปีมีฝนตกชุกจากอิทธิพลของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และดีเปรสชั่น

การมีช่วงฤดูแล้งที่ยาวนานถึง 6 เดือนนี้ ทำให้ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรว่างงานเป็นระยะเวลายาวนาน ผู้ที่มีฝีมือช่างด้านต่าง ๆ จึงใช้เวลาช่วงนี้ทำงานด้านหัตถกรรม การทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในสมัยดั้งเดิมก็เช่นเดียวกัน จะเริ่มทำเมื่อว่างจากการทำนา โดยเริ่มตั้งแต่ออกพรรษาเป็นต้นไป คือประมาณปลายเดือนตุลาคม เมื่อดูจากอัตราการระเหยเฉลี่ยจากตาราง 1 จะเห็นว่าอัตราการระเหยต่ำ ซึ่งน่าจะทำให้เครื่องปั้นดินเผาที่ผึ่งลมไว้รอการเข้าเตาเผาแห้งช้ากว่า ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนกรกฎาคม ซึ่งอัตราการระเหยสูงกว่า แต่ในช่วงเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์นั้น จำนวนวันที่ฝนตกและปริมาณฝนเฉลี่ยต่ำมาก จึงทำให้เกิดความสะดวกในการทำเครื่องปั้นดินเผา อีกประการหนึ่งการผึ่งลมไว้ให้เครื่องปั้นดินเผามีความชื้นลดลงจนพอเหมาะแก่การเผานั้น เป็นการผึ่งลมอยู่ในที่ร่มให้เกิดการระเหยอย่างช้า ๆ ดังนั้นสภาพอัตราการระเหยต่ำ ในช่วงนี้จึงไม่เป็นปัญหาในการทำเครื่องปั้นดินเผา แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่า ลักษณะที่มีอัตราการระเหยต่ำในช่วงมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือคือ ตั้งแต่ตุลาคมถึง กุมภาพันธ์ นั้นต่างจากสถานีอุตุนิยมวิทยาส่วนมาก แม้แต่สถานีอุตุนิยมวิทยาเมืองนครราชสีมา อย่างไรอัตราการระเหยเฉลี่ยรายเดือนก็ไม่ต่างกันมากนักคือ อยู่ระหว่าง 3.85–6.00 มิลลิเมตร อิทธิพลจากอัตราการระเหยจึงต่ำกว่าอิทธิพลจากปริมาณฝนและจำนวนวันที่ฝนตก เพราะต่อมาเมื่อมีการทำเครื่องปั้นดินเผา เพื่อการค้าส่งออกไปขายนอกท้องถิ่นมากขึ้น ปรากฏว่ามีการทำเครื่องปั้นดินเผาตลอดปี แต่ในช่วงฤดูฝนช่างจะต้องคอยดูแลเฝ้าระวังไม่ให้เปียกฝน และใช้เวลาผึ่งก่อนเข้าเตาเผายาวนานกว่าในช่วงฤดูแล้ง คือประมาณ 2–3 สัปดาห์

สภาพภูมิอากาศแบบสะวันนานี้ มีปริมาณฝนตกมากพอที่ต้นไม้ขนาดใหญ่จะเจริญเติบโตขึ้นหนาแน่นจนเป็นป่าไม้ได้ ป่าในเขตนี้เป็นป่าไม้ผลัดใบ ประเภท**ป่าเต็งรัง** (Dry Dipterocarps Forest) ที่เรียกว่าป่าเต็งรังเพราะมีไม้เต็งและไม้รังขึ้นอยู่หนาแน่นกว่าไม้ชนิดอื่น ๆ แต่บางทีก็เรียกว่า **ป่าแดง** เพราะเป็นป่าที่ขึ้นอยู่บนดินลูกรังสีแดง ดินที่มีลูกรังปนอยู่นี้ มีลักษณะเป็นก้อนกรวดสีแดงคล้ายขี้แพะ จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าป่าแพะ และมักพบป่าชนิดนี้ตามบริเวณที่เนิน ภาษาอีสาน เรียกว่า "โคก" ป่าเต็งรังจึงถูกเรียกว่า "ป่าโคก" ด้วย ตำบลท่าอ่างเคยมีป่าเต็งรังอยู่ทางตะวันตกซึ่งเป็นที่ดอน ลักษณะโดยทั่วไปเป็นป่าโปร่ง ต้นไม้ขนาดไม่โตนัก เพราะดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในฤดูฝนจะเขียวชะอุ่มทั้งไม้ชั้นบนและไม้ชั้นล่าง แต่ตอนต้นฤดูแล้งไม้ส่วนใหญ่จะผลัดใบ ใบไม้ที่ร่วงหล่นไปสู่พื้นดินนี้เป็นเชื้อเพลิงของไฟป่าที่เกิดขึ้นเกือบทุกปี พันธุ์ไม้ยืนต้นที่สำคัญและมีคุณค่าทางเศรษฐกิจสูง คือ ไม้เต็ง รัง เหียง และพลวง นอกจากนี้ยังมีพวกไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น ติ้ว แต้ว แสมสาร ฯลฯ ไม้พื้นล่างที่สำคัญคือ หญ้าเพ็ก โจด ปรงป่า เป้ง และหญ้า ป่าไม้เหล่านี้เป็นแหล่งเชื้อเพลิงที่ดีสำหรับการเผาเครื่องปั้นดินเผา เพราะช่วงฤดูแล้งที่ทำเครื่องปั้นดินเผานั้น เป็นช่วงที่ป่าขาดแคลนน้ำ ต้นไม้ผลัดใบ การตัดต้นไม้ที่ตายแล้วชักลากมาทำฟืน ทำได้ง่ายกว่าช่วงฤดูฝน ต่อมาเมื่อป่าหมดไปเพราะถูกแผ้วถางเพื่อทำไร่มันสำปะหลัง ก็มีการซื้อต้นไม้จากที่ทำไร่ จนหมดแล้วก็ซื้อจากแหล่งอื่น เช่นแถบกิ่งอำเภอหนองบุนนาก การซื้อไม้มาทำเชื้อเพลิงจากแหล่งห่างไกล ต้องเสียค่าขนส่งแพง ต้นทุนในการผลิตก็สูงขึ้น ค่าไม้เชื้อเพลิงสูงพอ ๆ กับค่าแรงในการผลิต ความเหมาะสมของแหล่งที่เคยทำเครื่องปั้นดินเผาตาม "กุด" ซึ่งมีพร้อมทั้งดิน น้ำและเชื้อเพลิงจึงลดลง ประกอบกับการผลิตเพื่อการค้าก่อให้เกิดระบบการแบ่งงานกันทำเพื่อความรวดเร็วในการผลิต ผู้ที่เป็นช่างในปัจจุบัน ไม่นิยมที่จะเสียเวลาไปขุดดินเอง หาเชื้อเพลิงเองให้เสียเวลาในการปั้น

แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบัน จึงเป็นแหล่งที่ช่างอยู่ถาวรตลอดปีมากกว่าแหล่งทำงานชั่วคราวที่อยู่ในแหล่งดิน น้ำ และป่าไม้อย่างสมัยดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม สภาพภูมิอากาศ และพืชพรรณธรรมชาติก็ยังมีผลต่อการทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในปัจจุบันอยู่ ช่วงฤดูฝนขายผลิตภัณฑ์ได้น้อยกว่าฤดูแล้ง เพราะไม่ใช่ฤดูท่องเที่ยว การผลิตก็ลดลงด้วย การขาดแคลนไม้เชื้อเพลิง ทำให้มีการทดลองหาเชื้อเพลิงอย่างอื่นมาใช้แทน เช่น ยางรถยนต์ แต่ก็ไม่ได้รับความนิยมเท่าการใช้ไม้เป็นเชื้อเพลิง

2.3 สภาพทางภูมิศาสตร์ประชากร ได้แก่โครงสร้างทางด้านประชากร เศรษฐกิจ อาชีพ ความเชื่อและการนับถือศาสนา

2.3.1 โครงสร้างทางด้านประชากร ตำบลท่าอ่างมีประชากร 11,202 คน เป็นชาย 5,676 คน หญิง 5,526 คน (เมษายน 2531) เป็นตำบลที่มีอัตราเพิ่มของประชากรอยู่ในระดับปานกลางของอำเภอโชคชัย เขตที่มีการทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนมีอัตราเพิ่มร้อยละ 7.57 ต่อปี อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามขณะนี้เขตสุขาภิบาลด่านเกวียนได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทำให้มีการปรับปรุงด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ ได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว คาดว่าอัตราเพิ่มของประชากรคงจะสูงขึ้นมากกว่าที่แล้วมา สังเกตได้จากการขยายตัวของหมู่บ้านจัดสรรด้านตะวันออกเฉียงเหนือของสุขาภิบาล ประชากรส่วนใหญ่ คือมากกว่าร้อยละ 50 เป็นประชากรวัยแรงงาน

2.3.2 เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ อาชีพที่สำคัญที่สุดของชาวตำบลคือ การเกษตร เพราะมีครัวเรือนเกษตรมากถึง 1,154 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 73.04 ของครัวเรือนทั้งหมด พื้นที่ทำการเกษตรของตำบลเท่ากับ 22,561 หรือร้อยละ 90.25 ของพื้นที่ทั้งหมด ในจำนวนพื้นที่ทำการเกษตร 22,561 ไร่ เป็นพื้นที่นามากที่สุด 11,259 ไร่ รองลงไปที่ไร่ 10,228 ไร่ และที่สวน 1,074 ไร่ ดังนั้น การทำนาจึงเป็นอาชีพที่สำคัญที่สุด รองลงไปคือ การทำไร่ และการทำสวน รายได้จากการเกษตรอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ค่อนข้างดี ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ 20-30 ถัง ส่วนพืชไร่ที่สำคัญ คือ มันสำปะหลัง เศรษฐกิจของผู้ประกอบอาชีพการเกษตร ขึ้นอยู่กับราคามันสำปะหลัง มากกว่าพืชอื่น ๆ เพราะเป็นพืชที่ปลูกเพื่อการค้าอย่างแท้จริง แต่ราคาแปรปรวนสูงมาก เครื่องทุ่นแรงทางการเกษตรจากการสำรวจของเกษตรตำบล เมื่อเดือนมีนาคม 2531 พบว่ามีรถไถเดินตาม 273 คัน รถแทรกเตอร์ 10 คัน ทัวร์เกษตร 66 คัน เครื่องสูบน้ำ 203 เครื่อง และเครื่องพ่นยา 73 เครื่องเมื่อ เปรียบเทียบจำนวนเครื่องทุ่นแรงทางการเกษตรกับจำนวนครัวเรือนทางการเกษตร จะเห็นว่ามีสัดส่วนที่ดีกว่าเกณฑ์ของประเทศ ดังตาราง 2

ตาราง 2 อัตราเฉลี่ยจำนวนครัวเรือนเกษตรต่อเครื่องมือทุ่นแรงเกษตรของประเทศ และตำบลท่าอ่าง พ.ศ. 2529

ประเภท	ประเทศ		ท่าอ่าง	
	จำนวน	เฉลี่ย	จำนวน	เฉลี่ย
รถไถเดินตาม	450,033	10.53	273	4.23
รถแทรกเตอร์	34,823	136.11	10	11.54
เครื่องสูบน้ำ	669,095	7.08	203	5.68

ที่มา : 1. จำนวนเครื่องทุ่นแรงเกษตร และครัวเรือนเกษตรของประเทศ จากเอกสารเศรษฐกิจการเกษตรประเภทวางแผนพัฒนาการเกษตรเลขที่ 84(10) 2529 หน้า 22 และ หน้า 64

2. จำนวนเครื่องทุ่นแรงและครัวเรือนเกษตรจากสำนักงานเกษตร อำเภอโชคชัย

จากตาราง 2 จำนวนครัวเรือนเกษตรเฉลี่ยต่อ จำนวนรถไถเดินตาม รถแทรกเตอร์และเครื่องสูบน้ำ ของตำบลท่าอ่าง ต่ำกว่าจำนวนเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศแสดงว่า เกษตรกรในตำบลท่าอ่างมีการใช้เครื่องทุ่นแรงทางการเกษตรมากกว่า เกณฑ์เฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่า รายได้จากการเกษตรสูงพอที่จะมาลงทุนซื้อเครื่องทุ่นแรงเหล่านี้ และจากการสัมภาษณ์สอบถามพบว่า ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน บางคนเลิกทำเครื่องปั้นดินเผา ไปทำไร่มันสำปะหลัง เช่น นายจัน ปลูกกระโทก เลิกเป็นช่างไปทำไร่มันสำปะหลัง นายน้อย ปล้ำกระโทก ช่างฝีมือดี ได้รางวัลชนะเลิศปั้นมาตรฐานงานมหกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน 2523 ก็ยังได้กล่าวว่า การทำไร่มันได้เงินรายได้เป็นก้อน อย่างน้อยก็เป็นหมื่น นำไปทำอะไรได้ดีกว่ารายได้จากการเป็นช่าง แสดงว่าการทำไร่มันสำปะหลังมีองค์ประกอบหลายอย่างที่เป็นแรงจูงใจสูงกว่าการทำเครื่องปั้นดินเผา

ส่วนการทำเครื่องปั้นดินเผานั้น เป็นอาชีพที่ทำกันเฉพาะบางหมู่บ้าน คือ บ้านด่านเกวียน บ้านตูม บ้านโนนม่วง บ้านด่านชัย และบ้านป่าบง สำหรับบ้านท่าอ่าง เมื่อศึกษาภูมิประวัติของชุมชนแล้วคาดว่าจะเป็นแหล่งดั้งเดิมของการกระทำเครื่องปั้นดินเผา แต่เมื่อไปสอบถามจากประชาชนที่สูงอายุ คือมากกว่า 50 ขึ้นไปและอยู่ในหมู่บ้านท่าอ่างตั้งแต่เกิด ได้รับการยืนยันตรงกันว่า ไม่มีการทำเครื่องปั้นดินเผาในบริเวณที่เป็นหมู่บ้านท่าอ่างในปัจจุบัน แม้ว่าคนหมู่บ้านด่านเกวียนที่มาเป็นเขยบ้านท่าอ่างเองก็เคยลองมาทำที่บ้านท่าอ่างแต่ทำไม่ได้นานนัก ก็ย้ายกลับไปทำที่บ้านด่านเกวียนอีก ผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้ง 2 ราย สรุปตรงกันว่า ".....เพราะไม่มีหมู่ทำ....." แสดงว่า การทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนนั้น นอกจากจะอาศัยปัจจัยทางภูมิศาสตร์กายภาพ ในเรื่องวัตถุดิบ สภาพอากาศ ไม้เชื้อเพลิง ฯลฯ แล้วยังต้องอาศัยปัจจัยภูมิศาสตร์มนุษย์ คือการมีกลุ่มที่เป็นหมู่กันทำอีกด้วย

ผู้ที่ทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเป็นอาชีพนั้น มีทั้งผู้ทำเป็นอาชีพหลัก และอาชีพรอง เมื่อว่างจากงานอาชีพหลัก และในกลุ่มที่ทำเป็นอาชีพหลัก ก็ยังมีทั้งผู้ที่ทำครบวงจร คือขั้นตอนการผลิตไปถึงขั้นตอนจำหน่ายในร้านของตนเอง ไปจนกระทั่งช่างที่ทำงานเฉพาะอย่าง เช่น ทำเฉพาะปั้นรูปสัตว์ ทำเฉพาะสายสร้อย ฯลฯ นอกจากนี้ในกลุ่มที่ทำครบวงจร ยังมีช่างที่ทำเฉพาะการรับงานตามสั่ง (Order) เท่านั้น ช่างกลุ่มนี้ทำงานในหมู่บ้าน ไม่มีร้านขายเป็นของตนเอง เช่น นายหมี สิงห์ทะเล

เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนที่ทำในปัจจุบันนี้ มีทั้งประเภท เครื่องใช้ภายในบ้านตามจุดมุ่งหมายดั้งเดิม เช่นโอ่งน้ำ ไหหมักปลาร้า ครกตำหมาก ครกทำส้มตำ คนโทใส่สาโท ที่รองขาตู้กับข้าว เพราะผลิตภัณฑ์เหล่านี้ยังเป็นที่ต้องการของตลาดในท้องถิ่นอยู่ โดยเฉพาะ โอ่งน้ำ และครก ส่วนผลิตภัณฑ์ประเภทอื่นเกิดขึ้นเพราะ เมื่อประมาณ 10 ปีเศษมานี้ ได้มีสถาปนิก และนักออกแบบทั้งจากกรุงเทพฯ และโคราช เข้าไปออกแบบให้ชาวบ้านปั้น เพราะมีความพึงพอใจในลักษณะของสีดินดำและเป็นมัน ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของดินด่านเกวียน จึงได้ร่วมกับชาวบ้านผลิตสู่ท้องตลาด จนเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย นิยมใช้สอยกันอย่างกว้างขวาง ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาใหม่ โดยออกแบบให้สนองประโยชน์ใช้สอยได้มากขึ้น เช่น สร้อย ต่างหู เข็มขัด สร้อยข้อมือ ที่เขี่ยบุหรี่ แจกันขนาดต่าง ๆ คนโท ไหแกะลาย กระเช้า กระถางต้นไม้ โคมไฟตั้งโต๊ะ และโคมไฟแขวน ฯลฯ รูปทรงเหล่านี้เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตามความต้องการของลูกค้าและตลาด ปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์กระเบื้องปูพื้นและประดับผนังเป็นลวดลายต่าง ๆ ออกมาสนองความต้องการของคนไทย ที่นิยมของพื้นเมือง

2.3.3 ความเชื่อและศาสนา ประชาชนตำบลท่าอ่างในแต่ละกลุ่ม มีความเชื่อแตกต่างกันออกไป บ้างก็เชื่อในเรื่องวิญญาณ มีการประกอบพิธีทางศาสนาเพื่อติดต่อกับวิญญาณ เช่น การกรวดน้ำ การทำบุญไปให้ผู้ตายเมื่อฝันเห็นผู้ตาย บ้างก็เชื่อเกี่ยวกับผี สาง นางไม้ เทวาต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องของพระภูมิเจ้าที่ ชาวบ้านในแถบนี้นิยมสร้างพระภูมิไว้ในบริเวณบ้าน ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่า มีวิญญาณสิงอยู่เป็นวิญญาณที่คอยช่วยปกปักรักษาบุคคลที่ให้ความเคารพนับถือ บ้างก็เชื่อกันว่าต้นไม้และพืชพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีการออกผลมากผิดปกติ เชื่อกันว่า มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้เป็นไป ก็จะมีการบวงสรวงขอโชคลาภกัน

บ้านในสมัยโบราณมักสร้างด้วยไม้ เมื่อเสาบ้านตกมัน ชาวบ้านเชื่อว่ามีผีนางไม้สิงสถิตอยู่ ก็จะมีการทำพิธีบวงสรวงให้มีโชคลาภ และอยู่เย็นเป็นสุข

ชาวบ้านมีความเชื่อว่าไม่ควรปลูกบ้านขวางตะวัน และไม่นิยมหันหน้าไปทางทิศตะวันตก เชื่อกันว่าจะทำมาหากินไม่ขึ้น ภายในครอบครัวจะไม่มีความสุข ในเรื่องของศาสนา วัดจะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน และมีการจัดงานประจำปี เพื่อหารายได้ บำรุงวัดอยู่เสมอ

นอกจากความเชื่อดังกล่าวแล้ว ชาวท่าอ่างก็นับถือศาสนาพุทธ เช่นเดียวกับชาวไทยโดยทั่วไปวัดด่านเกวียน และวัดท่าอ่าง เป็นบริเวณศูนย์กลางสำคัญของชุมชน และหมู่บ้านที่อยู่ในตำบล

แหล่งข้อมูล ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปของชุมชน

ข้อมูลจากบุคคล

1. นายน้อย ปล้ำกระโทก อายุ 53 ปี บ้านเลขที่ 27 หมู่ที่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 29 พฤษภาคม 2530
2. นายปั้น บุญเนตร อายุ 71 ปี บ้านเลขที่ 78 หมู่ที่ 13 ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา , 13 มกราคม 2531
3. นายเลียบ (ตู้) ตีบกระโทก อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ 52 หมู่ที่ 9 ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา, 28 พฤษภาคม 2531
4. นายวัฒนา ป้อมชัย อายุ 33 ปี บ้านเลขที่ 269 หมู่ที่ 9 ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 13 มกราคม 2531 , 29 พฤษภาคม 2531

ข้อมูลจากเอกสาร

เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา เล่ม 1 กรุงเทพ : คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, 2525, 295 หน้า

จาตุรงค์ บุญทันใจ และคณะ "เทคโนโลยีเซรามิก และเตาเผาโบราณของภาคอีสาน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก และการท่องเที่ยวในอีสาน" เมืองและชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น : ศูนย์ข้อมูลเมืองและชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2529, 295 หน้า

จุมพล คืนตัก, ธงชัย พึ่งรัศมี และ พิภพ วสุวานิช ดิน กองเศรษฐกิจธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี, 2521, 282 หน้า

พิมพ์ใจ ดอกกระโทก ภูมิศาสตร์ตำบลท่าอ่าง ภาคนิพนธ์ครุศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยครูนครราชสีมา 2528, 80 หน้า

มหาดไทย, กระทรวง รายงานกิจการจังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2503 โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2504, 291 หน้า

อภิศักดิ์ โสมอินทร์ ภูมิศาสตร์อีสาน กรุงเทพฯ : พรศักดิ์แอนด์แอสโซซิเอท 2525, 401 หน้า

อรุณวรรณ เหล่าภักดี ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองนครราชสีมา นครราชสีมา : วิทยาลัยครูนครราชสีมา 2531, 394 หน้า

ตอนที่ ๒ เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

1. วิวัฒนาการ
2. วัตถุดิบ
3. กระบวนวิธีการ
   3.1 การเตรียมดิน
   3.2 อุปกรณ์ในการปั้น
   3.3 วิธีการปั้น
   3.4 การตกแต่ง
   3.5 การผึ่ง
   3.6 การเผา
4. รูปแบบ
   4.1 เครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องใช้
      4.1.1 เครื่องใช้ในครัวเรือน
      4.1.2 เครื่องใช้ในการเกษตร
   4.2 เครื่องปั้นดินเผาประเภทตกแต่ง
      4.2.1 เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม
      4.2.2 เครื่องประดับตกแต่งร่างกาย
   4.3 เครื่องปั้นดินเผาประเภทของที่ระลึก
   4.4 เครื่องปั้นดินเผาประเภทเบ็ดเตล็ด

---

1. วิวัฒนาการ

เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน แต่เดิมมานั้นเป็นประเภทของใช้ในครัวเรือน เช่น โอ่ง อ่าง ครก ไหปลาร้า ต่อมาได้คิดทำที่รองขาตู้กับข้าว กระถางปลูกต้นไม้ ตะเกียงน้ำมันหมู โทน แจกัน การปั้นจะมีในช่วงฤดูหลังเก็บเกี่ยวแล้ว เป็นงานอดิเรก คนปั้นจะต้องทำเองทั้งหมดตั้งแต่นวดดิน ปั้น เผา วันหนึ่ง ๆ จะปั้นเฉพาะแค่จำนวนพะมอนที่มีอยู่เท่านั้น ไม่ได้ปั้นเพื่อหวังจะให้ได้จำนวนมาก ๆ ดังนั้นในช่วงเช้าอาจจะนวดดิน ช่วงบ่าย ๆ ก็จะปั้น บางวันก็ทำ บางวันก็ไม่ทำ เมื่อได้มากพอสมควรแล้วจึงเผา หลังจากนั้นจะบรรทุกเกวียนนำไปแลกข้าว พริก เกลือ หรือมีพ่อค้าจากหมู่บ้านใกล้เคียงและอำเภออื่น ๆ เช่น บ้านยองแยง บ้านพระพุทธ บ้านพะไล พิมาย นางรอง ฯลฯ มาซื้อเพื่อนำไปจำหน่ายต่อไป โดยใช้เกวียนเป็นพาหนะบรรทุกคราวละประมาณ 50 ถึง 100 เล่มเกวียน มาพักแรมเพื่อรอรับเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งพ่อค้าเหล่านี้จะเริ่มทะยอยมาตั้งแต่เดือนอ้าย เดือนยี่ จนถึงเดือนหก พอฝนเริ่มตกก็จะหยุดเพื่อกลับไปทำนา

ราวปี พ.ศ. 2500 คณาจารย์ในคณะสถาปัตยกรรม นำโดยอาจารย์วทัญญู ณ ถลาง ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ปัจจุบันเป็นวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาวิทยาเขตเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา) ได้ร่วมกันสำรวจศิลปะพื้นบ้าน และพบความแปลกใหม่ของวัสดุดินด่านเกวียน จึงได้ร่วมมือกันออกแบบให้มีรูปทรงที่แปลก เช่น ม้ารองนั่ง (stool) ตะเกียงหิน แจกันลวดลายเรขาคณิต เพื่อใช้ตกแต่งภายในวิทยาลัย และช่วยกันเผยแพร่เรื่องราวของดินด่านเกวียนไปในหมู่สถาปนิกทั่วประเทศ ต่อมาได้มีผู้สนใจออกแบบให้มีรูปร่างที่แปลก ๆ และนำไปใช้ในงานตกแต่งภายใน ภายนอก และงานทางด้านสถาปัตยกรรมมากขึ้น ทำให้ชื่อเสียงของด่านเกวียนเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ทั้งหมู่ชาวไทย และต่างประเทศ

ปัจจุบันการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ได้ขยายแนวทางการออกแบบ ตลอดจนการนำไปใช้หลากหลาย มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วยในการผลิต เช่น การใช้แบบหล่อปูนพลาสเตอร์ การใช้เครื่องจักรนวดดิน การใช้เครื่องอัดกระเบื้อง การเตรียมดิน เริ่มมีการใช้ดินขาวมาเป็นส่วนผสมบ้าง เอามาตกแต่งลวดลายบ้างวิธีนี้นอกจากจะขึ้นรูปด้วยการขึ้นแป้นหมุนแล้ว วิธีอิสระก็ได้รับความนิยมมากในหมู่ช่างปั้นพื้นบ้าน ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว การใช้แบบพิมพ์กด และการหล่อ เริ่มมีแต่ไม่มากนัก ส่วนการเคลือบมีเพียงแห่งเดียว คือ ร้านดินเผา การย้อมสีดินเผาให้เหมือนของเก่า เช่นการย้อมสีปลา และลวดลายกระเบื้องดินเผา มีเป็นส่วนน้อย

สำหรับเรื่องการออกแบบ ที่นิยมกันมากนอกจากแจกัน โอ่ง อ่าง แล้ว ได้มีการประดิษฐ์นกฮูกแฝดตั้ง กระเช้าแขวนนกฮูก กระเช้ารูปปลาแขวน นกยูงเดียว นกยูงคู่ แมว กบ คางคก รูปปลาตั้งหางสบัด โคมไฟ กระถาง ส่วนประเภทของที่ระลึก ได้แก่ สร้อยคอ สร้อยข้อมือ ต่างหู เข็มขัด พวงกุญแจ ตุ๊กตาดินเผา กระเบื้องประดับผนังดินเผา กระเบื้องปูพื้น

ภาพที่ 4 สินค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในปัจจุบัน

ภาพที่ 5 การซื้อขายสินค้าจากด่านเกวียน

ด้านการตลาด ส่วนใหญ่เมื่อผลิตแล้ว จะมีคนกลางซึ่งเป็นพ่อค้าที่บ้านด่านเกวียนเอง หรือพ่อค้าจากที่อื่น นักออกแบบ สถาปนิกเป็นผู้มารับซื้อ เพื่อนำไปจำหน่าย การผลิตแล้วขายต่อผู้บริโภคโดยตรงมีน้อย การส่งขายยังต่างประเทศจะมีพ่อค้าจากต่างประเทศมาสั่งโดยตรง แล้วส่งผ่านบริษัทในประเทศ มีพ่อค้าคนกลางรับและผลิตเองบ้าง การบรรจุหีบห่อไม่ดี ทำให้ของแตกเสียหายมาก ส่วนมากบรรจุในเข่งไม้ไผ่ ไม่มีโฟมหรือวัสดุป้องกันการกระแทก การออกแบบหีบห่อที่สวยงาม น่าซื้อ และมีคุณค่า ยังไม่มีใครทำเพราะเกรงว่าจะทำให้ผลิตภัณฑ์มีราคาสูงขึ้น

2. วัตถุดิบ

วัตถุดิบที่สำคัญ คือ ดินที่ใช้ปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จะนำมาจากฟากมูล ซึ่งอยู่ฝั่งตรงกันข้ามหมู่บ้านด่านเกวียนทางทิศตะวันออก ระยะทางราว 2-3 กิโลเมตร เป็นที่ราบ ริมฝั่งมูล ชาวบ้านจะเลือกขุดบริเวณที่มีดินเหมาะแก่การปั้นเป็นแห่ง ๆ เรียกว่ากุด บริเวณแหล่งดินแต่เดิมมีดังต่อไปนี้

1. กุดลอนตาล
2. กุดสองคืน
3. กุดเสือตาย (กุดสายตาย)
4. กุดหนองโชติ
5. กุดเวียน
6. กุดตะเกียด
7. คลองตำแย
8. วังใหญ่
9. หนองงูเขียว
10. มูลหลง

ภาพที่ 6 กุดเวียน แหล่งดินแห่งหนึ่ง ที่ถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบ

ปัจจุบันใช้ดินทั่วไปในบริเวณฟากมูล เพราะกุดบางกุด ที่ใช้มาแต่โบราณ ได้มีคนจับจองเป็นเจ้าของ เช่น กุดเวียน จึงไม่สามารถที่จะนำดินมาใช้ได้อีก ที่ดินบางส่วนของกุดตะเกียดและกุดอื่น ๆ ก็มีพ่อค้าคนกลางในตลาดกว้านซื้อเป็นเจ้าของ ชาวบ้านที่มีอาชีพปั้นเครื่องปั้นดินเผา จะต้องซื้อต่อจากคนกลาง ดังนั้นอาจจะแบ่งแหล่งดินที่นำมาใช้ในปัจจุบันเป็น 2 บริเวณด้วยกัน คือ

1. บริเวณทุ่งด่านเกวียน
2. บริเวณทุ่งดินมูลหลง

บริเวณทุ่งด่านเกวียน หมายถึงดินเหนียวในทุ่งนา บริเวณฟากมูลทั่ว ๆ ไป ดินพวกนี้จะเป็นดินเหนียวเนื้อละเอียด ส่วนบริเวณทุ่งดินมูลหลงจะอยู่ติดกับลำมูล เนื้อดินบางแห่งจะเป็นทรายละเอียด ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ดินขาว ใช้เป็นส่วนผสมเพื่อให้ดินปั้นง่าย ผึ่งและเผาไม่แตกมาก นอกจากนั้นยังเพิ่มความแข็งให้กับเนื้อดินเผาด้วย

ลักษณะของดิน

ดินที่เหมาะแก่การปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จะเป็นดินเหนียวเนื้อละเอียด ไม่มีกรวดหิน รากไม้ หรือสิ่งอื่น ๆ เจือปน มีสีแดง หรือน้ำตาลดำ (แดง)

ดินที่มีคุณลักษณะดี คือดินที่ปั้นแล้วนำมาเผาจะได้สีแดง เรียกว่า สีเลือดปลาไหล ปัจจุบันค่อนข้างหายาก เหตุที่ดินมีสีแดงเป็นเพราะว่า มีอ็อกไซด์ของโลหะผสมอยู่ ซึ่งอาจจะเป็นสนิมของเหล็กก็ได้ เมื่อเผาแล้วจึงกลายเป็นน้ำเคลือบในตัว

ภาพที่ 7 กุดตะเกียด แหล่งดินอีกแห่งหนึ่ง

3. ขบวนการผลิต

3.1 การเตรียมดิน

ก่อนจะปั้นดินต้องมีการเตรียมดินเสียก่อน การเตรียมดินนั้นต้องผสมดินให้เข้ากันตามอัตราส่วน ที่พอเหมาะตามชนิดของวัตถุที่ต้องการจะปั้น โดยใช้ปุ้งกี๋ ตวงดิน ดังนี้

ปั้นโอ่ง แจกัน นกยูง ปลา ใช้ดินเหนียว 7 ปุ้งกี๋ กับทราย (ดินขาว) 1 ปุ้งกี๋

ปั้นครก ใช้ดินเหนียว 3 ปุ้งกี๋ กับทราย 4 ปุ้งกี๋

จะเห็นว่า ถ้าเป็นของที่ต้องการขึ้นรูปสูง ๆ หรืองานที่ต้องการใช้ฝีมือประดิษฐ์ ส่วนผสมของดินต้องหนักเหนียว คือมีดินเหนียวมากกว่าทราย ถ้าเป็นของชิ้นเล็ก หรือต้องการความแข็งแรงมากต้องหนักทราย โดยใช้สัดส่วนที่มีทรายค่อนข้างมากหรือครึ่งต่อครึ่ง เมื่อตวงดินผสมกันแล้วต้องทุบหรือสับให้ดินแตกละเอียด เลือกกรวด ทราย รากไม้ ออกให้หมด รดน้ำให้ทั่ว โดยใช้ไม้กระทุ้งให้เป็นรูคลุกจนทั่วแล้วกองหมักไว้ โดยใช้ใบตองแห้ง หรือผ้าพลาสติกคลุมดินไว้ 1 คืน รุ่งขึ้นจึงนำดินมากองกับกระดานเหยียบดิน (สมัยโบราณใช้หนังวัว หรือหนังควายรองดิน) ถีบดินหรือเหยียบดินสลับกันไปมาสัก 2-3 ครั้ง แล้วใช้มือนวดจนดินเข้ากันสนิท (ปัจจุบันใช้เครื่องนวดดิน แทนการเหยียบดิน) เสร็จแล้วจึงใช้มือปั้นดินเป็นท่อน ๆ ยาวประมาณ 25 เซนติเมตร วางซ้อนกันในอ่างยาง ใช้ผ้าหมาด ๆ หรือผ้าพลาสติกคลุมดินไว้เพื่อไม่ให้ดินแห้งเร็ว

ภาพที่ 8 การหมักดินเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างหนึ่งในขบวนการผลิต

3.2 อุปกรณ์ในการปั้น แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

3.2.1 อุปกรณ์ประเภทขึ้นรูปได้แก่

1) พะมอน เป็นแป้นหมุน เส้นผ่าศูนย์กลาง 50 เซนติเมตร หนา 15 เซ็นติเมตร ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ด้านบนเรียบ ด้านล่างถากให้ก้นสอบ เจาะรูเพื่อวางสวมลงบนเดือยซึ่งเป็นแกนให้พะมอนหมุนได้
2) ผ้าชุบน้ำ ใช้เศษผ้า หรือฟองน้ำ ก็ได้
3) ไม้ไผ่ เหลาจนบางคล้ายหวีแต่ไม่มีซี่ ใช้สำหรับปาดหรือตกแต่งผิวดินให้เรียบ
4) กระดานวางดิน หรืออ่างยางที่ทำจากยางนอกของรถยนต์
5) โอ่งใส่น้ำ
6) น้ำสลิป ทำไว้สำหรับเชื่อมดินให้ติดกัน

ภาพที่ 9 อุปกรณ์การขึ้นรูป

ภาพที่ 10 อุปกรณ์ที่ใช้ในการตกแต่งลวดลาย

3.2.2 อุปกรณ์ประเภทตกแต่ง อุปกรณ์ที่ใช้ได้แก่

1) ไม้แต่งลาย เป็นไม้ที่มีลักษณะแบน หรือมีลวดลายแกะสลัก
2) มีดเจาะ เป็นมีดแหลมเล็ก
3) ลูกกลิ้งลาย เป็นลวดลายแบบต่าง ๆ
4) เหล็กขูด ใช้ลวดขดเป็นลักษณะกลม แหลม การตกแต่งต้องรอให้ดินหมาดเสียก่อน

3.3 วิธีการปั้น มีหลายวิธี ได้แก่ วิธีอิสระ วิธีขด วิธีแผ่น ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน การปั้นโดยวิธีหล่อ การเอาดินกดลงไปในแม่พิมพ์ แต่วิธีการที่ใช้กันมาในสมัยดั้งเดิมคือ การขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ซึ่งเรียกว่า "พะมอน" ในที่นี้จึงเสนอรายละเอียดเฉพาะการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาด้วยแป้นหมุน

การขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา ใช้ขี้เถ้าโรยแป้นเพื่อมิให้ดินติดแป้น แล้วขึ้นรูป โดยตีดินให้แบนบนแป้นหมุน ขนาดเท่ากับภาชนะที่จะปั้น แล้วใช้ท่อนดินที่เตรียมไว้ขดต่อขึ้นไป พร้อมใช้เท้าขวาขยับตัวแป้นให้หมุนไปช้า ๆ เมื่อได้รูปทรงพอสมควรก็เริ่มหมุนไปทางซ้ายมือ แล้วช่างจะตกแต่งดินโดยการรีด ใช้ผ้าชุบน้ำ รูดให้หนาบางตามต้องการ บางแห่งก็จะมีคนช่วยหมุนเรียกว่าลูกศิษย์

ภาพที่ 11 การขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา

ปั้นเสร็จนำไปผึ่งในร่ม เพื่อให้ดินตึง แล้วนำไปเก็บในโรงเรือนที่มุงด้วยจาก หรือหญ้าคา หลังคาลาดต่ำไม่ให้ลมโกรกจนเกินไป เก็บไว้ประมาณ 7–15 วัน เครื่องปั้นจึงจะแห้ง ทั้งนี้แล้วแต่ขนาดของเครื่องปั้น และสภาพดินฟ้าอากาศในแต่ละวัน

3.4 การตกแต่ง

การตกแต่งทำได้หลายวิธี เช่น วิธีแรกเมื่อปั้นเสร็จแล้วอาจจะใช้นิ้วมือ หรือไม้ขีดเป็นลายเส้น หรือใช้ลูกกลิ้งวางบนผิวโอ่ง แล้วหมุนพะมอน ก็จะได้ลวดลายรอบ ๆ โอ่ง

วิธีที่สอง เมื่อผึ่งเครื่องปั้นหมาด ๆ ได้ที่ดีแล้ว ใช้เครื่องมือขูดดิน ขูดดินให้ลึกพอให้เห็นลวดลายที่ออกแบบไว้

วิธีที่สาม ใช้มีดปลายแหลมคม ๆ ฉลุลวดลายจนทะลุเป็นลายโปร่ง

วิธีที่สี่ ใช้ดินเหนียวปั้นประดับ หรือติดแปะ โดยปั้นขณะเนื้อดินของโอ่งยังไม่แห้ง ถ้าดินหมาดใช้น้ำดินข้นทาบริเวณที่จะติดเสียก่อน จะทำให้ดินที่นำมาติดไม่หลุดร่อนออก

◄ **ภาพที่ 12** การตกแต่งลวดลายด้วยวิธีขูดดิน

▼ **ภาพที่ 13** การตกแต่งลวดลายด้วยวิธีติดแปะ

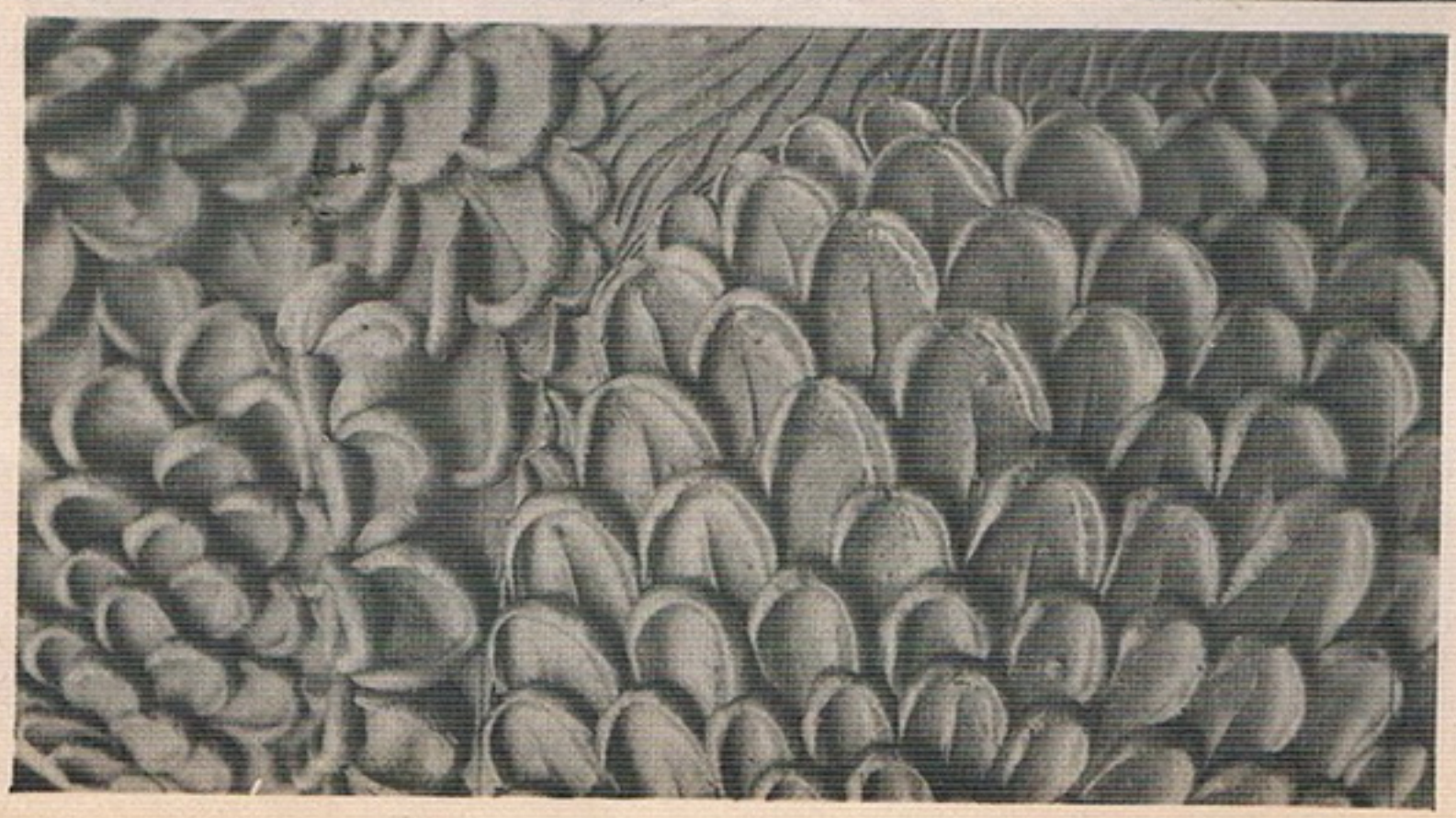

3.5 การผึ่งเครื่องปั้นก่อนนำเข้าเตาเผา

การผึ่งดิน มีความสำคัญมาก ถ้าผึ่งในที่ที่มีลมโกรกมากเกินไป จะทำให้เครื่องปั้นดินเผาแห้งเร็วแตกเสียหายได้ ดังนั้นจึงต้องสร้างโรงผึ่งดินโดยเฉพาะ โดยทั่วไปแล้วโรงผึ่งหรือโรงเก็บจะทำเป็นโรงเรือน หลังคาแหลมลาดเทลงมาทั้งสองข้าง มุงด้วยแฝก หญ้าคา หรือจาก ด้านสกัดทำเป็นประตูทางเข้า โดยกั้นแบ่งเป็นส่วนปั้นดินไว้พอประมาณ นอกนั้นกั้นเป็นโรงผึ่งดิน พื้นล่างโรยทรายไว้ค่อนข้างหนา เพื่อใช้รองเครื่องปั้นดินเผาไม่ให้แตกและเพื่อให้ดินแห้งสม่ำเสมอกัน

การผึ่งดินต้องไม่ให้แห้งเกินไป หรือชื้นเกินไป เพราะจะทำให้การเผาแตกเสียหายมาก ให้สังเกตดูสีดินต้องไม่เข้มหรือขาวเกินไป

ภาพที่ 14 การผึ่งเครื่องปั้นก่อนนำเข้าเตาเผา

3.6 การเผา แต่เดิมเตาเผาของด่านเกวียนจะขุดลงไปในดินใต้จอมปลวก ภายในแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นปากเตา ต่อจากปากเตาจะขุดเป็นหลุมกว้างพอประมาณ ใช้เป็นที่เก็บถ่านและขี้เถ้าจากปากเตา ตอนที่สอง ยกพื้นสูงขึ้นลาดเอียงขึ้นไปสู่ปากเตา ใช้เป็นที่วางเครื่องปั้นดินเผา ตอนที่สาม เป็นท้ายเตา พื้นระดับเดียวกันกับตอนที่สอง แต่บริเวณจะแคบเท่ากันกับปากเตา ท้ายสุดจะก่อเป็นปล่องไฟ หลังคาเพดานโค้ง มีเสาค้ำตรงกลาง แต่ปัจจุบันได้พัฒนาเตาเผาแบบเตาทุเรียง คือสร้างบนพื้นดิน เนื่องจากเตาแบบเดิมนั้น ต้องขุดเปลี่ยนเกือบทุกปี เตาไม่แข็งแรง อายุการใช้งานน้อย ฤดูฝนเผาไม่ได้ เพราะไม่นิยมสร้างหลังคาคลุมเตา น้ำไหลท่วมง่าย หลังคาเตาหนักจึงพังได้ง่าย

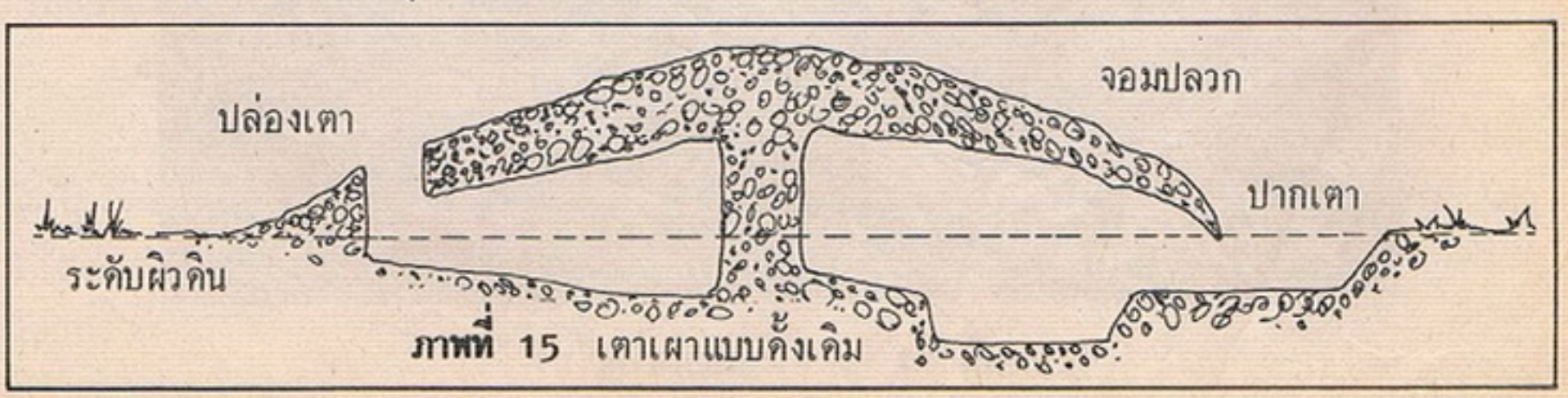

ภาพที่ 15 เตาเผาแบบดั้งเดิม

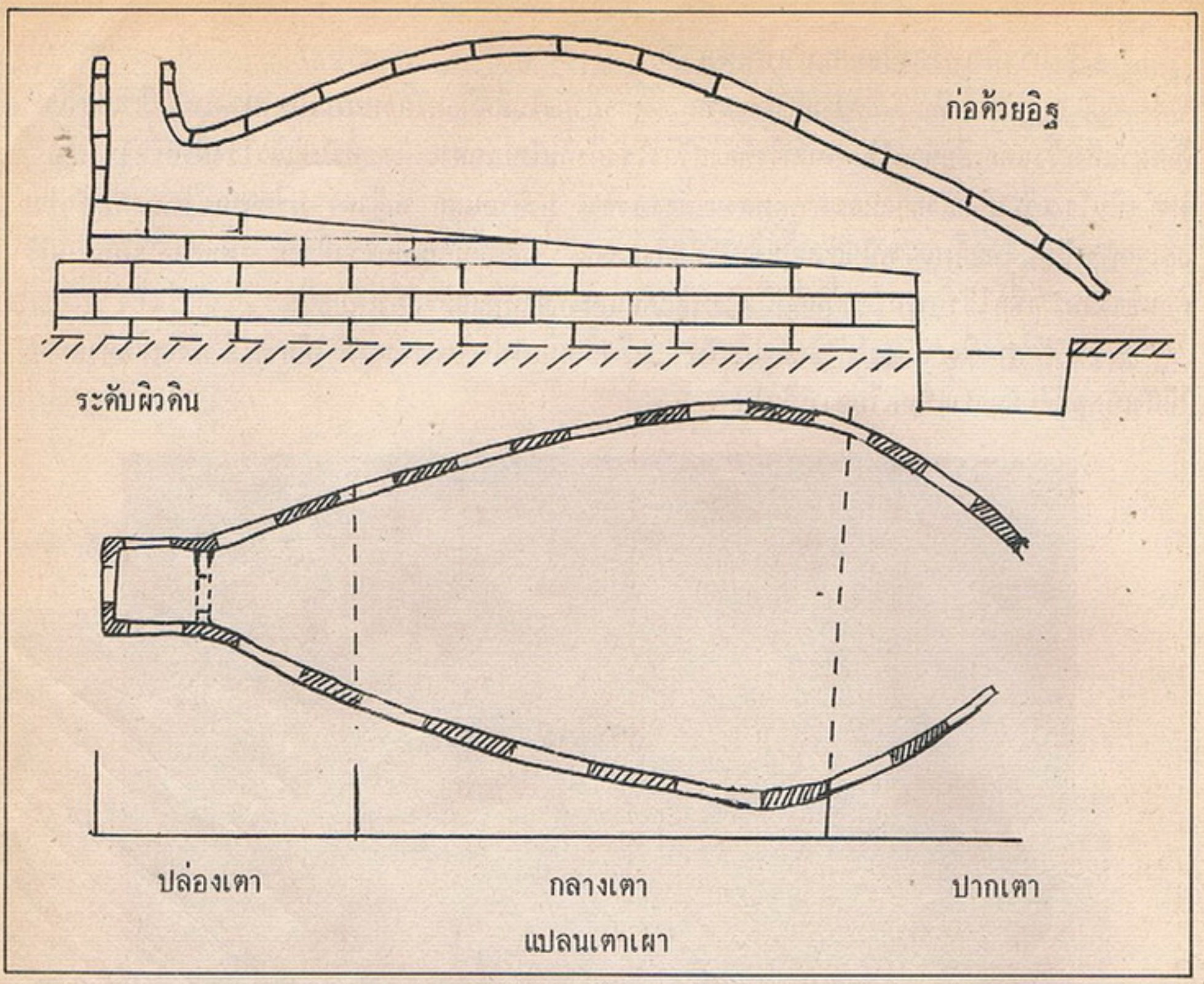

ภาพที่ 16 เตาเผาแบบปัจจุบัน

ภาพที่ 17 เตาเผาแบบเตาทุเรียง

ลักษณะเตาแบบเตาทุเรียง จะใช้อิฐก่อ ยกพื้นสูงจากพื้นดิน หลังคาเตาโค้งมนแบบหลังเต่า ลักษณะแบบไข่ ป่องตรงกลาง พื้นเตาลาดเอียง แบ่งเป็น 3 ส่วน เช่นเดียวกันกับแบบแรก สร้างหลังคาคลุมเตา ทำให้เตามั่นคงแข็งแรง มีอายุการใช้งานนานกว่าแบบดั้งเดิมมาก

การเผาเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน หลังจากบรรจุเครื่องปั้นเรียบร้อยแล้ว ก็เริ่มเผา โดยแบ่งขั้นการเผาเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 รมไฟหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "ลุ่ม" เป็นการรมไฟไล่ไอน้ำออกจากเครื่องปั้นดินเผา โดยจุดไฟที่ขอนไม้ขนาดใหญ่ไว้ที่ปากเตา ใช้ไฟอ่อน ๆ ทิ้งไว้ประมาณ 1 วัน 1 คืน หรือนานกว่านั้น แล้วแต่ขนาดของเตา เมื่อสังเกตเห็นว่า ไฟเริ่มแลบเข้าไปภายในแล้วจึงเผาในระยะต่อไป

ระยะที่ 2 สุมไฟหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "อุดเตา" เป็นขั้นเตือนให้ใส่ฟืนในเรือนเตา คนเผาเครื่องปั้นใส่ฟืนให้เต็มปากเตาอยู่เสมอหลังจากลุ่มมาอย่างดีแล้ว ช่วงนี้อุณหภูมิในเตาจะเริ่มสูงขึ้น สังเกตได้จากควันสีดำพุ่งขึ้นจากปล่องตามด้วยเปลวไฟปนมากับเขม่าดำ ใช้เวลาเผาประมาณ 3 ชั่วโมง การอุดเตานี้สำคัญมาก ต้องระวังอย่าให้ปากเตามีช่องว่างหรือโหว่ให้อากาศเข้าไปเผาไหม้มากเกินไป เพราะอุณหภูมิในเตาไม่สม่ำเสมอ จะทำให้เครื่องปั้นดินเผาที่บรรจุอยู่ภายในแตกเสียหายมาก

ระยะที่ 3 เร่งไฟ หรือชาวบ้านเรียกว่า "ขึ้นปล่อง" ระยะนี้อุณหภูมิภายในเตาจะสูง ไฟเป็นสีแดง คนเผาจะเร่งไฟ โดยใช้ไม้ท่อนเล็ก ๆ เช่น ไม้ไผ่หรือท่อนปลายของต้นสน เผาไฟจนเป็นสีส้มแลบออกมานอกปล่อง ถ้ามองดูเครื่องปั้นดินเผาที่อยู่ภายในเตาจะเห็นเป็นสีแดงมัน ระยะนี้ใช้เวลาประมาณ 5-7 ชั่วโมง เปลวไฟจะสูงพ้นจากปล่อง 2 ถึง 2.50 เมตร เสร็จแล้วจึงปิดปากเตาด้วยอิฐและดินเหนียว หรือต้นกล้วยก็ได้ ทิ้งไว้ประมาณ 4-5 วัน จึงโกยถ่านออกดับด้วยน้ำ ทิ้งไว้จนอุณหภูมิภายในเตาลดลงจึงจะนำเอาเครื่องปั้นดินเผาออกมาได้

4. รูปแบบ

รูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนแต่เดิมนั้นมีรูปแบบไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นประเภทเครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ โอ่ง อ่าง ไห ครก ฯลฯ มี 3 ขนาด คือ ใหญ่ กลาง เล็ก หลังจากที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการและสถาปนิก ประมาณปี 2510 เป็นต้นมา รูปแบบได้รับการพัฒนาโดยนักออกแบบ ซึ่งมาจากในเมืองและกรุงเทพฯ จ้างช่างปั้น ปั้นตามแบบหรือจ้างช่างมาประจำที่ร้านของตนเพื่อผลิตเครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบใหม่ ๆ โดยเฉพาะ ทำให้เกิดมีรูปแบบแปลก ๆ มากมาย จนไม่สามารถที่จะบอกรูปแบบและขนาดที่แน่นอนได้ เนื่องจากไม่มีศูนย์เก็บรวบรวมตัวอย่างไว้ แม้กระทั่งผู้ผลิตหรือร้านจำหน่ายเอง ก็ไม่สามารถจำรูปแบบและขนาดได้ เพราะทำไปจำหน่ายไป ถ้าต้องการรูปแบบใดขนาดใด ก็บอกช่าง ช่างก็จะผลิตตามผู้สั่ง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารูปแบบจะหลากหลาย แต่พอจะสรุปรูปแบบได้กว้าง ๆ ดังนี้

4.1 เครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องใช้

4.1.1 เครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่ชาวบ้านด่านเกวียนได้ทำติดต่อกันมาแต่โบราณ ผลิตใช้ในครัวเรือนและผลิตออกจำหน่ายในเขตจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียงได้แก่ โอ่งน้ำ อ่าง ไห ครก แจกัน ที่รองขาตู้กับข้าว ที่เขี่ยบุหรี่ ตะเกียงน้ำมัน ม้านั่ง (ทำใช้ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2)

ภาพที่ 18 เครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องใช้ในครัวเรือน

4.1.2 เครื่องใช้ในการเกษตร หมายถึงเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นมาเพื่อนำไปใช้งานเกษตรกรรม เช่น กระถางปลูกต้นไม้ กระเช้าแขวน อ่างเลี้ยงปลา อ่างปลูกบัว อ่างใส่อาหารสัตว์ กะบะปลูกกุหลาบหิน ฯลฯ

ภาพที่ 19 เครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องใช้ในการเกษตร

4.2 เครื่องปั้นดินเผาประเภทตกแต่ง

4.2.1 เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรม เครื่องปั้นดินเผาประเภทนี้ วิทยาลัย

เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือนครราชสีมา ได้คิดประดิษฐ์เป็นกระเบื้องปูพื้นก่อน ต่อมาร้านดินดำได้ผลิตกระเบื้องชนิดประดับผนัง มีทั้งชนิดอัดพิมพ์และปั้นแกะสลัก สถานที่นำไปใช้ซึ่งเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายก็คือ ผนังอุโบสถวัดศาลาลอย ต่อมากระเบื้องประดับผนังได้มีการเลียนแบบกันมากขึ้น บางชนิดมีการเคลือบสีต่าง ๆ ด้วย นอกจากกระเบื้องแล้ว ยังมีเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ประกอบในงานสถาปัตยกรรมอีก เช่น โคมไฟ ตะเกียงหิน รูปปั้นประดับสวน หน้ากวก และเครื่องห้อยแขวนต่าง ๆ ฯลฯ

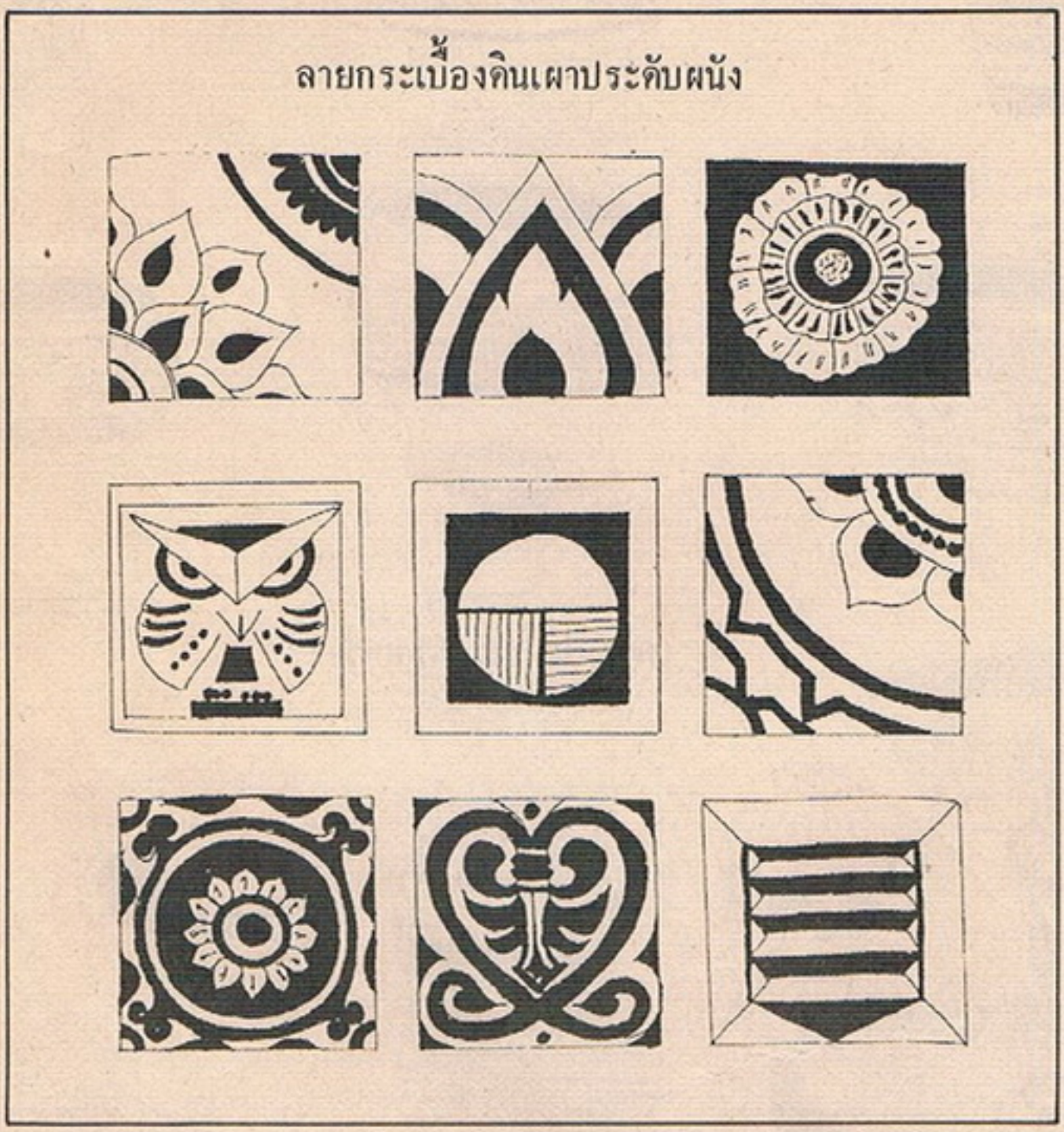

ภาพที่ 20 เครื่องปั้นดินเผาประเภทตกแต่งอาคาร

4.2.2 เครื่องประดับตกแต่งร่างกาย จากการสอบถามผู้จำหน่ายเครื่องประดับตกแต่ง ได้กล่าวว่า นายสมาน แสงทอน ซึ่งปัจจุบันยังประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผานี้อยู่ได้คิดทำสร้อยจำหน่ายขึ้นเป็นครั้งแรก โดยใช้ดินปั้นเจาะรูตากให้แห้งแล้วเผาในกระป๋องนม เมื่อเผาแล้วได้สีดำบ้าง แดงบ้าง ผลิตขายให้ชาวต่างประเทศเท่านั้น ต่อมาร้านดินเผาได้สั่งดินขาวมาทำเครื่องปั้นดินเผา จึงแนะนำให้ชาวบ้าน ทดลองผสมกับดินด่านเกวียนทำสร้อยสีต่าง ๆ ขึ้น คนไทยจึงเริ่มสนใจซื้อสร้อยสีแปลก ๆ เช่น ดำ แดง ชมพู ขาว ขาวนวล เทา ทำให้มีการออกแบบใหม่ ๆ ปัจจุบันได้มีการเพิ่มสีเข้าไปในดินขาว ทำให้ได้สีเขียวแก่ เขียวอ่อน ฯลฯ เทคนิคล่าสุดก็คือการนำดินมาปั้นเขียนลาย เผาให้เป็นสีแดงหรือดำ แล้วใช้ปูนพลาสเตอร์อุดร่องลายที่เขียน เช็ดสีให้สะอาดแล้วจึงใช้สีโปสเตอร์ระบายบริเวณลายสีขาวทำให้

ได้ลวดลายหลากสีมากขึ้น เมื่อพ่นเคลือบแลกเกอร์แล้ว ทำให้เป็นเงางาม สะดุดตา แต่บางชิ้นจะไม่ระบายสีทับ คงปล่อยให้เห็นลายสีขาวเช่นนั้นก็ดูสวยอีกแบบหนึ่ง นอกจากผลิตสร้อยแล้ว ยังผลิต ต่างหู เข็มขัด สร้อยข้อมือ

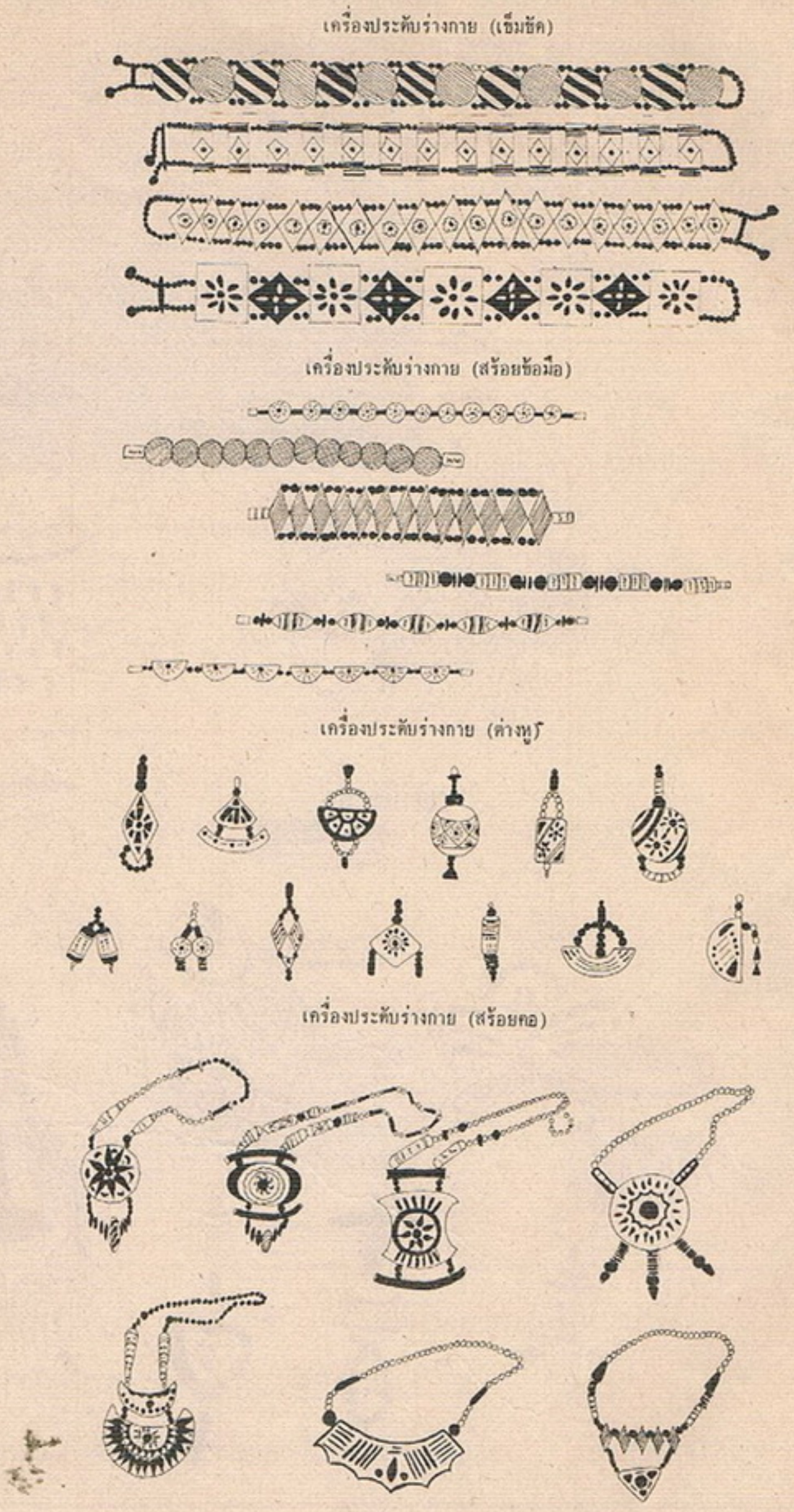

ภาพที่ 21 เครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องประดับตกแต่งร่างกาย

4.3 เครื่องปั้นดินเผาประเภทของที่ระลึก

ประเภทของที่ระลึก เป็นของฝากที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของด่านเกวียน เพราะมีลักษณะแปลก ไม่เหมือนใคร สิ่งแรกที่เป็นที่นิยมคือ นกฮูก ผู้คิดทำเป็นคนแรก ชื่อ นายวิชัย พูลในเมือง ได้แนวคิดมาจากตุ๊กตาดินเผาของญี่ปุ่น แล้วมาประดิษฐ์ให้เป็นนกฮูกแผดติดกัน ระยะแรก ๆ เป็นนกฮูกแขวน ต่อมาได้ทำเป็นนกฮูกตั้ง ฉลุหน้าอกโปร่ง ส่วนนกยูง นายวัฒนา ป้อมชัย ปั้นเป็นตัวแรก ในลักษณะเกาะอยู่บนกิ่งไม้ ต่อมาได้ประดิษฐ์เป็นนกยูงคู่ และกลุ่มนกยูง ซึ่งมีท่าทางต่าง ๆ สำหรับปลา ยังไม่พบผู้ที่ประดิษฐ์เป็นคนแรก แต่คาดว่าคงจะได้แนวความคิด กระเช้าปลาแขวนของเตาดินดำ แล้วมาประดิษฐ์เป็นปลาตั้ง หางสบัด ซึ่งแต่เดิมดูค่อนข้างแข็ง ปัจจุบันที่เตาของนายหมี สิงห์ทะเล ปั้นปลาให้อ่อนไหว มีชีวิตและลีลาสวยงามมาก นอกจากนกฮูก นกยูง ปลา แล้ว ยังมีปั้นรูปลอยตัว ได้แก่ รูปคน สัตว์ พวงกุญแจ โมไบล์ ตุ๊กตา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ใช้เป็นของที่ระลึกที่นิยมกันมาก

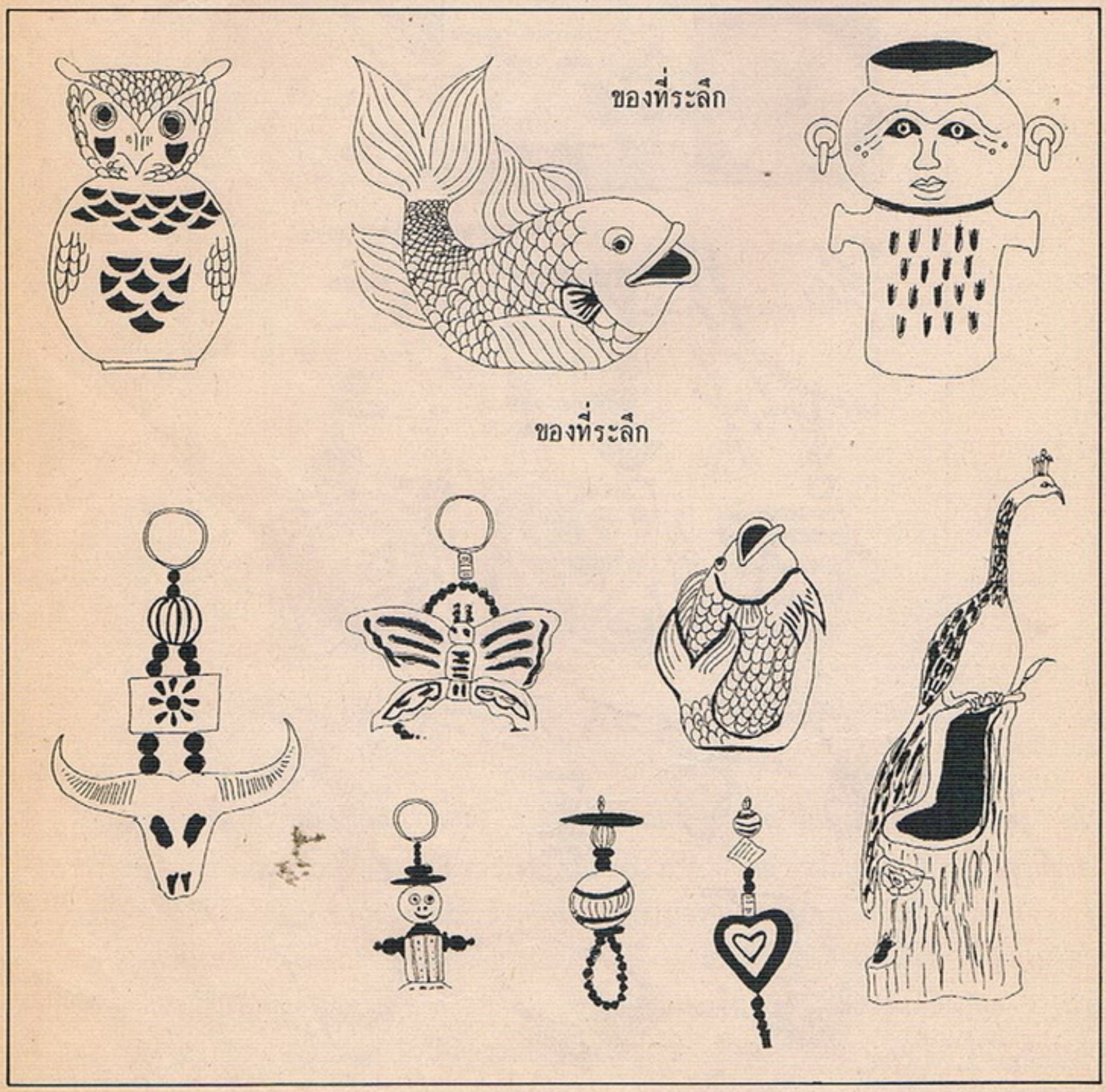

ภาพที่ 22 เครื่องปั้นดินเผาประเภทของที่ระลึก

ภาพที่ 23 นายวิชัย พูลในเมือง ผู้คิดทำนกฮูก เป็นคนแรก ซึ่งได้แนวคิดมาจากตุ๊กตาดินเผาของญี่ปุ่น

4.4 เครื่องปั้นดินเผาประเภทเบ็ดเตล็ด

เครื่องปั้นดินเผาประเภทนี้ ไม่สามารถจัดเข้าอยู่ในกลุ่มใด ๆ ได้ เพราะเป็นสิ่งของที่ผลิตขึ้น เพื่อใช้ในงานต่าง ๆ เช่น โทนที่หุ้มด้วยหนังตะกวดหรือหนังงู ศาลพระภูมิ บาตรน้ำมนต์ กระถางธูป ฯลฯ

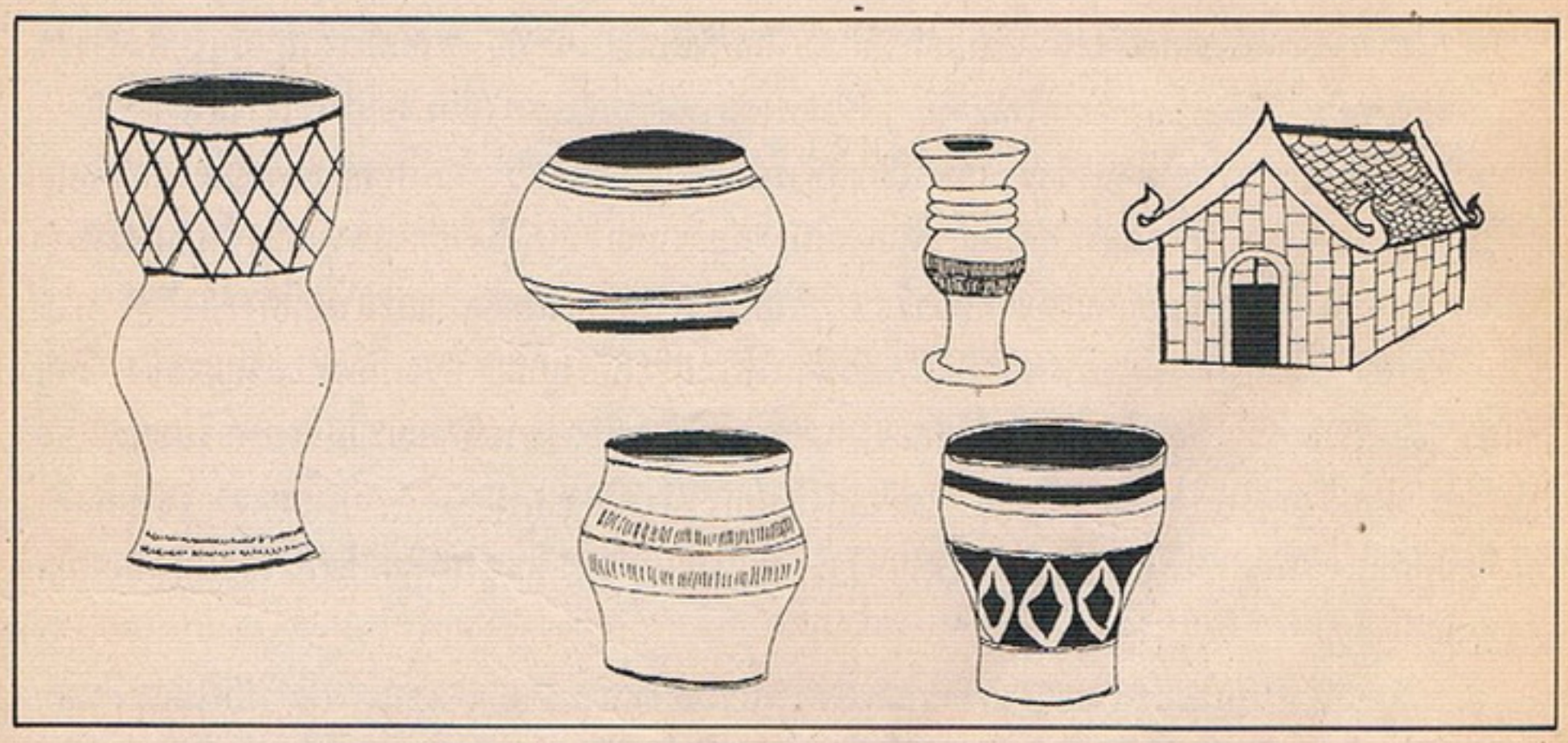

ภาพที่ 24 เครื่องปั้นดินเผาประเภทเบ็ดเตล็ด

5. การตลาดของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

5.1 ลักษณะการตลาดของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดผลกระทบต่อการผลิตมาก ตั้งแต่เรื่องของการเตรียมวัตถุ กระบวนวิธีการผลิต รูปแบบของผลิตภัณฑ์ ช่างและการทำงานของช่างเครื่องปั้นดินเผาในยุคก่อน ๆ นั้นชาวบ้านได้ทำสืบกันมาจนถึงปัจจุบัน เป็นประโยชน์ในการใช้สอยในครัวเรือนเท่านั้น เช่น โอ่งใส่น้ำ ไห ครก คนโทใส่เหล้า หรือที่ใส่หมาก การขายหรือจำหน่าย

เมื่อ 20 ปีก่อนนั้นได้มีการบรรทุกเกวียนออกตระเวนไปตามหมู่บ้านเป็นกองคาราวานค้างแรม และเดินทางขายไปจนถึงนางรอง บุรีรัมย์ สุรินทร์ โดยใช้วิธีการแลกเปลี่ยนโดยใช้เงิน ข้าวเปลือก ข้าวสาร หรือของป่า แล้วแต่จะตกลงกัน ปัจจุบันผลิตภัณฑ์บางชนิดยังเป็นที่ต้องการของคนในหมู่บ้าน เช่น โอ่งใส่น้ำ ครก และพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงโรงงาน ต่อมาได้มีนักออกแบบจากกรุงเทพฯนำแบบมาให้ชาวบ้านปั้นเพราะมีความพอใจในลักษณะของดิน แต่ชาวบ้านไม่ค่อยทำกันอย่างจริงจัง จนกระทั่งอาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ออกแบบปั้น ดำเนินการเผาและจัดส่งออกสู่ตลาดจนเป็นที่รู้จักแพร่หลายกว้างขวาง

เมื่อตลาดปัจจุบันเป็นตลาดต่างประเทศ และตลาดต่างท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจในการซื้อสูง ตลาดกว้างขวางขึ้น ต้องการผลิตภัณฑ์จำนวนมาก การเตรียมวัตถุดิบที่เคยทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ช่างจะหมักดินจนได้ที่ด้วยตนเอง ก็เปลี่ยนไปใช้วิธีแบ่งงานกันทำ ช่างปั้นส่วนใหญ่จะทำหน้าที่ปั้นอย่างเดียว มีการใช้เครื่องจักรนวดดิน กระบวนวิธีการผลิตเปลี่ยนจากความนิยมใช้แป้นหมุนในการขึ้นรูป เป็นใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง เช่น ใช้เครื่องอัดกระเบื้อง ใช้ปั้นอิสระ การหล่อ พิมพ์กด รูปแบบผลิตภัณฑ์ก็ต้องดูจากความต้องการของตลาด เช่นปัจจุบันนี้ เครื่องประดับประเภทสร้อย ตุ้มหู เข็มขัด ได้รับการสั่งของ (order) มาก การออกแบบเปลี่ยนรูปแบบ สิ่งของประเภทนี้จะเปลี่ยนไปเร็วกว่าผลิตภัณฑ์ด้านอื่น ช่างวัยหนุ่มสาวที่ทำงานปั้นขึ้นรูปได้เป็น ทำเฉพาะสร้อยก็มี การทำงานแบบงานอดิเรกเปลี่ยนเป็นการทำงานตามระบบงานมากขึ้น กล่าวได้ว่าลักษณะการตลาดของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเปลี่ยนจากการนำผลิตภัณฑ์ใส่เกวียนไปขายหรือแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ต้องการในท้องถิ่นใกล้เคียงมาเป็นการนำเสนอขายผลิตภัณฑ์ที่มุ่งตลาดนอกท้องถิ่นและตลาดต่างประเทศเป็นสำคัญ

5.2 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ แบ่งออกได้ 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ขายหน้าร้าน รับใบสั่งทำจากร้านในกรุงเทพฯ กับเมืองขนาดใหญ่อื่น ๆ รวมทั้งตลาดต่างประเทศ และมีคนมาว่าจ้างสั่งทำ

5.2.1 การขายหน้าร้าน ในบริเวณสุขาภิบาลด่านเกวียน สินค้าทุกประเภทมีการนำเสนอขายในร้านตลอดเวลา โดยเฉพาะในเทศกาลท่องเที่ยว สัดส่วนของรายได้จากการขายหน้าร้านอยู่ระหว่างร้อยละ 20–50 ขึ้นอยู่กับลักษณะขนาดของร้าน รวมทั้งประเภทของสินค้า และทำเลที่ตั้งของร้าน การขายหน้าร้านนี้ รวมถึงการที่ลูกค้ามาชมสินค้าแล้วสั่งทำด้วยกระเบื้องปูพื้น กระเบื้องติดลายฝาผนัง ร้านดินเผา อาจารย์พิศ ป้อมสินทรัพย์ เจ้าของร้านกล่าวว่าได้จากการขายลักษณะนี้ประมาณร้อยละ 50 เช่นเดียวกันกับร้านที่รับ สร้อย เข็มขัด มาขายก็ได้รับการสั่งทำ (order) จากการวางขายสินค้าหน้าร้านค่อนข้างมาก สินค้าประเภทของใช้ในครัวเรือน เช่น ครก ที่รองขาตู้กับข้าว เกือบทั้งหมดเป็นการขายหน้าร้าน

5.2.2 รับใบสั่งทำของจากร้านและส่งต่างประเทศหลายร้าน เช่น มีบริษัทในกรุงเทพฯ หาดใหญ่ ภูเก็ต เป็นเจ้าประจำสั่งสินค้า สำหรับร้านชาวดิน มีร้านขายสินค้าด่านเกวียนอยู่ในกรุงเทพฯ ด้วย ร้านในกรุงเทพฯ เหล่านี้มีทั้งที่นำไปวางขายเองและทำหน้าที่เป็นคนกลางซื้อเพื่อส่งต่อไปต่างประเทศ เช่น สินค้าของร้านชาวดิน นายนิคม ฉิมนอก เจ้าของร้านก็ส่งสินค้าออกต่างประเทศโดยผ่านร้านใหญ่ ๆ ในกรุงเทพฯ ซึ่งนายนิคม มีความเห็นว่าสะดวกดี เพราะไม่ต้องรับผิดชอบเรื่องการบรรจุหีบห่อให้ปลอดภัยในการขนส่งซึ่งเป็นเรื่องยุ่งยากที่ต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะมาก

การส่งสินค้าไปขายร้านใหญ่ในกรุงเทพฯ นี้มีหลายรูปแบบ คือทางร้านที่ด่านเกวียนกับบริษัทในกรุงเทพฯ หาดใหญ่ เชียงใหม่ ฯลฯ ติดต่อกันเอง ร้านที่ด่านเกวียนเกือบทุกร้านมักทำหน้าที่เป็น

คนกลางรับใบสั่งทำของ จากบริษัทต่าง ๆ มาสั่งช่างในหมู่บ้านให้ผลิตสินค้าส่งควบคู่ไปกับการผลิตสินค้าส่งบริษัทเอง เพราะแต่ละร้านมีฝีมือเด่นในงานที่ต่างกัน ขณะเดียวกันก็มีคนกลางในหมู่บ้านรวบรวมสินค้าประเภทสร้อย ของที่ระลึก ซึ่งเป็นงานของช่างรุ่นใหม่ปั้นอิสระ เผาด้วยเตาถ่าน ลงทุนน้อย ทำกันทั่วไปในครัวเรือนเมื่อว่างจากงานอื่น คนกลางจะไปติดต่อหาตลาดนอกท้องถิ่นในกรุงเทพฯ และที่อื่น ๆ แล้วนำสินค้าไปส่งตามสั่ง

ส่วนการรับใบสั่งทำของจากต่างประเทศโดยตรงนั้น มีเฉพาะบางร้านที่เข้าใจเรื่องการติดต่อกับต่างประเทศ เช่น ร้านชาวดิน แต่ก็ยอมรับว่า ไม่ค่อยสะดวกนัก บางอย่างไม่ค่อยเข้าใจกัน

5.2.3 มีคนมาว่าจ้างสั่งทำ มักจะเป็นงานขนาดใหญ่ มีลักษณะเฉพาะ เช่น ภาพประดับฝาผนัง พิพิธภัณฑ์ งานเหล่านี้ได้รายได้สูง คิดราคาเป็นตารางเมตร แต่ก็เสียเวลาในการออกแบบและ ต้องศึกษารายละเอียดของงานมาก

ขณะเดียวกันก็มีช่างอิสระในหมู่บ้านที่ทำงานเฉพาะเมื่อมีใบสั่งทำของ (order) อยู่อีกจำนวนหนึ่งด้วย เช่น นายหมี สิงห์ทะเล ลูกชายคือ นายสมร สิงห์ทะเล เป็นช่างที่มีเตาเผาของตนเองทำงานอยู่ในครัวเรือน มีคนมาว่าจ้างให้ทำที่บ้าน รับงานจากร้านชาวดิน หรือร้านอื่นบ้าง ถ้าว่างจากการรับงานตามใบสั่งของ หรืองานตามใบสั่งทำไม่เต็มเตาเผาก็ปั้นอย่างอื่นเติมให้เต็ม เสร็จแล้วก็ขายได้ นายสมร คิดว่าจะทำอาชีพนี้ต่อไปเรื่อย ๆ ช่างที่ทำงานอิสระนี้ จะออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาเพื่อดูแนวความต้องการของตลาด

อาจารย์พิศ ป้อมสินทรัพย์ และคุณนิคม ฉิมนอก มีความเห็นตรงกันว่าตลาดต่างประเทศเป็นตลาดที่ยังขยายได้มาก ต่อไปจะเป็นตลาดที่น่าจะเป็นรายได้หลักของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ประเทศผู้ซื้อที่สำคัญ ได้แก่ เยอรมัน ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ เนเธอร์แลนด์ เกาหลี และประเทศในยุโรปอื่น ๆ ที่เริ่มมีความสำคัญคือ เดนมาร์ก

5.3 รูปแบบของสินค้าที่ตลาดต้องการ ร้านค้าหลายร้านให้ข้อมูลตรงกันว่า ลูกค้ามีส่วนช่วยออกแบบสินค้า การติชมสินค้าที่ขายหน้าร้าน และการกำหนดลักษณะสินค้าที่สั่งทำมีผลต่อรูปแบบสินค้า คนไทยชอบสิ่งของที่ประดิษฐ์สวยงาม ตลาดออสเตรเลียต้องการสินค้าประเภทเครื่องแขวน กระเช้าแขวนปลูกต้นไม้ ฯลฯ ขนาดเล็ก ตลาดยุโรป นิยมผลิตภัณฑ์ขนาดใหญ่ ไม่ค่อยเปลี่ยนแบบ แบบเรียบ ๆ ลักษณะอนุรักษ์นิยม บางที 2-3 ปี จึงจะเปลี่ยนแบบ แต่ตลาดสหรัฐซึ่งชอบผลิตภัณฑ์ขนาดใหญ่ เช่นเดียวกับยุโรปจะเปลี่ยนแบบบ่อยกว่า บางอย่าง 6 เดือนก็สั่งเปลี่ยนแบบ อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการที่รับการสั่งของมาก็มักจะเสนอแบบใหม่ ๆ เป็นการทดลองตลาดอยู่เสมอ เพราะถ้าไม่มีรูปแบบใหม่ ๆ ออกมาก็ขาดสิ่งจูงใจลูกค้าทั้งลูกค้าที่มาซื้อจากหน้าร้าน และลูกค้าที่สั่งทำเพื่อส่งออก ซึ่งมาดูสินค้าที่ร้านในด่านเกวียนอยู่เสมอ ดังนั้นการสั่งสินค้าจึงไม่ได้ผูกขาดเฉพาะร้านใดร้านหนึ่ง

5.4 ปัญหาและอุปสรรคของตลาดสินค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ได้แก่

5.4.1 ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น โดยเฉพาะราคาฟืนแพงขึ้นมาก บางร้านกล่าวว่าราคาฟืนสูงเกือบครึ่งหนึ่งของราคาสินค้า แต่ระยะนี้ดีขึ้นเมื่อใช้ปลายไม้ต้นยูคาลิปตัส และไม้สนที่เหลือจากโรงงานส่วนดินนั้นราคาค่าขนส่งเริ่มแพงขึ้นประมาณคิวละ 80 บาท ไม้ฟืนตันละ 500 บาท

5.4.2 ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนวิธีการผลิตได้แก่การเผา ถ้าช่างผู้ควบคุมไม่ชำนาญพอควบคุมอุณหภูมิของเตาเผาไม่ถูกต้อง ของที่เผาแล้วอาจแตกชำรุดเสียหายเป็นจำนวนมากไม่คุ้มกับการลงทุน น้ำที่ใช้ในการปั้นต้องใช้น้ำจากลำน้ำมูล ถ้าใช้น้ำใต้ดิน (น้ำบาดาล) เครื่องปั้นดินเผาจะแตกในเวลาเผา

5.4.3 ช่างปั้นที่มีฝีมือดีหายาก ช่างรุ่นเก่าชอบทำงานอิสระ ไม่สอดคล้องกับระบบอุตสาหกรรมซึ่งต้องตรงตามเวลา

5.4.4 การขนส่งสินค้า มีปัญหาทั้งเรื่องราคาค่าขนส่งและการบรรจุหีบห่อ เพื่อป้องกันการแตกหักเสียหาย สินค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนมีน้ำหนักมากต้องเสียค่าขนส่งราคาสูงตามน้ำหนัก ทั้งยังต้องประกันการเสียหาย ทำให้ราคาขนส่งสินค้าแพงมาก สินค้าขนาดใหญ่บางชิ้นค่าขนส่งและค่าบรรจุหีบห่อแพงกว่าราคาสินค้าที่ผู้ส่งออกซื้อจากแหล่งผลิต

5.4.5 ปัญหาด้านการตลาด การขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในปัจจุบันนี้ เป็นการขายผ่านพ่อค้าคนกลาง ทั้งในระดับท้องถิ่น ต่างท้องถิ่น และต่างประเทศ ร้านที่ขายอยู่ในท้องถิ่นส่วนมากซื้อจากผู้ผลิต มีน้อยรายที่ผลิตเองขายเอง การตัดราคากันทำให้สินค้าขายได้ในราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น นอกจากนี้ยังมีปัญหาระหว่างผู้ผลิตหรือช่างปั้นกับผู้ออกทุน บางครั้งทำให้เกิดปัญหาส่งของไม่ทันตามกำหนดเวลา ผลิตภัณฑ์ที่ออกมารูปแบบไม่ตรงตามที่สั่ง ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาทางการตลาด

ผลิตภัณฑ์ด่านเกวียนที่มีปริมาณการผลิตมาในปัจจุบัน คือ เครื่องประดับ ได้แก่ สร้อยต่างหู เข็มขัด ซึ่งทำโดยช่างรุ่นใหม่ ไม่ต้องอาศัยความชำนาญมาก ใช้ดินขาวจากลำปางนำมาผสมสี เผาด้วยเตาถ่าน มีทั้งที่ขายหน้าร้าน และทำตามใบสั่งทำของ จากการสัมภาษณ์ นางสำเรียง ปากกระโทก ซึ่งเป็นคนกลางในท้องถิ่นที่รวบรวมสร้อยไปส่งตามใบสั่งทำของ จากบริษัทในกรุงเทพฯ ทราบว่าสร้อยแบบธรรมดา ส่งเส้นละ 4 บาท สร้อยซิ่ง คือมีลวดลายและรูปแบบพิเศษ เส้นละ 15 บาท คนทำคือคนที่อยู่ในหมู่บ้านด่านเกวียน (หมู่ที่ 8) มากกว่า 30 หลังคาเรือน ต้องลงทุนเองทุกอย่าง เมื่อทำแล้วสร้อยธรรมดาได้เส้นละ 3 บาท สร้อยซิ่งเส้นละ 10 หรือ 12 บาท ขณะนี้มีปัญหาคือถ่านราคาแพง แต่ขอขึ้นราคาจากร้านในกรุงเทพฯ ไม่ได้ จึงกล่าวได้ว่า ปัญหาเรื่องพ่อค้าคนกลางเป็นปัญหาสำคัญของการขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ไม่ว่าจะเป็นช่างดั้งเดิมหรือช่างรุ่นใหม่ ก็อยู่ในภาวะที่ไม่แตกต่างกันนัก

แหล่งข้อมูล
ตอนที่ ๒ เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

ข้อมูลจากบุคคล

1. นักศึกษาวิชาเอกวัฒนธรรมศึกษา ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2530
2. นายนิคม ฉิมนอก ร้านชาวดิน หมู่ 18 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 28 พฤษภาคม 2531
3. นายปั่น บุญเนตร บ้านเลขที่ 78 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 16 กุมภาพันธ์ 2531
4. นายเปล่ง ป้อกระโทก บ้านเลขที่ 123 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 16 กุมภาพันธ์ 2531
5. นายพิศ ป้อมสินทรัพย์ บ้านเลขที่ 113 หมู่13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 28 พฤษภาคม 2531
6. นายวัฒนา (ต๋อง) ป้อมชัย บ้านเลขที่ 269 หมู่9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 16 กุมภาพันธ์ 2531
7. นายวิโรจน์ ศรีสุโร ร้านดินดำ หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 19 พฤษภาคม 2531
8. นายหมี สิงห์ทะเล บ้านเลขที่ 128 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 13 มกราคม 2531

ข้อมูลจากเอกสาร

นครราชสีมา, วิทยาลัยครู <u>ของดีโคราช เล่ม 2</u> นครราชสีมา : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด, 2524.

ตอนที่ ๓ ช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

1. ช่างในอดีต
2. ช่างดั้งเดิม
   - ลักษณะทั่วไป ของช่างดั้งเดิม
3. ช่างปัจจุบัน
   - ลักษณะทั่วไป ของช่างปัจจุบัน

ช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

ผู้ประกอบอาชีพปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เป็นบุคคลที่สืบทอดวัฒนธรรมมาจากบรรพบุรุษ ติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่แล้วเมื่อสนใจในงานปั้นก็จะไปเรียนกับอาจารย์ โดยขอเป็นลูกศิษย์ก่อน มีหน้าที่เตรียมดิน ผสมดิน เหยียบดิน และคอยหมุนพะมอนให้ ลูกศิษย์จะช่วยอาจารย์ทุกอย่างจนกระทั่งเผาเครื่องปั้นเรียบร้อย ต้องคอยสังเกตุ จดจำ และเลียนแบบอาจารย์ เมื่อมีเวลาว่างจึงจะฝึกหัดโดยมีอาจารย์คอยช่วยแนะนำ เมื่อขึ้นรูปได้ดีแล้วจึงจะแยกตัวออกไปทำต่างหาก หรือรวมกลุ่มกันทำแล้วแต่ความสมัครใจ

นิสัยโดยทั่วไปของช่างปั้นดินเผาด่านเกวียนจะเรียบง่าย กินอยู่ง่าย ๆ โอบอ้อมอารี พูดคุยเป็นกันเอง ค่อนข้างตลก มีลูกเล่น ทำอะไรก็มักจะจริงจัง เช่น บางคนชอบไก่จนไม่สนใจครอบครัวเลยก็มี บางคนชอบเพลงโคราช บางคนชอบดื่ม ฯลฯ บางคนก็ใช้เวลากับการปั้นวันหนึ่ง ๆ ได้เพียง 8-10 ลูกเท่านั้น เพราะเมื่อขึ้นรูปเสร็จแล้วก็สูบบุหรี่ นั่งดูเงียบ ๆ พิจารณาดูว่าเท่ากันหรือไม่ เรียบ-ร้อยดีไหม ถ้ายังไม่ดีก็จะไปทำใหม่

สภาพทั่วไปของสถานที่ทำงาน ดูสะอาด เป็นระเบียบ โรงเรือนมุงด้วยแฝก จาก เพื่อความร่มเย็น ภายในโรงปูด้วยทราย ค่อนข้างมืด แต่ดูศักดิ์สิทธิ์ มีพลัง บรรยากาศเงียบสงบ ทำให้ช่างมีสมาธิ ใจไม่วอกแวก สภาพเหล่านี้ช่วยเสริมให้ช่างดูเป็นคนน่านับถือมากทีเดียว

ภาวะความเป็นอยู่ของสังคมปัจจุบัน ทำให้ช่างเปลี่ยนไป ช่างได้งานที่แปลก จิตใจก็เปลี่ยนไป ช่างที่มีฝีมือเริ่มถูกดึงเข้ากลุ่มนายทุน ใครให้ราคาดี ช่างก็ต้องรับและแข่งขันกัน ช่างได้สัมผัสกับผู้คนหลายรูปแบบ จากชาวบ้านด้วยกันมาสู่ผู้คนหลายอาชีพ เช่น พ่อค้า นายทุน ข้าราชการ คนในเมือง ฯลฯ จากการผลิตงานเพียงชิ้นสองชิ้น มาเป็นหลาย ๆ ชิ้น หลาย ๆ ขนาด หลาย ๆ รูปแบบ สิ่งเหล่านี้ทำให้ช่างต้องพัฒนาเทคนิค ต้องคิดในเรื่องเครื่องทุ่นแรง เมื่อช่างถูกเร่งให้ผลิตอย่างรีบร้อนคุณภาพก็ไม่ดี พ่อค้าบางคนคิดง่าย ๆ ว่าเอาดินมาปั้นแล้วเผาก็ใช้ได้ ลืมนึกถึงความจริงว่าขั้นตอนการผลิตทุกขั้นต้องมีความละเอียดอ่อน และใช้เวลานานพอสมควร เช่น จะต้องขนดินมาตากให้แห้ง รดน้ำเอามาผสมกัน นวด กว่าจะปั้นได้ แกะลวดลายได้ ผึ่งแล้วเผา ต้องใช้เวลาถึง 3-4 อาทิตย์ การเผาต้องใช้เวลาเผา 2-3 คืน จึงจะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เมื่อพ่อค้ามาสั่ง ช่างก็อยากได้มาก พ่อค้าเร่งช่างก็เร่งเลยลดขั้นตอนการผลิต แทนที่จะนวด 3 ครั้ง ก็นวด 2 ครั้ง ปัญหาการเผาจึงมีเปอร์เซนต์แตกมาก นอกจากนี้ สี ขนาด สัดส่วน ไม่เป็นไปตามสั่ง บางครั้งก็ถูกตีกลับ บางครั้งก็มีผลต่อช่างเอง คือในตอนแรก ๆ ผู้สั่งจะวางเงินก่อน ต่อมาก็ให้เงินตอนมารับของ ต่อมารับของไปก่อนแล้วจึงจ่ายเงิน

ภายหลัง ทำให้มีปัญหาเรื่องเงิน ผลตามมาก็คือทำให้ช่างบางคนต้องเลิกราไปเลย

สรุปลักษณะของช่างสมัยใหม่ผิดไปจากเดิม มีการแข่งขันกันหลายรูปแบบ ทั้งฝีมือและรายได้ ต่างคนต่างผลิตไม่มีสมาคมช่างปั้นดินเผา ไม่มีการให้ความรู้ในเรื่องเทคนิค เรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุหีบห่อ ฯลฯ และขาดการส่งเสริมจากภาครัฐบาลอย่างจริงจัง

แม้ว่าภาวะการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม แต่ความเป็นช่างนั้น ก็ยังเป็นที่น่าสนใจศึกษาอยู่มากทีเดียว เพราะช่างเป็นผู้ผลิต ผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม น่าจะได้มีการสำรวจ บันทึก เพื่อการพัฒนา ส่งเสริม เป็นเกียรติ เป็นประวัติของบ้านเมืองต่อไป

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น อาจแบ่งช่างได้เป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ช่างในอดีต
2. ช่างดั้งเดิม
3. ช่างปัจจุบัน

1. ช่างในอดีต

ช่างเหล่านี้เป็นช่างที่เสียชีวิตแล้ว และยังมีชีวิตอยู่ 2 คน จากความทรงจำของลูกหลานและผู้เกี่ยวข้อง ไม่สามารถให้รายละเอียดได้มากนัก เพียงแต่บอกชื่อได้เท่านั้น นามสกุล หรืออายุ ก็เกือบจะลางเลือนหมดแล้ว ดังนั้นจึงขอกล่าวพอเป็นข้อมูลพื้นฐานเท่านั้น ถ้ามีผู้สนใจทำการศึกษาค้นคว้าต่อไปอีก ก็จะมีประโยชน์ไม่น้อย

ช่างฝีมือดี ที่พอจดจำชื่อได้ จากการให้ข้อมูลของนายปั่น บุญเนตร มี 9 คน ดังนี้

1. ลุงกุด
2. ลุงเกิด
3. ลุงแขก
4. ลุงรื่น
5. ลุงแร่ม
6. ลุงดุก
7. ลุงเดือย
8. ลุงเทศ
9. ลุงพลอย

จากการให้ข้อมูลของนายวัฒนา ป้อมชัย มี 8 คน ดังนี้

1. ลุงจั่น
2. ลุงเชย
3. ลุงโต
4. ลุงแถม
5. ลุงน้อย
6. ลุงลอย
7. ลุงหล่า
8. ลุงหลอ

จากการให้ข้อมูลของนายมานิตย์ (นึง) ปล้ำกระโทก มี 2 คน ดังนี้

1. ลุงแป้น
2. ลุงสร้อย

จากการให้ข้อมูลของนายเลียบ (ตู้) ตีบกระโทก มี 6 คน เสียชีวิตแล้ว 4 คน คือ

1. ลุงจัน
2. ลุงมา
3. ลุงเสน
4. ลุงใหญ่

ยังมีชีวิตอยู่แต่อายุมากแล้ว ประมาณ 80 ปี คือ

1. ลุงเมฆ
2. ลุงตุ่น

2. ช่างดั้งเดิม

ช่างดั้งเดิมหมายถึงช่างที่ประกอบอาชีพช่างปั้นดินเผามานานแล้ว ปัจจุบันยังประกอบอาชีพนี้อยู่ มีอายุตั้งแต่ 40 ปี ขึ้นไป แต่บางคนก็ไม่ได้ทำเนื่องจากอายุมาก บางคนเลิกไปเพราะขาดทุนหรือรายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว บางคนก็ทำบ้าง หยุดบ้าง แล้วแต่มีเวลาว่างหรือมีอารมณ์อยากทำ ส่วนใหญ่จะขึ้นรูปได้ เช่น โอ่ง อ่าง ครก ไห ช่างดั้งเดิมมี 36 คน คือ

1. นายกอบ แตงกระโทก	อายุ 48 ปี	
2. นายแก้ว เบี้ยกระโทก	อายุ 57 ปี	
3. นายเกลี้ยง สิงห์ทะเล	อายุ 54 ปี	
4. นายคำ ด่านกระโทก	อายุ 57 ปี	
5. นายจวง แตงกระโทก	อายุ 50 ปี	
6. นายจอก แตงกระโทก	อายุ 48 ปี	
7. นายจั่น แตงกระโทก	อายุ 55 ปี	
8. นายจั่น ปลูกกระโทก	อายุ 58 ปี	
9. นายปั่น ทางกลาง	อายุ 64 ปี	
10. นายแฉล้ม บวชกระโทก	อายุ 45 ปี	
11. นายชิด บมกระโทก	อายุ 45 ปี	
12. นายเชิด ป้อกระโทก	อายุ 51 ปี	
13. นายดี บ่อยกระโทก	อายุ 57 ปี	
14. นายเต๋าะ ปอกระโทก	อายุ 42 ปี	
15. นายแต๋น ไทยวง	อายุ 60 ปี	
16. นายทอน ไปลกระโทก	อายุ 48 ปี	
17. นายน้อย ปล้ำกระโทก	อายุ 53 ปี	
18. นายนาค น้อยกระโทก	อายุ 70 ปี	
19. นายปั่น บุญเนตร	อายุ 71 ปี	

20. นายเปล่ง ป้อกระโทก อายุ 70 ปี
21. นายเปีย ป้อกระโทก อายุ 58 ปี
22. นายพรม (สิทธิ์) เป้งกระโทก อายุ 48 ปี
23. นายพวง ป่วนกระโทก อายุ 58 ปี
24. นายมานิตย์ (นึง) ปล้ำกระโทก อายุ 50 ปี
25. นายใย ก้อนกะสัง อายุ 45 ปี
26. นายเลียบ (ตู้) ตีบกระโทก อายุ 60 ปี
27. นายเลี่ยม บวชกระโทก อายุ 47 ปี
28. นายสง่า ป่วงกระโทก อายุ 53 ปี
29. นายแส่ เปื้อนกระโทก อายุ 41 ปี
30. นายหมี สิงห์ทะเล อายุ 57 ปี
31. นายเหมือน ยังทะเล อายุ 49 ปี
32. นายไหม เบี้ยกระโทก อายุ 40 ปี
33. นายอิ่ม ปร๋อกระโทก อายุ 55 ปี
34. นายอยู่ เปลี่ยนกระโทก อายุ 51 ปี
35. นายอรรถ ปูกระโทก อายุ 46 ปี
36. นายอ้วน สินปรุ อายุ 55 ปี

ลักษณะทั่วไป ของช่างดั้งเดิมหรือช่างรุ่นเก่า

ช่างที่จัดว่าเป็นช่างรุ่นเก่าหรือช่างดั้งเดิม เป็นช่างที่ประกอบอาชีพ ช่างปั้นดินเผามานานแล้ว ปัจจุบันยังประกอบอาชีพนี้อยู่ ส่วนใหญ่จะปั้นเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน ซึ่งทำกันมาแต่ดั้งเดิมเป็นสำคัญ เช่น ปั้นโอ่ง อ่าง ครก ไห ที่รองขาตู้กับข้าว ฯลฯ ช่างเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณตั้งแต่ 40 ปี เป็นต้นไป มีความสามารถในการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาจากแป้นหมุน ทำเป็นภาชนะเครื่องใช้ดังกล่าวได้ แต่ช่างดั้งเดิมนี้ส่วนมากไม่มีความสามารถในการปั้นประเภทเครื่องประดับ เครื่องตกแต่งสมัยใหม่ เช่น ปลา นกยูง นกฮูก โคมไฟ สร้อย ต่างหู ฯลฯ หรือจะมีทำได้บ้าง ก็มีจำนวนน้อยมาก ช่างที่จัดว่าเป็นช่างดั้งเดิมหรือช่างรุ่นเก่า จากการไปสัมภาษณ์เพื่อสืบเสาะหาประวัติช่าง และเรื่องราวการจัดทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านด่านเกวียน พอที่จะนำมาสรุปลักษณะช่างดั้งเดิมที่ทำอาชีพศิลปหัตถกรรมบ้านด่านเกวียนได้ดังนี้

2.1 การปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

ช่างดั้งเดิมหรือช่างรุ่นเก่าถือเป็นงานอดิเรก ทำด้วยใจรักตามบรรพบุรุษ งานจะออกมาประณีต ช่างแต่ละคนจะแข่งขันกันในเรื่องฝีมือ ช่างส่วนใหญ่มีอารมณ์ช่างที่เป็นศิลปิน เมื่อลงมือปั้นหรือเริ่มทำงานก็จะเริ่มตัดขาดจากโลกภายนอก ไม่ต้องการให้ใครมารบกวน จนมีเรื่องกล่าวขานในเชิงช่างเล่าสืบทอดต่อ ๆ กันมาว่า การปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนจะมีเคล็ดอย่างหนึ่ง เมื่อช่างเริ่มปั้น และเริ่มเผาเครื่องปั้นดินเผา จะห้ามผู้หญิง (ไม่ว่า เด็ก สาว หรือผู้ใหญ่) เข้าใกล้เตาเผาเป็นอันขาด ถ้ามีความจำเป็นจะต้องใช้ผู้หญิงมาส่งข้าวส่งน้ำ ก็ต้องให้สัญญาณแต่ไกล เช่น ตีระฆัง เคาะขวด เคาะถังน้ำ และเอาข้าวและน้ำวางไว้ไม่ให้ช่างเห็นตัว เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าผู้หญิงเข้าใกล้เตาเผา จะทำให้ภาชนะแตกทั้งเตา หรือทำให้เผาภาชนะได้ไม่ดี ซึ่งความเชื่อดังกล่าวนี้ ในปัจจุบันไม่มีหลงเหลืออีกแล้ว โดย

เฉพาะช่างรุ่นใหม่ ๆ ก็มีผู้หญิงเป็นช่างหลายคน แม้แต่ช่างรุ่นเก่าหลายคนก็มีภรรยาเป็นผู้ช่วยในการหมุนแป้นขึ้นรูปภาชนะให้ เพราะการใช้เด็กหรือลูกศิษย์จะไม่รู้ใจเท่าภรรยา

แต่อย่างไรก็ตามเคล็ดหรือความเชื่อดังกล่าว ก็เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าช่างสมัยโบราณทำอะไรแล้วทำจริง ต้องการสมาธิ ต้องการอยู่คนเดียว เพื่อผลิตภาชนะให้สุดฝีมือ ช่างจะนอนเฝ้าเตาเผาขณะเผาภาชนะ 2-3 คืน ถ้าเกิดการผิดพลาด ภาชนะที่เผาอาจจะแตกทั้งเตา ถ้ารมไฟ สุมไฟ หรือเร่งไฟไม่ดี ฉะนั้นเมื่อเริ่มเผาแล้วจะไม่ให้สมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวเข้าไปยุ่งเกี่ยว ถ้าไม่มีเหตุผลหรือความจำเป็นจริง ๆ แต่ความเชื่อดังกล่าวนี้ ได้สอบถามช่างรุ่นเก่าซึ่งมีอายุ 60 ปีเศษขึ้นไปหลายคนเล่าให้ฟังตรงกันว่า ได้ยินแต่เป็นเพียงคำเล่าลือสืบทอดกันมา เท่าที่เห็นรุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย ก็ไม่ถือเคร่งครัดกันในเรื่องนี้แต่อย่างใด

2.2 การถ่ายทอดความรู้ความชำนาญในอาชีพ การปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนในอดีต จะไม่มีการถ่ายทอดโดยตรง ช่างในอดีตส่วนใหญ่เป็นช่างขึ้นมาได้จากการฝึกฝนตนเอง ดูและทำตามช่างใหญ่ๆ เริ่มแต่นวดดิน ทำดิน เตรียมอุปกรณ์สิ่งของสำหรับช่างให้พร้อม ตักน้ำล้างเครื่องมือ เตรียมล้อ เป็นคนหมุนแป้น จากการสอบถามช่างรุ่นเก่า ๆ หลายคน พูดตรงกันว่า ช่างดั้งเดิมหรือช่างรุ่นเก่าอยู่ ๆ จะขึ้นมาเป็นช่างได้เลยไม่มี จะต้องผ่านงานดังกล่าวข้างต้น จึงจะก้าวขึ้นมาเป็นช่างได้ การถ่ายทอดความรู้จึงเป็นลักษณะสอนกันภายในครอบครัว ถ้าพ่อเป็นช่าง ลูกหลานก็จะมาช่วยงานในเรื่องต่าง ๆ และต่อไปก็จะกลายเป็นช่างแทนพ่อไปเอง

2.3 ความพอใจในอาชีพ ช่างดั้งเดิมหรือช่างรุ่นเก่า จะผลิตผลงานตามความพอใจ มิได้มุ่งในเรื่องเศรษฐกิจ เพราะอาชีพหลักคืออาชีพการทำนา ซึ่งมีข้าวพอกินอยู่แล้ว งานปั้นเครื่องปั้นดินเผาจึงเป็นงานอดิเรก ช่างรุ่นเก่า ๆ เมื่อปั้นเครื่องปั้นดินเผาได้หนึ่งหรือสองเตาก็จะหยุด เพราะเป็นเพียงการหารายได้พอมาใช้จ่ายจุนเจือในเรื่องที่ต้องการ เช่นเป็นค่าสุรา ค่าเล่นการพนัน หรือพอเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวเพียงเล็กน้อย เมื่อเงินหมดก็จะเริ่มปั้นกันใหม่ ช่างในสมัยรุ่นเก่าหรือช่างสมัยดั้งเดิม มีนิสัยเช่นนี้กันอยู่มาก และปัจจุบันนี้ค่อย ๆ หมดไป อาชีพงานปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนหลายร้านเริ่มทำเป็นธุรกิจ และทำเป็นอาชีพหลัก

2.4 ลักษณะพิเศษของช่างดั้งเดิม รักความสันโดษ และมักน้อย ผลิตภัณฑ์ที่เป็นภาชนะดี ๆ จะขายให้ลูกค้าไปหมด ภาชนะที่เป็นเครื่องใช้ในบ้านช่างที่เป็นช่างรุ่นเก่า เท่าที่เห็นส่วนใหญ่ใช้โอ่ง อ่าง ไห ที่เป็นภาชนะแตก ๆ หรือมีรอยซ่อมโดยใช้ปูนซิเมนต์ต่อ หรือยา เกือบทุกใบที่มีใช้อยู่ในบ้าน ช่างรุ่นเก่า ๆ จะมีฐานะไม่สู้จะดีนัก เพราะทำงานตามใจตนเอง มีรายได้เฉลี่ยจากการขายเครื่องปั้นดินเผาประมาณเดือนละ 1,500 บาท (สำรวจในช่วงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2530) ช่างรุ่นเก่าจะมีชีวิตที่เรียบง่ายแบบมีเสื่อผืนหมอนใบ เมื่อพูดคุยด้วยจะรู้สึกว่าช่างเหล่านี้เป็นคนฉลาด มีไหวพริบปฏิภาณดี มีปรัชญาชีวิตที่ดี

2.5 คุณวุฒิของช่างดั้งเดิม เท่าที่สอบถามแล้ว ส่วนใหญ่จะมีความรู้พื้นฐานเรียนจบชั้นประถมปีที่ 4 หรือบางคนก็ไม่ได้เรียนหนังสือ งานของช่างรุ่นเก่าจึงทำตามแบบอย่างบรรพบุรุษ ความคิดที่จะดัดแปลงงานปั้นเครื่องปั้นดินเผาเป็นรูปแบบใหม่ ๆ ทำได้น้อยมาก ส่วนใหญ่งานประดิษฐ์ เช่น กระเช้า แขวน แจกัน กระเบื้องประดับตกแต่งต่าง ๆ ฯลฯ จะเป็นฝีมือของช่างรุ่นใหม่

2.6 การยกครูไหว้ครูช่างเครื่องปั้นดินเผา จากการสอบถามช่างดั้งเดิม ที่มีอายุ 60 ปีเศษไปแล้ว ยืนยันตอบเป็นเสียงเดียวกันว่าการไหว้ครูช่างไม่มี เพราะอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพที่

สอนหรือถ่ายทอดกันมาจากครัวเรือน เหมือนกับอาชีพจักสาน ทอผ้า ตีมีด ฯลฯ ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์นั้นสำนึกฝังอยู่ในจิตใจ มิได้แสดงออกมาในรูปของพิธีกรรม

2.7 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของช่างดั้งเดิมหรือช่างรุ่นเก่ารุ่นเดียวกัน จะไม่แข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน ถึงแม้ธรรมชาติของช่างรุ่นเก่าจะมีนิสัยรักสงบ ต่างคนต่างอยู่ แต่เมื่อมีเรื่องทุกข์เดือดร้อนใจ ก็จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความเต็มใจ มีจิตใจเมตตาเอื้ออารีต่อกัน หมู่บ้านด่านเกวียนในสมัยก่อนจึงมีความสงบร่มเย็นปราศจากโจรผู้ร้าย ประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี

3. ช่างปัจจุบัน

ช่างปัจจุบัน หมายถึง ช่างรุ่นใหม่ บางคนมีอายุมาก บางคนมีอายุน้อย ส่วนใหญ่ขึ้นรูปด้วยพะมอนไม่ได้ ใช้วิธีขึ้นรูปแบบขดบ้าง แบบอิสระบ้าง แบบกดพิมพ์บ้าง เช่น ปั้นกระเบื้อง ปั้นนกฮูก ปั้นปลา ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู เท่าที่สำรวจโดยประมาณแล้วมี 85 คน แยกออกได้เป็น 5 กลุ่ม

กลุ่ม 1 ขึ้นรูปได้ เช่น โอ่ง ครก ไห มี 9 คน
กลุ่ม 2 ปั้นของพิเศษ เช่น นกฮูก นกยูง ปลา มี 23 คน
กลุ่ม 3 ปั้นสร้อย เข็มขัด ตุ้มหู มี 32 คน
กลุ่ม 4 ปั้นกระเบื้อง แกะลาย มี 13 คน
กลุ่ม 5 ไม่ระบุแน่ชัด เช่น ติดเกล็ดปลา ทำได้ทุกอย่าง มี 8 คน

กลุ่ม 1 กลุ่มขึ้นรูปโอ่ง อ่าง ครก มี 9 คน คือ

1. นายทองหลาง ปางกระโทก อายุ 25 ปี
2. นายนิด ปร๋อกระโทก อายุ 39 ปี
3. นายประกอบ แตงกระโทก อายุ 33 ปี
4. นายประสงค์ เบี้ยกระโทก อายุ 27 ปี
5. นายประเสริฐ เลียงทองหลาง อายุ 32 ปี
6. นายเล็ก แตงกระโทก อายุ 28 ปี
7. นายศักดิ์ บ่อยกระโทก อายุ 28 ปี
8. นายไสว บาดกระโทก อายุ 36 ปี
9. นายหลอม ปรางกระโทก อายุ 31 ปี

กลุ่ม 2 ขึ้นรูปนกยูง นกฮูก ปลา คน มีอยู่ 31 คน

1. นายก่วง ดงกระโทก อายุ 33 ปี
2. นายจำรัส ป่วยกระโทก อายุ 31 ปี
3. นายชำนาญ ปลังกระโทก อายุ 21 ปี
4. นายทอน ป่วนกระโทก อายุ 17 ปี
5. นายทวี แตงกระโทก อายุ 22 ปี
6. นายบุญธรรม ป่วนกระโทก อายุ 18 ปี
7. นายประมวล เที่ยงกระโทก อายุ 21 ปี
8. นายประสาท ปี่กระโทก อายุ 33 ปี

ระลึก เช่น ตุ๊กตาดินเผา นกฮูก นกยูง แนว ปลา และพวงกุญแจ ฯลฯ ช่างปัจจุบันจะผลิตรูปแบบใหม่ ๆ แปลก ๆ มากมาย ขนาดต่าง ๆ ตามความต้องการของตลาด และผู้สั่งซื้อ (order) ช่างปัจจุบันไม่นิยมทำภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน ตามที่ช่างดั้งเดิมได้ทำไว้

3.3 คุณวุฒิของช่างปัจจุบัน มีความรู้พื้นฐานสูงขึ้น จากการสอบถามและพูดคุยกับช่างปัจจุบันหลายคน ต้องการให้ผู้เรียนจบในระดับอุดมศึกษาหันมาสนใจงานในอาชีพนี้ให้มากขึ้น เพื่อจะได้พัฒนาการปั้นให้เป็นอาชีพที่มั่นคงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามช่างปั้นรูปรุ่นใหม่ที่เรียนจบ ปวส. ปวช. และ ม.6 หลายคนยังมีความรู้สึกว่าอาชีพที่ทำนี้ไม่มั่นคง ความพอใจในอาชีพมีน้อย ปัญหาสำคัญในอาชีพคือการตลาดไม่แน่นอน ความคิดในการเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่ของช่างปัจจุบันมีมาก และมีความเห็นว่างานในอาชีพนี้ ถ้าจะลงทุนดำเนินกิจการเอง ต้องใช้ทุนทรัพย์มาก เสี่ยงต่อการล้มละลาย

3.4 วิถีการดำเนินชีวิตของช่างปัจจุบัน จะแตกต่างไปจากช่างดั้งเดิม ช่างปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นคนรักสนุก เป็นคนมีรสนิยมทางสังคม การแต่งกายของช่างนิยมเลียนแบบดารา หรือมิฉะนั้นก็แต่งกายเลียนแบบพวกศิลปินต่าง ๆ ช่างดั้งเดิมรักสงบ ประหยัด ต้องการสมาธิในการทำงาน ไม่ชอบเสียงรบกวน แต่ช่างปัจจุบันจะมีพฤติกรรมตรงกันข้าม ตามที่ทำงานทุกแห่งจะเปิดวิทยุหรือเทปเพลงยอดนิยมดังลั่นไปหมด บางครั้งก็ลุกขึ้นมาวาดลวดลายตามเสียงเพลง เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน

3.5 ความสมัครสมานสามัคคีในหมู่ช่างปัจจุบัน ช่างปัจจุบันหลายคนยอมรับความจริงว่า ช่างปัจจุบันไม่ค่อยรักใคร่กลมเกลียวกันเหมือนช่างดั้งเดิม เนื่องจากมีการแข่งขันในเชิงธุรกิจ ช่างที่มีฝีมือถูกร้านต่าง ๆ แย่งตัวกัน ความร้าวฉานความบาดหมางในการประกอบอาชีพเริ่มก่อตัวขึ้น การปั้นเครื่องปั้นดินเผาแต่เดิมเป็นเพียงงานอดิเรก เมื่อเริ่มกลายมาเป็นธุรกิจ และเป็นอาชีพหลักของช่างปัจจุบัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หรือความมีน้ำใจในพวกช่างด้วยกันเริ่มมีน้อยลง ในเรื่องความมีน้ำใจต่อกันเท่าที่ได้พูดคุยกับชาวบ้านด่านเกวียนเป็นจำนวนหลายคน คุยกันตามลำพังบ้าง คุยเป็นกลุ่มบ้าง คุยขณะทำงานบ้าง ชาวบ้านด่านเกวียนซึ่งเป็นคนมีอายุมาก ๆ เล่าถึงชีวิตความเป็นอยู่ของช่างดั้งเดิมด้วยความชื่นชม แม้ช่างดั้งเดิมบางคนจะประพฤติตนไม่เหมาะสมบางประการ เช่น เป็นนักเลงสุรา เป็นนักการพนัน เป็นนักเลงผู้หญิง แต่ชาวบ้านก็ชื่นชมในความมีฝีมือเชิงช่าง ความมีน้ำใจเอื้ออารีต่อเพื่อนฝูง สัจจะของความเป็นลูกผู้ชาย หรือลักษณะพิเศษอื่น ๆ เมื่อระบบธุรกิจเข้ามาในหมู่บ้านด่านเกวียน ชาวบ้านด่านเกวียนก็ได้สูญเสียช่างฝีมือดีที่สุดคนหนึ่งไป เพื่อเป็นเครื่องสังเวยระบบการแข่งขันเชิงธุรกิจสมัยใหม่ แม้เหตุการณ์จะผ่านมา 20 ปีเศษแล้วก็ตาม แต่ชาวบ้านหลายคนยังฝังใจว่า ระบบธุรกิจสมัยใหม่ เป็นตัวการทำลายความเป็นพี่เป็นน้อง และความเป็นเพื่อนฝูงกัน สภาพชีวิตที่สงบ สันติสุข ก็ค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็นการแข่งขัน ตามวิวัฒนาการของสังคมธุรกิจ แบบอุตสาหกรรมขนาดย่อม

หมู่บ้านด่านเกวียนในอดีต เคยฟื้นศูนย์รวมที่พักของขบวนเกวียนที่จะเดินทางเข้ามาซื้อสินค้าในเมือง และเอาสินค้าจากนอกเมืองมาขายในเมือง ขากลับก็จะนำสินค้าไปขายในท้องถิ่นอื่น ๆ ความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่เคยดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่อย่างสงบสุข เหมือนสังคมชนบทที่มีอาชีพการเกษตร ปัจจุบันค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป การคมนาคมสะดวกสบายขึ้น การติดต่อสื่อสารรวดเร็ว วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ขยายตัวเข้าสู่หมู่บ้านด่านเกวียน ทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ก็ค่อย ๆ เปลี่ยนสภาพเป็นชีวิตที่เริ่มยุ่งเหยิง ชิงดีชิงเด่นกันในด้านธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านด่านเกวียนก็ยังพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า เครื่องปั้นดินเผาบ้านด่านเกวียนซึ่งเคยมีชื่อเสียงในอดีตและปัจจุบัน อาจจะถึงกาลอวสานสิ้นสุดลงได้ ถ้ารัฐบาลไม่เข้ามาอุปถัมภ์อุ้มชู เพราะปัญหาเกี่ยวกับเชื้อ

เพลิง ฟืนหายากและมีราคาแพง ควบคุมอุณหภูมิของเตาเผาไม่ได้ วัตถุดิบคือดินเริ่มมีน้อยลงและราคาก็แพงมากขึ้น การตลาดไม่แน่นอน สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวการที่จะทำให้อาชีพเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียนถึงจุดสลายลงได้ ข้าราชการ หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ น่าจะได้คิดหาหนทางแก้ไขไว้แต่เนิ่น ๆ และเข้ามาช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง โดยเฉพาะระบบการจัดการ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ สิ่งเหล่านี้จะช่วยพยุงสภาพฐานะของอาชีพศิลปหัตถกรรมบ้านด้านเกวียนให้มีความมั่นคง เป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

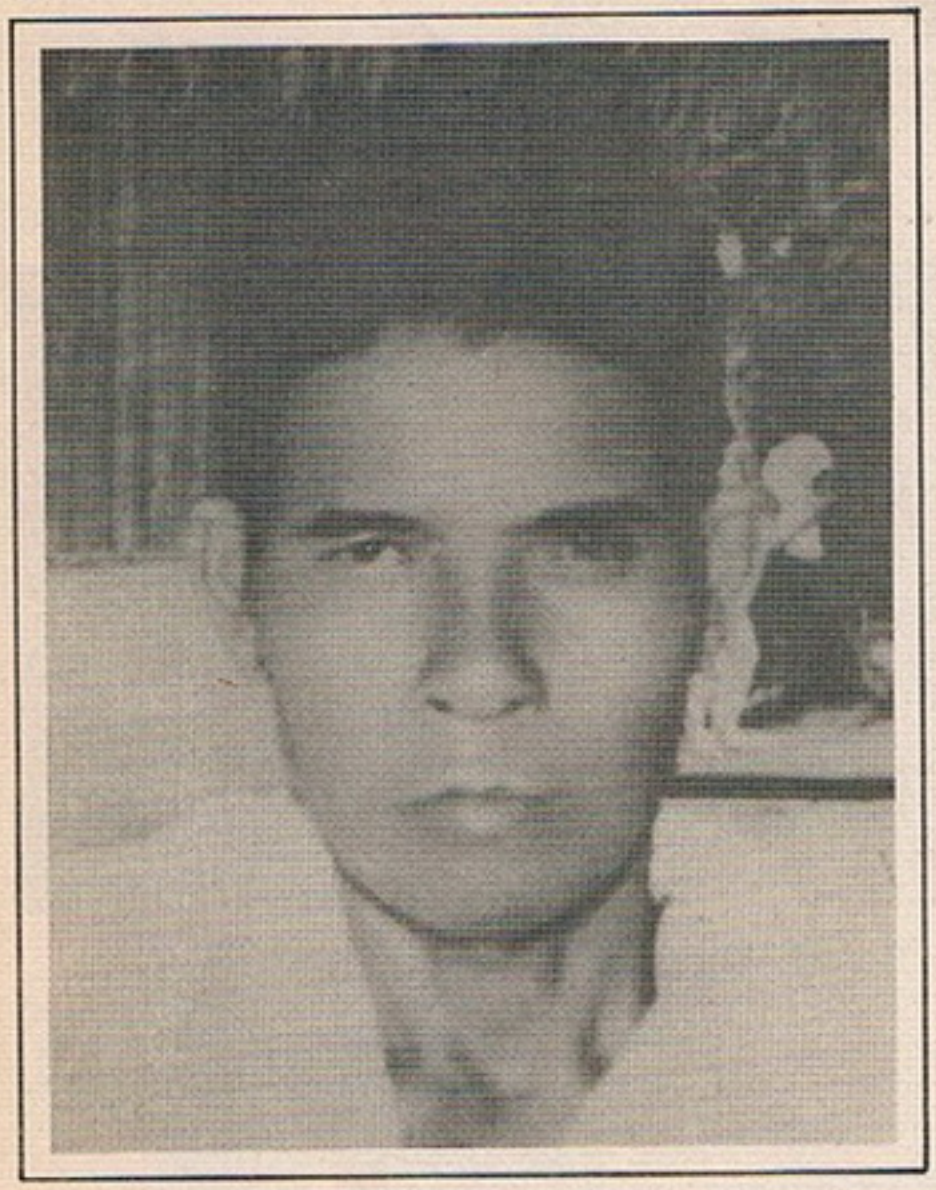

ภาพที่ 25 ช่างในอดีต : ลุงแถม (ถึงแก่กรรม)

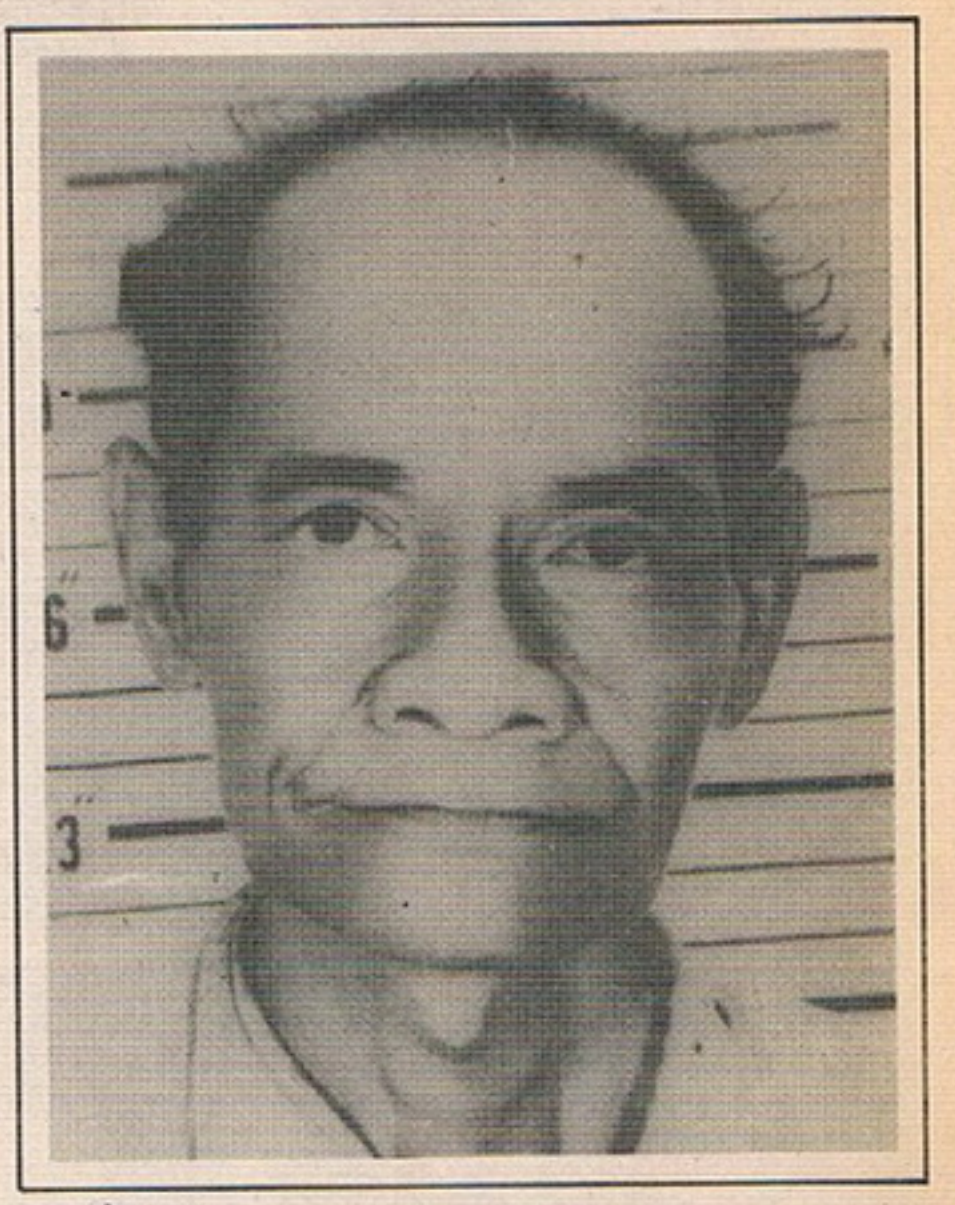

ภาพที่ 26 ช่างในอดีต : ลุงโต (ถึงแก่กรรม)

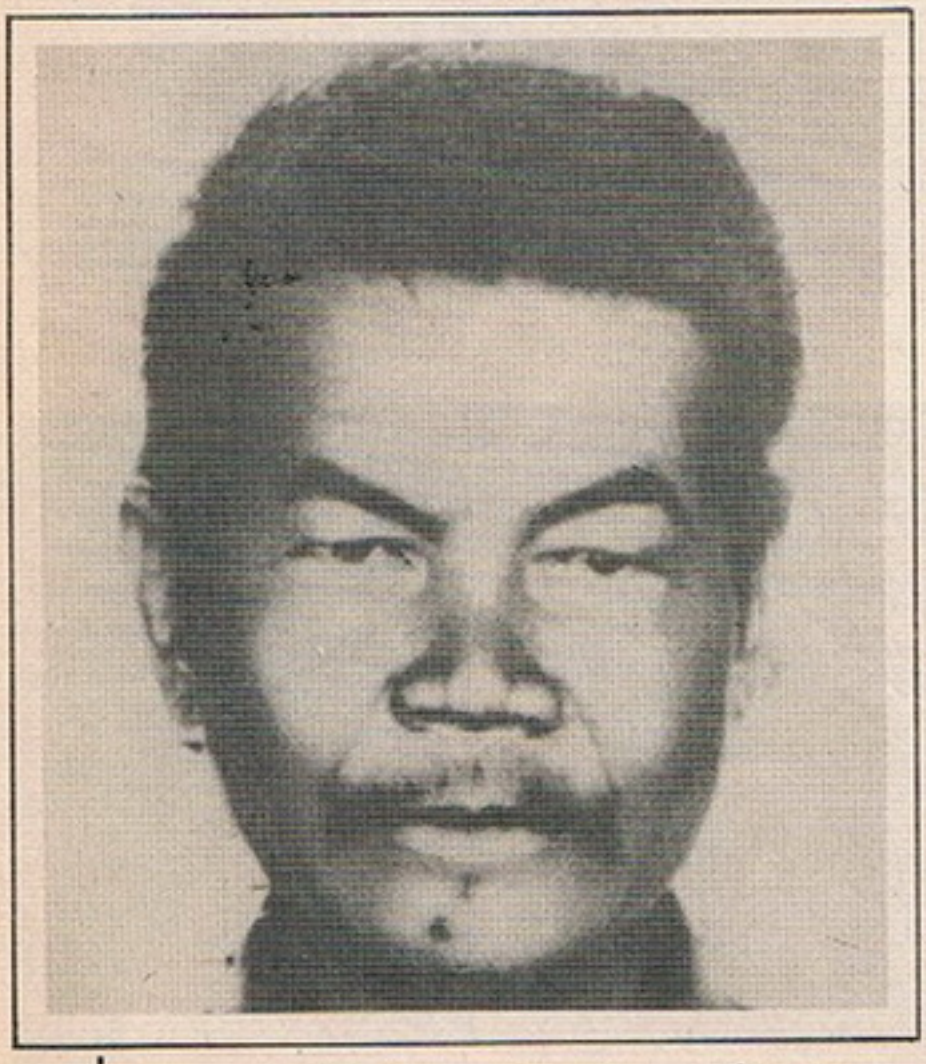

ภาพที่ 27 ช่างในอดีต : ลุงหล่า (ถึงแก่กรรม)

ภาพที่ 28 ช่างดั้งเดิม : นายจั่น ปลูกระโทก

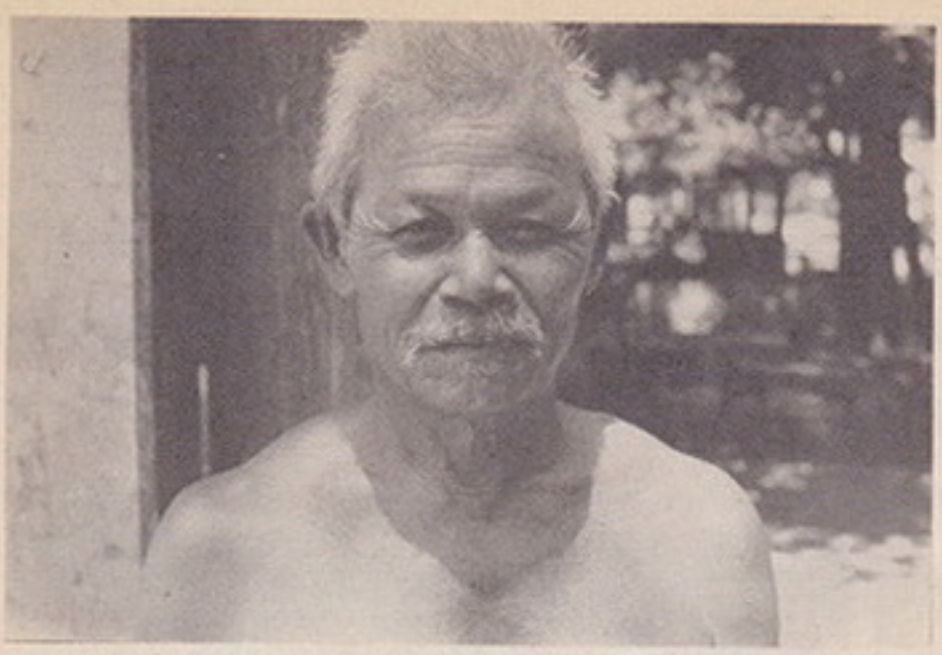

ภาพที่ 29 ช่างดั้งเดิม : นายปั่น บุญเนตร

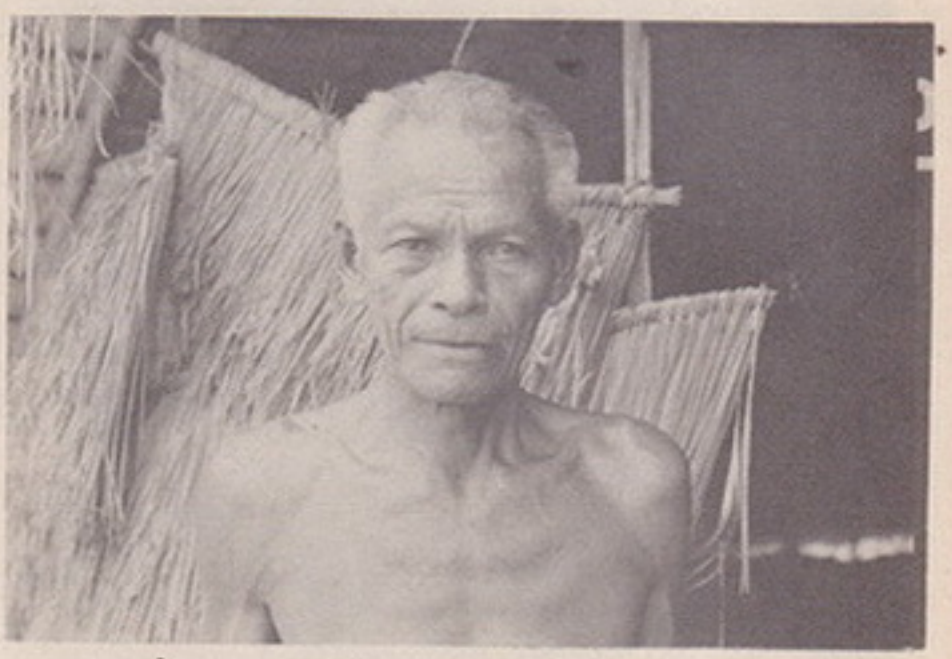

ภาพที่ 30 ช่างดั้งเดิม : นายเปล่ง ป้อกระโทก

ภาพที่ 31 ช่างดั้งเดิม : นายมาลัย ชำนาญกิจ

ภาพที่ 32 ช่างดั้งเดิม : นายหมี สิงห์ทะเล

ภาพที่ 33 ช่างดั้งเดิม : นายมานิตย์ (นึง) ปล้ำกระโทก

ภาพที่ 34 ช่างดั้งเดิม : นายเลียบ (ตู้) ตีบกระโทก

ภาพที่ 35 ช่างดั้งเดิม : นายแต๋น ไทยวง

ภาพที่ 36 ช่างปัจจุบัน : นายนิคม ฉิมนอก

ภาพที่ 37 ช่างปัจจุบัน : นายพรม (สิทธิ์) เป้งกระโทก

ภาพที่ 38 ช่างปัจจุบัน : นายสมหวัง ปลูกกระโทก

ภาพที่ 39 ช่างปัจจุบัน : นายไสว บาดกระโทก

ภาพที่ 40 ช่างปัจจุบัน : นายสมาน แสงทอน

ภาพที่ 41 ช่างปัจจุบัน : นายสมร สิงห์ทะเล

ภาพที่ 42 ช่างปัจจุบัน : นายน้อย (ลี) ปล้ำกระโทก

ภาพที่ 43 ช่างปัจจุบัน : นายระงับ (ปึ๊ก) ปวนกระโทก

ภาพที่ 44 ช่างปัจจุบัน : นายวัฒนา (ต๋อง) ป้อมชัย

ภาพที่ 45 ช่างปัจจุบัน : นายวิโรจน์ ศรีสุโร

แหล่งข้อมูลตอนที่ ๓
ช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

ข้อมูลจากบุคคล

1. นายมานิตย์ (นึง) ปล้ำกระโทก บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 28 พฤษภาคม 2531
2. นายมาลัย ชำนาญกิจ บ้านเลขที่ 37 หมู่ 10 บ้านโนนม่วง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 13 มกราคม 2531
3. นายปั่น บุญเนตร บ้านเลขที่ 78 หมู่ 13 ป่าบง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 13 มกราคม 2531
4. นายเลียบ (ตู้) ตีบกระโทก บ้านเลขที่ 52 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 28 พฤษภาคม 2531
5. นายวัฒนา ป้อมชัย บ้านเลขที่ 269 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา 13 มกราคม 2531 16 กุมภาพันธ์ 2531
6. นักศึกษาวิชาเอกวัฒนธรรมศึกษา ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2530

ข้อมูลจากเอกสาร

นครราชสีมา,วิทยาลัยครู ของดีโคราช เล่ม 2 นครราชสีมา : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด, 2524

5. นายนาค น้อยกระโทก อายุ 70 ปี
บ้านเลขที่ 133 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
6. นายนิคม ฉิมนอก อายุ 38 ปี
บ้านเลขที่ - หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
7. นายปั่น บุญเนตร อายุ 71 ปี
บ้านเลขที่ 78 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
8. นายเปล่ง ป้อกระโทก อายุ 70 ปี
บ้านเลขที่ 123 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
9. นายเปี่ย ป้อกระโทก อายุ 58 ปี
บ้านเลขที่ 53 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
10. นายพิศ ป้อมสินทรัพย์ อายุ 61 ปี
บ้านเลขที่ 113 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
11. นายมาลัย ชำนาญกิจ อายุ 61 ปี
บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 10 บ้านโนนม่วง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
12. นายวัฒนา ป้อมชัย อายุ 33 ปี
บ้านเลขที่ 269 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
13. นายวิโรจน์ ศรีสุโร อายุ 48 ปี
ร้านดินดำ - หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
14. นายแส่ เปื้อนกระโทก อายุ 41 ปี
บ้านเลขที่ 17 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
15. นายหมี สิงห์ทะเล อายุ 57 ปี
บ้านเลขที่ 128 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
16. นายอยู่ เปลี่ยนกระโทก อายุ 51 ปี
บ้านเลขที่ 51 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

ค.ทำเนียบช่างด่านเกวียน

นายกอบ แตงกระโทก อายุ 48 ปี บ้านเลขที่ 137 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายก่วง ดงกระโทก อายุ 33 ปี บ้านเลขที่ 97 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา ปั้นกระเบื้อง แกะลายกระเบื้อง แกะลายโอ่ง อ่าง

นายเกลี้ยง สิงห์ทะเล อายุ 54 ปี บ้านเลขที่ 204 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายแก้ว เบี้ยกระโทก อายุ 57 ปี บ้านเลขที่ 15 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายคำ ด่านกระโทก อายุ 57 ปี บ้านเลขที่ 261 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายคำนึง ปลิงกระโทก อายุ 33 ปี บ้านเลขที่ 125 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายจวง แตงกระโทก อายุ 50 ปี บ้านเลขที่ 135 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายจรัญ เบี้ยกระโทก อายุ 44 ปี บ้านเลขที่ 231 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายจรัญ สันใหม่ อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ 120 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายจอก แตงกระโทก อายุ 48 ปี บ้านเลขที่ 215 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง ปั้น นกยูง นกฮูก ปลา

นายจัน แตงกระโทก อายุ 55 ปี บ้านเลขที่ 213 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายจั่น ปลูกกระโทก อายุ 58 ปี บ้านเลขที่ – บ้านป่าบง หมู่ 13 ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง กระถาง

นายจำรัส แก้ววิลัย อายุ 15 ปี บ้านเลขที่ 102 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ติดเกล็ดปลา

นายจำรัส ป่วยกระโทก อายุ 31 ปี บ้านเลขที่ 235 หมู่ 8 ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายแฉล้ม บวชกระโทก อายุ 45 ปี บ้านเลขที่ 209 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก อ่าง

นายชนิด ปรือกระโทก อายุ 37 ปี บ้านเลขที่ 271 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ทำได้ทุกอย่าง

นายชรินทร์ เปลี่ยนกระโทก อายุ 26 ปี บ้านเลขที่ 51 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ แกะลายกระเบื้อง ลายโอ่ง อ่าง

นายชำนาญ ปลั่งกระโทก อายุ 21 ปี บ้านเลขที่ 77 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนก ปลา

นายชิด บมกระโทก อายุ 45 ปี บ้านเลขที่ 90 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นางชิ้น ปี่กระโทก อายุ 32 ปี บ้านเลขที่ 129 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก ติดเกล็ดปลา

นางเช้า ปางกระโทก อายุ 32 ปี บ้านเลขที่ 257 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายเชิด ป้อกระโทก อายุ 51 ปี บ้านเลขที่ 196 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายณรงค์ เปลี่ยนกระโทก อายุ 25 ปี บ้านเลขที่ 43 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นกระเบื้อง

นายดี ย่อยกระโทก อายุ 57 ปี บ้านเลขที่ 4 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายเต๊าะ ปลูกกระโทก อายุ 40 ปี บ้านเลขที่ – หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายเต๊าะ ปอกระโทก อายุ 42 ปี บ้านเลขที่ – หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายแต๋น ไทยวง อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ 72 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายถนอม เปลี่ยนกระโทก อายุ 22 ปี บ้านเลขที่ 125 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายทองหลาง ปางกระโทก อายุ 25 ปี บ้านเลขที่ 200 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก โอ่ง

นายทอน ไปลกระโทก อายุ 48 ปี บ้านเลขที่ 2 หมู่ 12 บ้านตูม ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปโอ่ง อ่าง ครก ไห แจกัน ปั้นนกฮูก โคมไฟ

นายทวี แตงกระโทก อายุ 22 ปี บ้านเลขที่ 215 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นปลา นกยูง นกฮูก ติดเกล็ดปลา

นายทวี ป่วนกระโทก อายุ 40 ปี บ้านเลขที่ 3/1 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายทอน ป่วนกระโทก อายุ 17 ปี บ้านเลขที่ 12 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นปลา

นายทัน บวชกระโทก อายุ 26 ปี บ้านเลขที่ 154 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายทุเรศ อุ่นจังหรีด อายุ 46 ปี บ้านเลขที่ 253 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายเทน บวชกระโทก อายุ 27 ปี บ้านเลขที่ 168 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ แกะลายกระเบื้อง ลายโอ่ง อ่าง

นายเทพ บวชกระโทก อายุ 28 ปี บ้านเลขที่ 168 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ แกะลายกระเบื้อง ลายโอ่ง อ่าง

นายนรินทร์ ชำนาญกิจ อายุ 38 ปี บ้านเลขที่ 54 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นกระเบื้อง

นางน้อม มาริสกุลนนท์ อายุ 52 ปี บ้านเลขที่ 100 หมู่ 9 ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก ตีกระเบื้อง

นายน้อย (ช่างลี) ปล้ำกระโทก อายุ 53 ปี บ้านเลขที่ 27 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นางน้อย เปลื้องกระโทก อายุ 35 ปี บ้านเลขที่ 39 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายนาค น้อยกระโทก อายุ 70 ปี บ้านเลขที่ 133 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง ปั้นกระเบื้อง

นายนิคม ฉิมนอก อายุ 38 ปี ร้านชาวดิน – หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ แกะลายกระเบื้อง ปั้นลายประดับผนัง

นายนิด ปร๋อกระโทก อายุ 39 ปี บ้านเลขที่ 271 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายบุญทัน ป่วนกระโทก อายุ 41 ปี บ้านเลขที่ 12 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายบุญธรรม ป่วนกระโทก อายุ 18 ปี บ้านเลขที่ 12 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นปลา สร้อย

นายบุญเริ่ม บวชกระโทก อายุ 23 ปี บ้านเลขที่ 154 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ติดเกล็ดปลา

นายเบิ้ม ป้อกระโทก อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ – หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นกระเบื้อง

นายประกอบ แตงกระโทก อายุ 33 ปี บ้านเลขที่ 139 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายประกอบ (สุนทร) ปี่กระโทก อายุ 30 ปี บ้านเลขที่ 193/2 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน
ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย ฝีมือดี

นางสาวประนอม ตีบกระโทก อายุ 27 ปี บ้านเลขที่ 52 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน
ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายประมวล เที่ยงกระโทก อายุ 21 ปี บ้านเลขที่ 28 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นปลา

นายประแมน นรินทร์คอน อายุ 17 ปี บ้านเลขที่ 263 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นกระเบื้องปูพื้น

นางประยูรศรี บวชกระโทก อายุ 26 ปี บ้านเลขที่ 128 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายประสงค์ เบี้ยกระโทก อายุ 27 ปี บ้านเลขที่ - หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายประสาท ปี่กระโทก อายุ 33 ปี บ้านเลขที่ 129 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายประเสริฐ เป้งกระโทก อายุ 38 ปี บ้านเลขที่ 7 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ช่างเผาเครื่องปั้นร้าน "ดินเผา"

นายประเสริฐ เลียงทองหลาง อายุ 32 ปี บ้านเลขที่ 2 หมู่ 8 บ้านด้านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ฟื้นฟูครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นางปราณี สิงห์ทะเล อายุ 29 ปี บ้านเลขที่ 206 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ติดเกล็ดปลา

นายปรีชา(ตุ่น) จันเพ็ง อายุ 26 ปี บ้านเลขที่ 29/2 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย

นายปั่น ทางกลาง อายุ 71 ปี บ้านเลขที่ 6 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง ปั้นนกฮูก ปลาแขวน

นายปั่น บุญเนตร อายุ 71 ปี บ้านเลขที่ 78 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง ปั้น นกฮูก ปลาแขวน ของที่ระลึก

นายเปล่ง ป้อกระโทก อายุ 70 ปี บ้านเลขที่ 123 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายเปี่ย ป้อกระโทก อายุ 58 ปี บ้านเลขที่ 53 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง ปั้นกระเบื้อง

นางเปลื้อง บวชกระโทก อายุ 55 ปี บ้านเลขที่ 154 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายพรม (สิทธิ์) เป้งกระโทก อายุ 48 ปี บ้านเลขที่ 273 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง ปั้นนกยูง

นายพวง ป่วนกระโทก อายุ 64 ปี บ้านเลขที่ 18 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง กระเช้าแขวนใส่ต้นไม้

นายพิศ ป้อมสินทรัพย์ อายุ 61 ปี บ้านเลขที่ 113 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
เจ้าของร้าน

นายภักดิ์ แตงกระโทก อายุ 18 ปี บ้านเลขที่ 215 หมู่ 75 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ทำได้ทุกอย่าง

นายมานะ บวชกระโทก อายุ 21 ปี บ้านเลขที่ 209 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายมานิตย์ (นึง) ปลำกระโทก อายุ 50 ปี บ้านเลขที่ 35 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ทำเป็นทุกอย่าง และเคยได้รับรางวัล ผลงานทางการประกวดเครื่องปั้น (ร้านดินดำ รับโล่ห์การประกวดเครื่องปั้น)

นายมาลัย ชำนาญกิจ อายุ 61 ปี บ้านเลขที่ 37 หมู่ 10 บ้านโนนม่วง ตำบทท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา ปั้นกระเบื้อง ขึ้นรูปกระถาง

นายเมี้ยน สิงห์ทะเล อายุ 26 ปี บ้านเลขที่ 128 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายแมน สิงห์ทะเล อายุ 21 ปี บ้านเลขที่ 128 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายยม บ่อยกระโทก อายุ 20 ปี บ้านเลขที่ – บ้านป่าบง หมู่ 13 ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ แกะลายกระเบื้อง ลายโอ่ง อ่าง

นายใย ก้อนกะสัง อายุ 45 ปี บ้านเลขที่ - หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง ปั้นกระเบื้อง

นายระงับ ป่วนกระโทก อายุ 22 ปี บ้านเลขที่ 3/1 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกฮูก ปลา ติดเกล็ดปลา ชนะเลิศการแข่งขันติดขนนกฮูก
ในรายการแชมปิชิงแชมป์ มิถุนายน 2531

นางสาวรำพัน เลียงทองหลาง อายุ 22 ปี บ้านเลขที่ 2 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู

นายริด (โปด) ปี่กระโทก อายุ 26 ปี บ้านเลขที่ 193/2 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน
ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย

นายล้อม สิงห์ทะเล อายุ 27 ปี บ้านเลขที่ 204 หมู่ 18 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นางละออ เปลี่ยนกระโทก อายุ 24 ปี บ้านเลขที่ 125 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นางสาวลักษณา ปั้งกระโทก อายุ 19 ปี บ้านเลขที่ 143 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย ต่างหู เข็มขัด ของที่ระลึก

นายเล็ก แตงกระโทก อายุ 31 ปี บ้านเลขที่ 240 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นางเล็ก หอมอุบลรัตน์ อายุ 61 ปี บ้านเลขที่ 121 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายเลียบ (ตู้) ตีบกระโทก อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ 52 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายเลี่ยม บวชกระโทก อายุ 47 ปี บ้านเลขที่ 196 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก โอ่ง อ่าง

นายวัฒนา ป้อมชัย อายุ 33 ปี บ้านเลขที่ 269 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกฮูก แกะลวดลายกระเบื้องประดับผนัง ประติมากรรมภาพคนลอยตัว

นายวิชัย คงศักดิ์ตระกลู อายุ 28 ปี บ้านเลขที่ 66 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นกระเบื้อง

นายวิโรจน์ ศรีสุโร อายุ 48 ปี ร้านดินดำ – หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ออกแบบเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ลวดลายกระเบื้องประดับผนังดินเผา

นายศักดิ์ บ่อยกระโทก อายุ 28 ปี บ้านเลขที่ 133 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปแจกัน ครก โอ่ง อ่าง

นายศักดิ์ ปี่กระโทก อายุ 18 ปี บ้านเลขที่ 236 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายสง่า ป่วงกระโทก อายุ 53 ปี บ้านเลขที่ 77 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง แกะลายกระเบื้อง แกะลายโอ่ง อ่าง

นายสนั่น ปืนกระโทก อายุ 17 ปี บ้านเลขที่ 185 หูม่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นปลา สร้อย

นายสมชาย แก้ววิลัย อายุ 20 ปี บ้านเลขที่ 102 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ แกะลายกระเบื้อง โอ่ง อ่าง

นายสมนึก ปืนกระโทก อายุ 22 ปี บ้านเลขที่ 7 หมู่ 10 บ้านโนนม่วง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นปลา

นายสมนึก เปลี่ยนกระโทก อายุ 32 ปี บ้านเลขที่ 125 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายสมพงษ์ บวชกระโทก อายุ 23 ปี บ้านเลขที่ 86 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายสมพร บวชกระโทก อายุ 31 ปี บ้านเลขที่ 154 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายสมพร บวชกระโทก อายุ 19 ปี บ้านเลขที่ 86 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายสมโภชน์ บวชกระโทก อายุ 30 ปี บ้านเลขที่ 207/1 หมู่15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายสมร สิงห์ทะเล อายุ 30 ปี บ้านเลขที่ 56 หมู่12 บ้านตม ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นางสมศรี ปี่กระโทก อายุ 24 ปี บ้านเลขที่132 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายสมศักดิ์ ชัยพินิจ อายุ 36 ปี บ้านเลขที่ – หมู่ 16 บ้านป่าโจด ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นางสาวสมหมาย ปิ่งกระโทก อายุ 23 ปี บ้านเลขที่ 198 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู

นายสมหมาย สิงห์ทะเล อายุ 32 ปี บ้านเลขที่ 261 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายสมหวัง ปูกระโทก อายุ 33 ปี บ้านเลขที่ – หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ แกะลายนกยูง ปลา

นายสมอาด สุขมงคล อายุ 32 ปี บ้านเลขที่ 62 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายสมาน แปรงกระโทก อายุ 34 ปี บ้านเลขที่ 42 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย อัดอิฐ

นายสมาน แสงทอน อายุ 25 ปี บ้านเลขที่ 268 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก ปั้นกระเบื้อง แกะลายกระเบื้อง แกะลายโอ่ง อ่าง

นายสะอาด ตีบกระโทก อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ 52 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นกระเบื้อง แกะลายกระเบื้อง

นายสาคร (กอน) ปืนกระโทก อายุ 25 ปี บ้านเลขที่ 185 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นปลา นก แกะลวดลาย ฝีมือดี

นายสาย แตงกระโทก อายุ 30 ปี บ้านเลขที่ 215 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา แกะลายกระเบื้อง ลายโอ่ง และอ่าง

นายสาย เปื้อนกระโทก อายุ 49 ปี บ้านเลขที่ 16 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ เตรียมดิน หมุนพะมอน

นายสำรวย บ่อยกระโทก อายุ 27 ปี บ้านเลขที่ 260 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายสุชาติ เบี้ยกระโทก อายุ 19 ปี บ้านเลขที่ 231 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายสุเทพ แตงกระโทก อายุ 25 ปี บ้านเลขที่ 215 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกฮูก ปั้นปลา ติดเกล็ดปลา ขนนกฮูก ได้รับรางวัลที่ 2 ของการแข่งขันติดขนนกฮูก ในรายการแชมป์ชิงแชมป์ มิถุนายน 2531

นายสุนทร มาไทยทองหลาง อายุ 29 ปี บ้านเลขที่ 81 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายสุเนตร เบี้ยกระโทก อายุ 23 ปี บ้านเลขที่ 96 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายสุวรรณ เบี้ยกระโทก อายุ 33 ปี บ้านเลขที่ 63 หมู่ 9 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก ปั้นกระเบื้อง

นายสุวัฒน์ ฟากกระโทก อายุ 35 ปี บ้านเลขที่ – หมู่ 13 ร้านจงประเสริฐ ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ คนกลางขายกระเบื้อง

นายเสกสรร แก้ววิสัย อายุ 23 ปี บ้านเลขที่ 102 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ เตรียมดิน หมุนพะมอน

นายแส่ เปื้อนกระโทก อายุ 41 ปี บ้านเลขที่ 17 หมู่ 13 ป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก อ่าง ปั้นนกฮูก ปลา

นายไสว บาดกระโทก อายุ 36 ปี บ้านเลขที่ 99 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก โอ่ง อ่าง นกฮูก ปลา กระเช้า

นางหนู ศรีประจัน อายุ 62 ปี บ้านเลขที่ 169 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายหมี สิงห์ทะเล อายุ 57 ปี บ้านเลขที่ 128 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายเหมือน ยังทะเล อายุ 49 ปี บ้านเลขที่ 134 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นางหลอม ปรางค์กระโทก อายุ 31 ปี บ้านเลขที่ 279 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน

นางใหญ่ ปอกระโทก อายุ 47 ปี บ้านเลขที่ 171 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายไหม เบี้ยกระโทก อายุ 40 ปี บ้านเลขที่ 161 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายไหว บาดกระโทก อายุ 35 ปี บ้านเลขที่ - หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ทำได้ทุกอย่าง และส่งเข้าประกวดด้วย

นางอนงค์ ขอดกลาง อายุ 31 ปี บ้านเลขที่ 20 หมู่ 18 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายอยู่ เปลี่ยนกระโทก อายุ 51 ปี บ้านเลขที่ 51 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายอรรถ ปูกระโทก อายุ 46 ปี บ้านเลขที่ 38 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายอ้วน สินปรุ อายุ 55 ปี บ้านเลขที่ 49 หมู่ 13 บ้านป่าบง ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ขึ้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายอำนวย เปลี่ยนกระโทก อายุ 25 ปี บ้านเลขที่ 125 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ความสามารถ ปั้นสร้อย เข็มขัด ต่างหู ของที่ระลึก

นายอิ่ม ปร๋อกระโทก อายุ 55 ปี บ้านเลขที่ – หมู่ 10 บ้านโนนม่วง ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

ความสามารถ ปั้นรูปครก แจกัน โอ่ง อ่าง

นายอุทัย นามกระโทก อายุ 27 ปี บ้านเลขที่ 104 หมู่ 8 บ้านด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นางสาวเอื้อมพร เบี้ยกระโทก อายุ 15 ปี บ้านเลขที่ 231 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

ความสามารถ ปั้นนกยูง นกฮูก ปลา

นายแอ๊ด ด่านกระโทก อายุ 34 ปี บ้านเลขที่ 261 หมู่ 15 บ้านด่านชัย ตำบลท่าอ่าง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

ความสามารถ ปั้นกระเบื้องติดฝาผนัง

ง.บันทึกคำสัมภาษณ์

"นายจวง แตงกระโทก"

ผู้สัมภาษณ์ สวัสดีคะคุณลุง หนูเป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยครู พอดีหนูเรียนด้านการทำเครื่องปั้นดินเผา อยากจะได้รายละเอียดจากคุณลุงจะพอได้มั้ยคะ

นายจวง ได้ ได้

ผู้สัมภาษณ์ ทานโทษนะคะ คุณลุงชื่ออะไรค่ะ

นายจวง ผมชื่อนายจวง แตงกระโทก

ผู้สัมภาษณ์ ช่วยบอกอายุและที่อยู่ด้วยนะคะ

นายจวง อายุนี่มัน ห้าสิบเจ็ดปี บ้านเลขที่ก๋อ ร่อยสามสิบห้า หมู่สิบสี่ เพิ่งแยกออกมาใหม่

ผู้สัมภาษณ์ ใช่เหรอคะ หนูรู้มาว่าหมู่บ้านใหม่หมู่ที่สิบห้าคะ

นายจวง อ้าว งั้นนี่ ทิด ทิด (เรียกชายวัยกลางคนที่กำลังเดินผ่าน) บ้านเอ๋งนี่หมู่เท่าไรอื้อ

ทิด หมู่สิบห้า

นายจวง นี่อยู่เอ๋งยังจำไหม่ได้เลย

ผู้สัมภาษณ์ คุณลุงทำเครื่องปั้นดินเผามานานแล้วเหรอคะ

นายจวง ทำตั้งแต้ออกจากโรงเรียนเลย

ผู้สัมภาษณ์ พ่อ แม่ของคุณลุงทำหรือเปล่าคะ

นายจวง ทำครับ

ผู้สัมภาษณ์ คุณลุงช่วยเล่าประวัติหมู่บ้านด่านเกวียนให้ฟังได้นะคะ

นายจวง สมัยก่อน ตรงนี้เป็นที่รวมเกวียนทั้งหม้ด มาโรมกะด่านเกวี๋ยนหม้ด นางรอง พิมาย หนองแหน หนองยาง เอ๋าเกลื๋อมาขายแล่วก๋อเอ๋าโอ่งไป๋ขายต๋ามบ่านโน๋น เอ๋าไปขายเอ๋าไปแลกเข่า สมัยนั่นมันอี๊ดมันอยาก ทั้งขายทั้งแลก

ผู้สัมภาษณ์ ในสมัยนั้นมีการปั้นอะไรบ้างคะ

นายจวง ทำโอ่งเป็นอาชีพหลัก ปั้นโอ่งอ่างกระถางครก

ผู้สัมภาษณ์ ตอนนั้นมีการทำนาบ้างมั้ยคะ

นายจวง ทำนาก๋อทำ ทำโอ่งก๋อทำหน่านาก๋อทำนาหน่าหว่างก๋อทำโอ่ง ทำกันเหม็ดทุกบ้านเหม็ดเลย แต่เดี๋ยวนี่ ใครเค้ามีกิ๋นก๋อหยุดทำ พวกไม่มีไร่ไหม่มีนาก๋อทำ

ผู้สัมภาษณ์ เดี๋ยวนี้ฟืนที่ใช้ในการเผามีพอใช้มั้ยคะ

นายจวง เดี๋ยวนี่มันก๋อหายาก ป่ามันหม้ด หาฟืนก๋อยาก

ผู้สัมภาษณ์ แล้วแก้ไขโดยวิธีใดคะ

นายจวง จั๋กจิ๋ทำไง ก๋อใช่ให่มันน่อย ๆ

ผู้สัมภาษณ์ ได้ทราบข่าวมาว่ามีการใช้ยางรถยนต์แทนมีจริง หรือเปล่าคะ

นายจวง ก๋อมีเด้อง

ผู้สัมภาษณ์ ของเบ็ดเตล็ดเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้เริ่มทำกันตั้งแต่เมื่อไรคะ

นายจวง ไอ่ พวกนี่เพิ่งทำต๋อนคุณต๋อง อ๋าจ๋ารวิโรจน์มาทำทำเครื่องใช้อะไรต่ออะไร

ผู้สัมภาษณ์ คุณลุงทำแบบใหม่หรือแบบเก่าละคะ

นายจวง ทำแบบเก่าเด้อง แบบใหม่เด้อง แบบว่าแล่วแต่เค้าจะสั่งเค้าอยากได๋แบบไหนเค้าจิ๋มาสั่งเลย แล่วก๋อจิ๋กำหน้ดวันมาเอ๋า หย่างกระเบื้องนี่พวกเทคนิคโคราชมาสั่งก่อนใครเค้าเลย ทีนี่ก๋อทำกะเช่าดอกกล้วยไม่ ทำอะไรต่ออะไรหม้ดเลย หย่างเต๋าก็ขุดเอ๋าแต่ก่อน บางทีก๋อเอาจอมปวก เจ้าะเป็นโพง เผาแล่วก๋อเอาไปขาย ไป๋แลกเข่าไปขายลูกละสลึงเงินทองมันหายาก มาดู๋เดี๋ยวนี่แล่วมันลูกละ 50-60 มันอ้ดมันอยากเงินทองนี่หายากก้วยเดี๋ยวซามละสลึงยังไหม่มีเงินซื่อกิ๋นเลย

ผู้สัมภาษณ์ ในสมัยก่อนก่อนมีประเพณีอะไรบ้างคะ

นายจวง มีคื่อคื่อกั๋นนี่แห่ลวทำบุ๋ญก๋อทำคือคือกันนี่แหล่ะเข่าพรรษาออกพรรษา วันวิสาขะ มีก๋วนเข่าทิพย์ วันออกพรรษา เทศน์มหาชาติแต่ว่าสมัยที่ผมเป็นพระไปอยู่วัดสามพระยาก็ะนั่นเขาไม่เทศน์ด้อก ไม่คือกั๋นก็ะนี่ด้อกก็ะนี่เทศน์ทั่งวันเลย ไอ่งานลอยกระทงนี่มันแต่ก่อนไหม่มีด้อก มีแต้สมัยนี่แหละ มันเริ่มต๋อนอ๋าจ๋ารย์หมั่นมาอยู่นี่แหล่ว ไอ่ลอยกระทงนี่มันมีประวัติหลายแท่ บางคนก๋อว่าไหว่พระพุทธบาท นี่ก๋อใช่ บางคนก๋อว่าขอขมาแม่คงคานี่ก๋อใช่ เพาะว่าพวกเองทั่งขี่ ทั่งต้ด อาบ กิ๋นส้าราพัดนี่เองต้องขอขมา

ผู้สัมภาษณ์ มหรสพการละเล่นในช่วงสมัยนั้นมีอะไรบ้างคะ

นายจวง สมัยก่อนก๋อมีลิเก เพลงโคราชสนุ๊กแธ่แธ่ มาสมัยนี่มันมีหนัง มีรำวง เค้าหารายได๋กั๋นมีการเก๋บค่าผ่านป๋ะตู๋ เอาเงินมาพัฒนาวัด วัดมีการก่อสร่าง คือว่าไอ่วัดแต่ก่อนไหม่มีอะไรอยู่เฉ้ยเฉย จะไปเก๋บเงินชาวบ้านก๋อไหม่ได๋ บุญกฐินก๋อมีการเก๋บเงินผ่านปะตู๋ บุ๋ญเดื๋อนห้าก๋อมีบุ๋ญส้งกร่านต์ ส้งกร่านต์ก๋อเลนกันน่อยไหม่คือแต่ก่อนหยุ๊ดทำงานเหล่นกันอย่างเดี๋ยว ทั่งเด้กหนุ่มสาว คนเถ่าคนแก่ตีโทนกันครึมครึม สมัยนี่เหลนกันไหม่ได๋ด้อกพวกอันตพาลมันชอบมัน ไอ่พวกเด็กน่อยมันชอบมัน ถ่าจาเหล่นก๋อพวกผู้ใหญ่บ้านพาเหล่น ไอ่สมัยนี่ต้องมีเจ่าหน่าที่นำเหล่น

ผู้สัมภาษณ์ เดี๋ยวนี้ยังมีการรดน้ำดำหัวอยู่หรือเปล่าคะ

นายจวง มีครับ มีการขอขมาลาโทษคนเถ่าคนแก่

ผู้สัมภาษณ์ คุณลุงคะถามเรื่องประเพณีแล้วขอถามเรื่องการรักษาเดี๋ยวนี้รักษากันที่ไหนคะ

นายจวง เดี๋ยวนี้มีโรงพยาบาล หมอประจำบ่านแผนโบราณก๋อไหม่มีแล่ว ใช้ยาฉีดยากิ๋นยาเม็ดแต่ก่อนนี่มีแต่ยาคิวลินอย่างเดี๋ยวเม็ดละ ห้ากะตั๋ง ใช่จั๊บสั่นไหม่มียาดี๋เท่าสมัยนี่

ผู้สัมภาษณ์ ห้าสตางค์ก็ถือว่าแพงนะคะ

นายจวง แพงครับ หย่างยาทับบรรจ๋บก๋อใส่ซองเหล่า จ๋ดรายการดีกว่าเดี๋ยวนี่ยาเดี๋ยวนี่ใหม่ดีเท่ายาแต่ก่อนเพาะว่ายาถูกก๋อใส่มาก ยาแพงก๋อใส่น่อย หย่างแต่ก่อนแล่วก๋อมีทั่งกระดู๋กเสือกระดู๋กช่าง เล็บช่าง งาช่าง กระดูกหมูหัวแรดหัวกากรามแรด เค้ามีการเก็บไว่ทำยา แต่ก่อนนี่แถวนี่เปนป่า การซื่อการขายก๋อไม่มีแต่ขอกันกิ๋นใคได่อะไรมา ก๋อขอกันกินหย่างปา ปลาล่าก๋อขอ ไอ่สมัยนี่ขอกั๋นได่แต่ว่ามันได่น่อย แล่วก๋อต้องสนิ๊ทกั๋นจริ๊ง ๆ หน่า พวกอี๊ดเข่าแล่วขอจั๊กหาบเด่อก๋อให่ไปเลย (หวัเราะ) ขอกันกินของกอถูกเดี๋ยวนี่มีแต่ของมีราคา ไอ่แต่ก่อนนี่จาซื่อก๋อจั๊กจี่เอาเงินไหนซื่อ (หัวเราะ) ขอมันกอถูกปลาร่าถ่วยละกะตั๋งไหม่มีเงินซื่อ(หัวเราะ) คนไหนมีเงินซื่อ (หัวเราะ) คนไหนมีเงินร่อยติ๊ดบ่านก๋อรวยคันมีเกลือก๋อเอามาแลกเข่า ซื่อโอ่งจากนี่ไปแลกเกลือบ้านอื่นอี๊ก บางทีก๋อเอาเกลือมาแลกแถวนี่

ผู้สัมภาษณ์ แถวนี้มีการทำไร่มันเยอะมั้ยคะ

นายจวง แถวนี่ไหม่มีไร่กันด้อก ไหม่ค่อยมีที่ดิน คนแถ่วนี่ไม่ค่อยกล้ากันเท่าไรด้อก ไม่กล้าจั๊บจองกั๋นเท่าไรด้อก กลัวเจ่าหน่าที่จั๊บ บ้านอื่นเอาหม้ด ที่เลี่ยงสัตว์ก๋อไหม่ได้ด้อก ขี่กราดกลั๋วเกรงกลั๋วก๊ฎหมาย ก๊ฎหมายหวงอะไรก๋อไหม่กล้าทำ ไหม่กล้าฝื๋น

(มีคนอุ้มไก่ชนเดินผ่านมาพอดี)

ผู้สัมภาษณ์ ที่นี่มีไก่ชนด้วยเหลอคะ

นายจวง มี ถมไป๋ (หัวเราะ) เหล่าสนุ๊กสนานกัน เก้าบาทสิ๊บบาท (หัวเราะ)

ผู้สัมภาษณ์ การกวนข้าวทิพย์ มีการกวนกัน มากน้อยไหมคะ

นายจวง ปีแรก ๆ เจ็ดกะทะ สมัยนี่มันสิ๊บกะทะจึงพอกิ๋นเพราะว่าคนมันหลายบ้าน

ผู้สัมภาษณ์ หมู่บ้านที่กวนข้าวทิพย์มีกันหลายหมู่บ้านมั้ยคะ

นายจวง มี มี มีกันหลายหมู่บ่านคันแหละกวนกัน มีมากก๋อบ้านนี่แหละ

ผู้สัมภาษณ์ ข้าวทิพย์มีส่วนผสมของอะไรมากมั้ยคะ

นายจวง เอ้..... อันนี่ผมไม่ค่อยรู่เท่าไร คือว่ามันมีหลายอย่าง

ผู้สัมภาษณ์ คุณลุงเคยไปกวนบ้างมั้ยคะ

นายจวง ไปครับ

ผู้สัมภาษณ์ เขาลงมือกวนกันตอนกลางวันหรือกลางคืนคะ

นายจวง สุ๊ดแล่วแต่เค้าจะทำ แล่วแต่จะเกรียมแล่วแล่วแต่ที่จะนวด

ผู้สัมภาษณ์ ของที่จะใช้สำหรับกวนเอามาจากไหนคะ

นายจวง ชาวบ่านเอามารวม ๆ กันก๊ะวัด อยู่ที่เราจะบริจาค เค้าจาไห่เด็กพรหมจารีกวนก่อนที่นี่ใครจากวนก๋อได่ กะทะหนึ่งก๋อต่องมีไม่พายห้าไม่พาย

ผู้สัมภาษณ์ คุณลุงคะ ที่นี่เค้าแต่งงานกันแล้วแยกครอบครัวกันเลยมั้ยคะ

นายจวง ไอ่เรื่องครอบครัวไม่ค่อยแยกกันเท่าไรด้อก

ผู้สัมภาษณ์ ขอถามเรื่องการทำเครื่องปั้นดินเผานะคะ ดินที่ใช้นี่คุณลุงซื้อมาเหรอคะ

นายจวง ซื้อจากฟากมูล พวกเขาเหมากัน แล่วก๋อทุกมาขายอีกที รถตุ๊ก ๆ ละร่อย

ผู้สัมภาษณ์ รายได้นี่พอจะคิดได้มั้ยคะ

นายจวง ไหม่ได้ด้อก เป้อ...มันแล่วแต่ มันกำหนดไหม่ได้แล่วแต่เค้าจะสั่ง แล่วแต่เราจะทำได่เกี่ยวกับดินฟ่าอากาศ ร่อนก๋อทำไหม่ได๋ ฝนตี๊กก๋อทำไหม่ได้ ร่อนไป๋ก๋อแตก ฝนตี๊กมันก๋อเผาไหม่ได๋ หน่าหนาวถึงทำสะดวก

ผู้สัมภาษณ์ คุณลุงคะผมอญนี่มีการทำเพิ่มมั้ยคะ ช่างที่ไหนคะทำ

นายจวง ผมอญนี่ไหม่มีทำแล่ว ก๋อไหม่มีไม่ทำ

ผู้สัมภาษณ์ ผมอญนี่เราเหยียบข้ามได้หรือเปล่าคะ

นายจวง อันนี่ข่ามได้เหยียบได้ แต้ว่าเข้าโกหกกันเพราะว่าถ้าเหยียบแล่วมันเอี๋ยงของจะเสีย เต๋าของผมนี่ปั้นที่ที่ ทำก๊ะย่าโม แล่วลูกเขยมันก๋อปั้นกำแพงศาลเจ้าพ่อหลั๊กเมืองแล้วก๋อบนไว้ว่าถ่าทำเสร้จจะวิ่งจากย่าโมมาถึงบ้าน พอเสร็จผมก็เลยวิ่ง ไอ่หอนาฬิกาก๋อใช่ ตอนนี้กำลังทำประตูชุมพล

ผู้สัมภาษณ์ งานที่ติดต่อใครเป็นผู้ ติดต่อ

นายจวง ลูกเขยมันเป็นคนติ๊ดต่อ

ผู้สัมภาษณ์ ครก โอ่งยังขายดีอยู่ไม๊คะ

นายจวง ก็ขายดี

ผู้สัมภาษณ์ แล้วขายส่งหมดเลยหรือค่ะ

นายจวง ราคาไม่เหมือนกันด้อก ขายส่งเด้อง ขายก๊ะบ้านก็ขายส่งลูกละ 6 บาท เขาไปขายลูกละ 10 บาทครกหนะ

ผู้สัมภาษณ์ ราคาที่ขายปลีกที่บ้านลูกละเท่าไหร่

นายจวง ก็เท่ากันก๊ะส่งแหละ

ผู้สัมภาษณ์ ถ้าอย่างนั้นหนูก็ขอซื้อที่นี่ก็ได้สิคะ

นายจวง ได้....แต่ว่ามันไม่มีด๊อกตอนนี่

ผู้สัมภาษณ์ ตอนนี้หนูก็รบกวนคุณลุงมามากแล้วหวังว่าโอกาสหน้า หนูคงจะได้รับความร่วมมือจากคุณลุงอีกครั้งนะคะขอบพระคุณมากค่ะ

นายจวง ไม่เป็นไรด๊อก

(แล้วผู้สัมภาษณ์ก็ลากลับ)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2530

น.ส.รัตนา เกวขุนทด ผู้สัมภาษณ์และบันทึก

บันทึกคำสัมภาษณ์ ของ"นายอยู่ ปอกระโทก"

บ้านเลขที่ 87 หมู่ที่ 13 ต.ท่าอ่าง อ.โชคชัย จ.นครราชสีมา

ผู้สัมภาษณ์ สวัสดีคะคุณลุง คุณลุงเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13 ใช่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ใช่ครับ

ผู้สัมภาษณ์ พวกเราเป็นนักศึกษาที่วิทยาลัยครูนครราชสีมา พอดีได้เรียนวิชาศิลปกรรมพื้นบ้านแล้วอาจารย์ได้ให้รายงานเกี่ยวกับหมู่บ้านด่านเกวียน พวกหนูมีหน้าที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมภายในหมู่บ้านคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ครับ ครับ จะให่ผมช่วยยังไงละครับ

ผู้สัมภาษณ์ คืออยากจะให้คุณลุงช่วยแนะนำสภาพทั่วไปภายในหมู่บ้าน รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพด้วยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ครับ ครับ ได้ครับ

ผู้สัมภาษณ์ อาจให้คุณลุงช่วยบอกถึงประวัติของวัดด้วยนะคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ที่เดิ๋นผ่านมาตรงซอยศาลา ศาลาเดิ๋มจะตั้งวัด วัดนี่เดิ๋มขั้ด ๆ กันกั๋บวันโน้นนะครับ ทวดเข็มกับทวดฉ๋าของพวกผม แย่งกัน ทีนี่ทวดเข็มแกมาตั้งศาลาอยู่นี่ตร๋งที่เห็นนั่นแหละทวดของผมก๋อสร่างโน่นวัดอั๋นปัจจุบันนี่ เลยลงมัตติสงฆ์เอาอันโน่นนี่เป็นที่พักสงฆ์ทวดคนนี่ผมมองเห็นว่าแก๋ทำศาลาเอ๋าไว้ ให่คนพักสัญจรไปมาจะได่พัก ประโยชน์ผมเห็นว่ามันเปลี่ยนแปลงหม้ดแล่วคิดจากอันนี่หน่า มีลูกหลานมาก็มีที่ทางให่ผมที่นี่ผมเลยคิดว่าเดิ๋มเมื่อคนเก่านำทำผมก็ทำศาลาขึ่นมาหลังหนึ่งเพราะว่ามีประวั๋ติ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วหมู่บ้านนี้มีอายุยาวนานสักแค่ไหนคะ

ผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านนี่มีมาราวตั้งแต่สองร่อยปี๋มาแล่ว รวมด่านเก๋วียนทั่งหม้ดเลยครับ เริ่มต้นก็มีคนมาอยู่ 3 – 4 หลังเท่านั่นเอ๋ง ตรงนี่นั่นย่ายมาจากด่านเกวียนตร๋งสุขาภิบาลใหญ่ย่ายมาแล่วก๋อมาตั้งใหม่ ก๋อย่ายมาเรื่อย ๆ นี่จะมาคึกคักเมื่อต๋อนผมมาอยู่ เมื่อคลองส่งน่ำมาผมมาอยู่เป็นหมู่ที่ เก๋า สมัยก่อนไม่มีใครมาสร้างบ้านเรือนอยู่เป็นป่ามีสัตว์ร้ายมากเช่นช้างป่า เสือ งูพิษ หมูป่าอื่น ๆ อีกมากมายและต่อมาเมื่อประมาณปี 2470 นี่ได่มีนายร้าย นายรอด พี่กับน้องออกจากบ้านด่านเกวียนมายกกระท่อมอยู่ในป่าจั๋บจองที่ทำมาหากิน ต่อมาปี พ.ศ. 2478 ได้มีนายบุญ นายอ่อง นายเสงียม ได้เข้ามาทำกิจการปั้นโอ่งน่ำและครกดินเผาขึ้น ในบริเวณนี่อีก

ผู้สัมภาษณ์ โทษนะคะนายร้าย นายรอดนี่ยังมีชีวิตอยู่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน อยู่นายร่ายพี่ชายนายรอด อายุมากแล่วประมาณเก้าสิ๋บปี๋ อยู่แถวโน่นครับ (เปิดแผนที่) ตรงซอยประชามติ ทีนี่มีพ่อค้ามารับซื่อโอ่ง สามคนที่ว่านะครับก็ยังอยู่ เขาเรียกว่าทายกเหงียม ทายกเหงียมคนสำคัญเหมือนกันแต่ว่าเดี๋ยวนี่แกหูหนวก อายุก๋อเก้าสิ๋บกว่าปีมาแล่ว

ผู้สัมภาษณ์ แกยังอ่านหนังสือออกนะคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ครับ แกเป็นคนมาทำ

ผู้สัมภาษณ์ มานี่แกมาทำหรือมาซื้อคะ

ผู้ใหญ่บ้าน มาซื้อครับ พวกที่มาทำ ที่เขาทำและค้นคิดแบบพิเศษขึ้นต่างจากโอ่ง ได้มีนักศึกษาคนหนึ่งมาเป็นคนฝีมืออย่างสำคัญคนหนึ่ง เป็นคนคิดเครื่องปั้นอย่างเป็นของวิเศษ แจกันนี่ออกมาเลยชื่อเล็ก คนชื่อเล็กมาอยู่ร่านจงประเสริฐ มานำทำกันอยู่พวกอาจารย์นี่มาทำจนราษฎ์ได้ทำและเข่ามาอยู่มากขึ้น จนเมื่อ สิบห้าสิงหาคมนี่ได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านป่าบง มีคลองไหลผ่านเป็นชลประทานทำให้คนในหมู่บ้านนี่ได้ทำการเกษตรอย่างสมบูรณ์ "บง" นี่มีความหมายทำไมจึงเรียกว่าบ้านป่าบง โดยมากจัดตั้งอะไรเอาอะไรทำเค้ามักจะเอาประวัติเดิม ทีแรกผมว่าจะเอาเป็นบ้านคลองผ่าน ก่อเลยเห็นว่าเอาประวัติเดิม ใครถามคลองผ่าน ผ่านมาทีหลัง ที่ป่าบงนี่อย่างมากเลย สัตว์ใหญ่จะลงไปกินควาย คลองน้ำมูลตอนเย็นตะวันเริ่มค่ำนี่

ผู้สัมภาษณ์ สัตว์ป่านี่หายไปเมื่อประมาณปีไหนคะ

ผู้ใหญ่บ้าน สัตว์ป่าพวกนี่หายไปเมื่อประมาณสามสิบปีระหว่างที่ที่ผมว่านี่เป็นหมู่สัตว์ใหญ่ พวกที่กินควายกินพวกน่หนะ เป็นอย่างหมูอย่างช่างกับเสือใหญ่น่มันจะหม้ดก่อน ไอ้หมู่ที่น่อย ๆ นี่ค่อย ๆ หายไป เดิมว่ามันเป็นไม่บง ไม่บงมีเป็นดงเลย มันลำใหญ่ลำราว ๆ ข้อมือเท่าแขนนี่ยาวปีดจนเป็นป่าเป็นดงไม่เห็นตะวันเลย ในเรียวเป็นลำ เขาจะเอามาทำประโยชน์ เอ่ามาทำกล่อนที่เขาเรียกว่าโรงไฟ โรงไห โรงปั้นโอ่งนี่แหละครับ ทำกลอนได้อย่างยาวเลย

ผู้สัมภาษณ์ ไม้บงนี่เป็นพวกเดียวกับไม้ไผ่ใช่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน มันเป็นไม่ไผ่แต่เรียกว่าบ่ง มันเป็นไม่ไผ่ชนิดหนึ่ง หน่อของมันนี่ใช่ทานได้ มันมีมากนะครับเขาเรียกว่าป่าบง ถ่าเขาว่าป่าบ่ง มันเป็นมาอย่างไงก่ออย่างที่เล่าอั่นนี่แหละบ่านป่าบ่งก็มีผมนายอยู่ ปอกระโทกเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก จนถึงปัจจุบันนี่

ผู้สัมภาษณ์ เกิดเมื่อวันที่เท่าไรคะ

ผู้ใหญ่บ้าน เกิดเมื่อวันที่สิบเจ้ดมีนาคมสองพันสี่ร่อยเจ้ดสิบเก้า บ้านเลขที่แปดสิบเจ้ดหมู่ที่สิบสาม ตำบลท่าอ่างอำเภอโชคชัยจังหวัดนครราชสีมา ภายในหมู่บ้านนี่มีร่อยสามสิบสองครัวเรือน ตอนนี่จำนวนครอบครัวอันทั่งหม้ดพบว่ายังไม่มีใบทะเบียน มีบ่านอยู่มากกว่าใบทะเบียน อันนี่ยังไม่มีเลขบ่าน คนมีบ่านอยู่จริ่งก่อร่อยสี่สิบ ที่ยังไม่ขอเลขบ่านผมจะเน้นให้ไปขอเลขบ่าน ในระเบียบของที่ยกบ่านนี่ติดแบบว่า บ่านไหนจะขอเลขบ่านจะต้องมีส่วม บ่านที่มีจริงในใบทะเบียนที่นี่อยู่สำรวจอีก เจ้ดร่อยยี่สิบสี่คน ชายสามร่อยเจ้ดสิบห้ก หญิงสามร่อยห้กสิบแปดหญิงวัยเจริญพันธ์ที่สมรสแล่วในขณะนี่ยังไม่แน่นอน พื้นที่ทั่งหม้ดสองพันสี่ร่อยห้าสิบไร่ พื้นที่การเกษตรแปดร่อยสี่สิบสามไร่ปลูกข่าวแปดร่อยเก้าสิบแปด ส่วนใหญ่ปลูกมันห้กร่อยสี่สิบห้าป่อไม่ค่อยปลูกกัน อันอื่นมั่งก่อมี การประกอบอาชีพมีการเกษตรกรรม สี่สิบเจ้ดคนข้าราชการ สี่ ห้าคนมี พยาบาล ครู ทำงานอำเภอ ค่าขายมีส่วนใหญ่ขายพวกของชำหกครัวเรือน อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาสิบห้าครอบครัว

ผู้สัมภาษณ์ อันนี้ไม่รวมโรงงานใช่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน โรงงานต่างหาก ห้า โรงงาน ไม่รวมทำสร่อยด้วย พวกทำหม่อไม่มีครับมีแต่ทำสร่อยอย่างเดียวสิบห้าครัวเรือน พวกปั้นโอ่งมีแต่โรงงานทำ โรงงานหมู่นี่ด้านที่ขายอยู่

ผู้สัมภาษณ์ แสดงว่าขายส่งด้วยและขายขายเองด้วย แล้วส่งออกนอกมีมั่งมั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน มีครับ มีส่งไปขอนแก่นที่ตลาดอยู่ก็ะพลาข่าไปขอนแก่นแล่วก่อไปนอก

ผู้สัมภาษณ์ เรื่องรายได้นี่นี่ผู้ใหญ่จะบอกได้มั้ยคะ เห็นว่าเรื่องนี้มันบอกอยาก แล้วเชื้อเพลิงละคะ

ผู้ใหญ่บ้าน เชื่อเพลิงนี่ใช่ฟืน นี่ก๋อมีใช่เศษยาง เอายางเอาไม่จำพวกที่ปลูกเองมาแก้ขัดเอาไม่ยูคาไม่สนมา ใช่แก้ขัด

ผู้สัมภาษณ์ ไม้ในป่าเลิกเอาไม้ในป่าแล้วใช่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน เลิกเอาแล่ว มีแต่จะปลูกไม่มีทำลาย ตอนนี่มีแต่เอาที่ต๋ายแล่วถ้าหากมีการทำลายไม่ดี เวลาเผาเอาไม่แห่งที่ตายอยู่มีหลายที่เอามาเผา

ผู้สัมภาษณ์ เดี๋ยวนี้มีการใช้เครื่องมือที่เก่า ๆ อยู่มั้ยคะอย่างจำพวกไถที่ใช้ควายฯ

ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีครับ มีแต่พวกรถไถ อย่างไถขี่เฮี้ยนมันไม่มี มันไม่มีควาย ควายมีแต่เลี่ยงขายไม่มีเลี้ยงใช้งาน

ผู้สัมภาษณ์ เทศกาลต่าง ๆ มีเดือนไหนบ้างคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ก็มีออกพรรษาอย่างวันนี่แหละครับ เข่าพรรษาออกพรรษาเทศน์มหาชาติ ลอยกระทง งานประจำปี๋ก็จั๊ดกัน

ผู้สัมภาษณ์ งานประจำปีจัดเดือนไหนคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ประจำปี๋นี่จั๊ดเดื๊อนมีนาเมษา เป็นงานสวนสนุกภายในหมู่บ่าน คล้าย ๆ กั๊บเวลาเก๋บเกี่ยวแล่ว จำพวกสงกรานต์นี่มีการเล่นน้ำ รดน้ำด๋ำหัวผู้ใหญ่ มีทุกอย่างเลยมีโกนจุก โกนผมไฟ มีทุกอย่างเลยเดี๋ยวนี่พวกผมสั่งจั๊ดทุกอย่างเลย แบบว่างานสาธารณะต้องจั๊ดทุกอย่างเลย พวกผมนี่หารางวัลทุกอย่างเองเป็นอย่าง นำเล่นนำทำเอง พวกฝึกท.ส.ป.ช. ฝึกอะไรจะนำคนเข่าไป มันจะถ้านำว่าคำไหนก็จะรวมเลยไม่ว่า ทำคลองส่งน้ำทำถนนทำจนดีมากเลย รู้สึกว่าเขาทำอะไรเขาจะเอามาช่วยกัน

ผู้สัมภาษณ์ คุณลุงรู้สึกอย่างไรคะกับวัฒนธรรมเก่า ๆ ที่มีคุณค่าที่มีนักศึกษาได้เข้ามาแล้วก็นำเอารูปทรงของภาชนะให้มีรูปทรงแปลก ๆ เพื่อที่จะได้ขายได้ เสียดายคุณค่าของเก่า ๆ มั่งมั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ไม่รู้สึกเสียใจเลยครับ รู้สึกยินดี ดีใจอย่างยิ่งที่เขามาทำในทุกด้านไม่ว่าในด้านวิทยาลัยครูศึกษานอกโรงเรียนมาดูข้อมูลอะไร พยายามชี่ให่ผมพยายามทำเมื่อวันที่ยี่สิ๊บเจ้ดก็มา โครงการออกนอกโรงเรียนให่ผมไปบรรยายพิเศษการเลี่ยงปลาทำยังไงมาให่ผมบรรยาย

ผู้สัมภาษณ์ การละเล่นเก่า ๆ ยังมีอยู่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน มีครับ

ผู้สัมภาษณ์ มีอะไรบ้างคะ

ผู้ใหญ่บ้าน มีก็มีในที่สงกรานต์ เล่นสะบ้า ชักกะเย่อสารพัดละครับ พวกผมจะจั๊ดไป มิแย่งชิงงู แมวปลาย่าง ปิดตาตีหม่อมีหม้ด ทั่งพวกในกลุ่มหนุ่มสาว บางทีจะให่สนุ๊ก ก๋อให่พวกผมนี่แหละเล่นเป็นตัวอย่างกัน เริ่มแรกก๋อสารารพัด พวกผู้ใหญ่บ้านผมนี่แหละครับจะเป็นคนไปดึงลงไป ด้วยกันตามกันทั่งคอยตามคอยดูเท่านั่นเอง บางทีก๋อคอยให้รางวัล ให่อันนั่น อันนี้

ผู้สัมภาษณ์ อย่างเพลงโคราช ที่นี่มีคนร้องเป็นมั่งมั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ก๋อมีครับ เขาก๋อมีอยู่

ผู้สัมภาษณ์ แสดงว่า วัฒนธรรมเก่า ๆ ที่นี่ก็ยังมีอยู่เหมือนกันนะคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ครับผมจะจัดไป๋ ฝึกอะไรมาก็แต่ผมก็เป็นมาทุกอย่าง ผมต้องนำเขาทุกอย่าง เช่น อย่างเพลงผมต้องบรรยายให่เขาฟัง ทุกคนที่ว่าไป เพลงที่ร่องกันก๋อถือว่าร่องกันเล่น ๆ กัน อย่าง

เพลงอย่าเกียจคร้าน ให้ตรงต่อเวลา

ผู้สัมภาษณ์ ความคิดของท่านผู้ใหญ่ เกี่ยวกับความเชื่อเก่า ๆ การเลี้ยงผีฟ้า ผีทรงที่นี่มีมั้งมั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน อันนี่ ผมไม่ให้มีการเน้น ไม่มี ไม่มีปรากฏเลย

ผู้สัมภาษณ์ อย่างการรักษาโรคนี่มีการรักษาแบบใช้หมอผีกันอยู่มั้ยคะ การใช้สมุนไพรยังมีอยู่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน สมุนไพรมีแน่ครับ

ผู้สัมภาษณ์ น้ำมนต์ที่นี่มีมั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน น้ำมนต์ที่นี่มีครับ แต่มีห่าง ๆ ตั้งศลีสวาท ที่นี่ผมขอเล่าเริ่มแรกแต่อ้างอาจารย์มาผมเล่าต่อ แต่มี สองวัด วัดหนึ่งวัดด่านเกวียน ที่อยู่ปัจจุบันมีอาจารย์ที่เป็นเจ้าอาวาสวัดอยู่แปดองค์ ในปัจจุบันแต่ว่าเก้านี่เป็นยังไงผมขอเล่าต่อไป คนที่หนึ่งชื่ออาจารย์รุ่ง ที่สองอาจารย์อยู่ อาจารย์อยู่สมัยนั่นกรงกับสมัยรัชกาลที่สาม ในสมัยนั้นเกิดส่วนหนึ่งของศาสนาตีกลงเลยครับ วัดนี่ร้างเป็นจำนวนมาก มาในสมัยรัชกาลที่ 4 ปั๊บ ปรุงขึ้นมาทันที ที่ 4 อาจารย์วันสมัยที่บ้านเริ่มเจริญวัดก็เกรียมจะร้าง สมัยอาจารย์วันสมัยของดีของขลังมหานิยมอะไรมากมาย มีของเหนียวของคง มีของรางอะไรมากมาย อาจารย์วันมีของดีอย่างมากมายเลยครับ ปืนยิงไม่ออกมีอิทธิฤทธิ์มากเขื่อนรอบวัดบั้คนี่เขาใช้น้ำเขื่อนก็เกณฑ์คนสมัยนั้นก็เอาล้อไปลากเอามาทำรั้ววัด น้ำมาก็ขุดหลุมใส่น้ำไว้ ชาวบ้านก็เป็นทุกข์กันว่า จะยกไหวขึ้นน้ำไหวได้ไง เช้าขึ้นวันนั้นก็ขึ้นหมดเลยไม่รู้ว่าเพราะเป็นเหตุอะไร ที่ดีที่เดียวอย่างอิทธิฤทธิ์ของอาจารย์นี่มีอย่างมากเลยข้าวจะขึ้นเย็นจะลบหมดหายไปที่เขื่อนนั้นแหละตอนนั้นจะหายไปที่เขื่อนนั้นก็ในหัวปีมานี่ตอนจะก้ออ้อมวัดเลย ป่ายาวใหญ่แล้วมาแปลงเอาเขื่อนทำอย่างอื่น ใช้ประโยชน์อย่างอื่น ทีนี้ก้อมาอาจารย์วันแล้วก็มีอาจารย์ศรีอยู่แล้วก็อาจารย์นาถ แล้วก็อาจารย์แก้ว มีอาจารย์เฉื่อยอาจารย์มั่นที่มีตึกมีวัดมีอะไรที่เขาร้องเพลงสงสัยจะเอาจากนี่ มีอะไรหลาย ๆ อย่างก็อย่าไปว่าเขาเลย อาจารย์มั่นสึกแล้ว มีตึกมีอะไรว่าอะไรคนเดียวคุยอย่างมาก อย่างว่าแหละครับ ทำอะไรไม่มีกรรมการใครทำตามลำพัง เงินทำอะไรทำมากมายได้อยู่ตึกแหละครับ เพลงที่ร้องวงด่านเกวียนที่เอาไปร้องอันนี้แหละครับ อันนี่เขาแหย่เนื้อร้องอันนี่แหละครับ ถ้าฐานพังแต่เนื้อร้องจะไม่รู้ว่ามันเป็นอะไร อันนี่แหละครับของจริงอยู่นี่เองที่ว่าอยู่ตึกอะไร นี่แหละครับมันเป็นมาอย่างงี้ นี่มาตรงวัดมีปัญหายังไงแหละครับที่ผมว่า สามเส่ามันยังร่วมกันไม่ได้ องค์เดี๋ยวนี่ชื่อครูไท

ผู้สัมภาษณ์ ครูไทองค์เล็ก ๆ ใช่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ใช่ครับ องค์นั่นแหละครับ มีปัญหาอยู่แหละครับ คือว่าพระนักธรรมเอกมีอยู่ สามคือคล่าย ๆ กับพระที่ว่าอยู่ตึกก็ะประโยชน์ คือจากอาจารย์หมั่น อาจารย์หมั่นนี่ตั้งอยู่ในนั่น คืออยากให้มาขัดกันอยู่จะเอาองค์นั่นแหละให้เป็นอาจารย์จะได้เจริญรอยตามอะไรต่ออะไรหลายอย่างครับนี่ ครับก็ออย่างที่ผมเล่า อย่าให้ผมเล่าไปเลย ทีนี่มาขัดกันตรงนี่พอผมไปตรงนั่นกำนัน กำนันนี่น่าชายตั้งไม่ได้พระค่านทุกคนในวัดเห็นตามพร่อมใจให้จังหวัด อาจารย์องค์นี่เสียอย่างเดียว ที่พระไม่ชอบ พระที่บวชอยู่แล่วท่านดุดี ความจริงผมว่าปู่ย่าตายายของผมนี่ลงมาอยู่อย่างงี้ ผมจะเป็นคนหนึ่งที่จะเกาะ เดิน เจริญรอยตามที่จะเอารักษาเอาอันนี่ไว้ทางรักษาศาสนาเอานี่ไว่และทางชาวบ้านเพราะเห็นแล่วว่าที่วัดนี่เป็นบ่อนสวยบ่อนงามโรมทุกอย่าง ดูคนไปวัดทุกคนไปวัดต้องแต่งตัวสารพัดเลยครับ มันบ่อนนั่นแหละโรมที่อวดกัน เวลา

ไปแล่วทำงานก๋อต่างคนต่างไป ครับเวลามีงานมีประเพณีอะไรผมจะต้องแต่งตัว แต่งตัวงามไปดีทั้งนั้นเวลาไปวัด

ผู้สัมภาษณ์ พอดีไปที่วัดได้เห็นโบสถ์เล็ก ๆ หลังหนึ่ง

ผู้ใหญ่บ้าน มีโบสถ์เดี๋ยว

ผู้สัมภาษณ์ มีโบสถ์เดียวเหรอคะ

ผู้ใหญ่บ้าน โอ๋.....อันนั่นนี่ กุฏิชี ที่ที่ของชีครับที่ที่ชี

ผู้สัมภาษณ์ มีชีอยู่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ชีตอนนี่ก๋อมีแต่พวกจำศีลอยู่ พวกในบ้านนุ่งขาวห่มขาวคือพวกนี่ก๋อแบบว่าเห็นพวกผมอะไรจะช่วยทันทีไปจำศีลตลอดพรรษา ก๋อได่มาพันกว่าบาท เอาในนั่นเอ๋งบริจาคเป็นค่าไฟ

ผู้สัมภาษณ์ โบสถ์เก่านี่สร้างเมื่อไรคะ

ผู้ใหญ่บ้าน โบสถ์หลังใหญ่สร่างเมื่อปีสองเจ้ดนี่ครับ (2527)

ผู้สัมภาษณ์ มีประตูแกะสลักเอาไม้ทำช่าวบ้าน ทำเองหรือจ้างช่างเขาทำ

ผู้ใหญ่บ้าน ก็คือชาวบ้านทำกันทุกชิ้น จะเป็นอย่างงี่ครับที่ว่าทำเร็ว คือคล่าย ๆ กับผมคิดว่าให่จ๋องทำอันนั่นอันนี่แล่วก๋อจะฮึดสร่างอันนั่นอันนี่ทุกคนก็จะเอ๋าอย่างเช่นว่าหน่าต่างคนหนึ่งกี่ช่อง ประตูเพดาน หรือว่าหัวกระเบื้อง

ผู้สัมภาษณ์ ที่ชาวบ้านทำนี่เขาทำมาหรือเขาจ้างทำคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านจะออกรวมกันซื่อวัสดุมาทำแล่วจ้างช่างทำ

ผู้สัมภาษณ์ คะมีหน้าต่างแกะสร้างพวกเหล่านี้ เราสนใจทำเองมั้ยคะ ช่องหน้าต่าง บานหน้าต่างมีการแกะสลักลวดลาย

ผู้ใหญ่บ้าน ไม่ละครับ แกะมาจากเชียงใหม่ ไม่ได้ทำเองด๋อกครับ

ผู้สัมภาษณ์ อ๋อคะเอามาจากเชียงใหม่ แล้วซุ้มประตูวัดนะคะทำเมื่อไหร่คะ

ผู้ใหญ่บ้าน ทำครับ ทำเองครับ

ผู้สัมภาษณ์ ทำเมื่อไหร่คะ

ผู้ใหญ่บ้าน ทำหลังจากโบสถ์เสร็จ ก็ทำประมาณปี สองเจ้ด สองแปด

ผู้สัมภาษณ์ ชาวบ้านทำกันเองมั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ครับคือทำเองครับ ช่างในหมู่บ้านทำเอง ผมนี่เป็นคนบริหาร

ผู้สัมภาษณ์ คือพวกเรานี่สนใจ อยากทราบว่าที่เค้าเขียนไว้ข้างบนนี่ใครเป็นคนเขียนเป็นคนแกะคะ บอกจะบอกชื่อได้มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน คนที่ทำชื่อนายเฉลิม เฉลิมนี่นามสกุลบ่ายกระโทก คือนายเฉลิมนี่เป็นช่างทำบ้าน

ผู้สัมภาษณ์ บ้านเค้าอยู่ไหนคะ

ผู้ใหญ่บ้าน อยู่หมู่ที่เก้า อยู่ตรงตลาดที่ผ่านมาช่วงตรงปั้นน่ำมัน แต่เค้าไม่ค่อยอยู่บ้านด้อกครับ คือว่าเค้ามีเมียน่อยอยู่ครบุรี

ผู้สัมภาษณ์ อยากทราบว่าธรรมาสน์ไม้ อันเล็กนี่ใครเป็นผู้สร้างคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ชื่อนายศักดิ์ คือว่ากำหนดว่าถูก พวกผมนี่เป็นผู้กำหนดให่เลย คือคล่าย ๆ กับให่ช่วยเหลือแล่ว ชาวก็ช่วยกัน อาจจะให่ว่าให่วันละร่อยบาทช่างให่คนหนึ่งวันละร่อย นายศักดิ์นี่นามสกุล มีโภคา ธรรมาสน์เก่านี่ใช่เว่นแต่ลงมาเทศน์ ห้าธรรมาสน์อะไรนี่จึงจะมีให่ใช้

อย่างเทศน์มหาชาติก็ใช่อันใหม่หมู่นี่แหละครับ คล้าย ๆ กับเขามาทอดกฐินอะไรก็เอาอันใหม่ ๆ มา อันนั้นเลยปล่อยทิ้งไว้ ก็จะรื้อทำใหม่

ผู้สัมภาษณ์ ที่จะรื้อทำใหม่นี่ อันใหม่ใช่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ครับหลังนั้นแหละครับ แต่ว่าจะต้องทำหลังนี่ให้เสร็จก่อน

ผู้สัมภาษณ์ อนุรักษ์ไว้เป็นไงคะ

ผู้ใหญ่บ้าน อันนี่ผมก็ไม่ได้คิดเลยครับ แต่ผมก็จะพยายาม ผมได้มองข่ามอันนี่ไป

ผู้สัมภาษณ์ ที่นี้เราหันมาคุยกันถึงเรื่องชื่อของหมู่บ้านว่าทำไมถึงได้ชื่อว่า บ้านด่านเกวียนคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ประวัติหมู่บ้านด่านเกวียน เดิมเป็นด่านพักแรมระหว่างจังหวัดต่อจังหวัดนะครับคาราวานเกวียนจะมาพักมาจากจังหวัดนะครับจะไปนางรอง บุรีรัมย์ ครบุรี มันผ่านมามันไม่มีสะพานยังงี้หนะครับ ลงเดินแต่ทางเกวียนเขาเรียกว่า ท่าทางเกวียนนะครับ ครับลงไปในมูล ยามแล้งจะเดินได้ ยามน้ำนี่ขนาดนี่มีจะใช่เรือ เกาะเลาะไปเรื่อย ไปครบุรี บุรีรัมย์ นางรอง ไปเรื่อยไปโน่นแหละครับ มันเป็นด่านที่พักแรมตรงนี่พอดีมาพักนอนมีน้ำมูล อยู่มุ่งอันที่ขายของเต็มไปเลยแหละครับ เป็นที่คาราวานเกวียนพัก พวกที่ไล่ควายไล่วัวไปขาย พวกนายฮ้อยเอาสัตว์ไปขาย ครับนี่จะมาพักดอกหลั้ก เต้มไปเลยครึ้มอยู่ มีอยู่ช่วงนั่นเอง

ผู้สัมภาษณ์ มีเรื่องคาราวานเกวียนหายไปเมื่อไรคะ ประมาณปีใดคะ

ผู้ใหญ่บ้าน คาราวานเกวียนจะหายไปประมาณ คือยังงี้ครับมันจะมีต่อยังงี่ครับเรื่องของการไล่ต่อนคาราวานเกวียนที่เดินหายไปในช่วง สามสิบห้กปี

ผู้สัมภาษณ์ แสดงว่าคุณลุงก็ยังเห็นมันอยู่ซิคะ

ผู้ใหญ่บ้าน เห็นอยู่ครับ ก็ตอนนี่อาย ห้าสิบเอ็ดปี ก็ระหว่างนั่นยังเห็นพวกนี่อยู่ครับ นั่นจะหายไปจะมีเกวียนพวกนี่จะมีเกวียนซื้อโอ่งจากหลายจังหวัด

ผู้สัมภาษณ์ ครั้งแรกเลยหนะคะ พวกคาราวานเกวียนกลุ่มแรกในระยะไหนคะ ที่ขับเกวียนมาพักที่ขับเกวียนผ่านมาแล้วก่อนที่จะซื้อโอ่ง

ผู้ใหญ่บ้าน คือว่าคนละจังหวัดละครับ สั่งซื้อของ มีใบสั่งของจะซื้อของเกวียนจะมาบรรทุกของแล้วไปส่งส่งตามใบสั่งของ

ผู้สัมภาษณ์ เหมือนบริษัทขนส่งใช่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ครับ แต่สมัยนั่นไม่มีรถเลย มีรถคนเดียวก็ สมัยที่ผมอยู่โรงเรียนป.มูล . ชั่น ป.สาม โรงเรียนครู ก. ครู ข. แต่ก่อนนะครับพากันวิ่งดูกัน มันมานี่แหละครับเริ่มแรกพอช่วงหลังถึงได้เป็นพวกซื้อโอ่งซื้อไหกัน ครับตอนช่วงที่ผมไปซื้อไม้ ซื้อมาสร้างกุฏินะครับ กุฏิเราทำโรงเรียนหลังเก่าเริ่มมีรถมานิด ๆ หน่อย ๆ มาที่วิ่งกันดู สมัยนั่นมีรถใช่ถ่าน ใช่อะไรแหละครับนี่แหละครับในช่วงนั่น และในช่วงนั่นพอมาดูว่าจากนั่นมานี่แหละครับในการเปลี่ยนแปลงจนทันสมัยนั้น มีสมัยเพลงหีบ พวกนั่นจะเชื่อไปหาเพลงมีลังเก่าตาน่อย ไปหาเพลงแกไม่เชื่อเลยว่าสมัยนั่นไม่มีวิทยุมาพูดมาฟังได้ แก่ไม่เชื่อว่าเพลงหีบอะไรกัน แกดันเขาผลลงท่ายมาพูดถึงงานแก แกจึงยอมรับว่ายังจริงนี่ นี่ นี่แหละครับ ความเจริญต่าง ๆ ในประมาณสิบปีมานี่ทุกอย่างเจริญ

ผู้สัมภาษณ์ ชาวบ้านแต่ก่อนมีอาชีพอะไรคะ ในยุคที่คุณลุงเป็นวัยรุ่นนะคะ

ผู้ใหญ่บ้าน มีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผากับทำนา

ผู้สัมภาษณ์ เครื่องปั้นดินเผามีมากี่ปีแล้วคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ครับมันจะเกาะต่อกันมาในสมัยที่เริ่มเป็นเด็กนี่มันหันอยู่นั่น มีการทำโอ่งใหญ่ ทำโอ่งเล็ก ๆ อย่างหม่อตีเอาอย่างงี้แหละ ครับเนียะ ๆ สมัยข่า ส่วนใหญ่นี่แต่ก่อนก็ปั้นหม่อ ปั้นโอ่ง ปั้นครกนะครับ มีสมัยนั่นเขาเรียกว่า เข่ากรรม เข่ากันอัศจรรย์เลย เขาเรียกว่าเข่ากรรม ไม่ได้เรียกว่าไปเผาอย่างเดียวนี่ เผาโอ่งเผาอะไรเขาเรียกว่า เข่ากรรม เข่ากรรมนี่ตอนจะอยู่กะโลงทำอยู่กะโลงนี่เวลาจะเอาลงไปเข่าเตาเผา เขาเรียกว่า เข่ากรรม เขาถือมายังงี้ เข่าถือว่าไม่ให้ผู้หญิงไปเด็ดขาดเลย ให้แต่ผู้หญิงตีได้ ถ้าตอนนี่ไม่ให่เข่าไป ผู้หญิงตีได้ ผู้หญิง ผู้หญิงห่ามไปเด็ดขาดเวลาไปส่งข่าว มีสัญญากะลอเคาะโป๊ก ๆๆๆ แล่วก็กลับเลย โรงงานยังอยู่อย่างอื่นอยู่นั่นเคาะกะลอไม่ให่เข่าไป แล่วมันจะแตก เผาแล่วมันจะแตกพวกโอ่งพวกอะไรนี่หนะ มันจะแตก นี่แหละดุ๋ว่าแต่โปราณมานี่ว่ามันเป็นขนาดไหนแต่ก่อนการเชื่อถือ เชื่อถือกันจริง ๆ เดี๋ยวนี่ไม่เห็นต้องมีอะไรเลย เผากันไปเลยเนียแต่ก่อนเขาถือกันจริง ๆ แต่ก่อนเขากร๋งกันจริง ๆ ไปหาฟืนว่าเถอะหนะ จะเอาฟืนจะไปเอาเจอปลาก็ไม่เอ๋าก็ต้องเอาฟืนกลับมาก่อน แล่วถึงกลับไปเอาอย่างอื่นอีกใหม่ อย่างจะไปเอ๋าเนื่อตัวผู่ ถ้าเจอตัวเมียก็จะไม่เอา

ผู้สัมภาษณ์ นี่แสดงให้เห็นว่าอาหารในยุคนั้นมีความอุดมสมบูรณ์มากเลย เขาจึงกล้ามองข้ามอาหาร

ผู้ใหญ่บ้าน มากต่อมากเลยแหละครับ นี่แหละครับสัตว์ทุกอย่างนั่นมันมีมาก

ผู้สัมภาษณ์ ดินที่ใช้ในการปั้นขณะนั้น เอามาจากไหนคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ดินก็เอามาจากลำน้ำมูล

ผู้สัมภาษณ์ เดี๋ยวนี้ดินที่นั่นยังมีอยู่หรือเปล่าคะ

ผู้ใหญ่บ้าน มีครับ มียังไม่หมดหรอกครับ

ผู้สัมภาษณ์ แล้วที่เคยได้ทราบมาว่ามีการซื้อดินมาจากที่อื่น มีจริงมั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน มีจำพวกสร่อยสี ไปเอาที่เชียงใหม่

ผู้สัมภาษณ์ สร้อยสีดำ สีน้ำตาลยังใช้ดินที่นี่อยู่ใช่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ใช่ครับ ไอ่เต๋าเผานี่ยังมีตะกุดข่าตะกุดนี่คนสมัยก่อนนี่มีอยู่ คนสมัยก่อนเรียกว่า ครูยศ ครูป้อม ครูยศครูป้อมติดกับข่า

ผู้สัมภาษณ์ ข่าหมายถึงอะไรคะ

ผู้ใหญ่บ้าน เขาเรียกว่าข่าตองเหลือง ข่าชื่อยศชื่อป้อม ชื่อเกศชื่อแก้ว ไปต่อจากข่าอยู่ไม่นานก็หนีไปเรื่อย พ่อเกิดพ่อแก้ว มาก็ทวดอ่องสอนสมัยผม สมัยพ่อเกิดพ่อแก้วก็สมัยครูยศครูป้อม อย่างผมเป็นผู้ใหญ่บ้าน มันจะเกาะกันว่าใครเป็นผู้นำสมัย ๆ ไป มันเป็นความจริง พวกนี่มีเตาเผาอยู่ข่างบ้านผมนี่บ้านทางโน่นของเมียผมมีเตาเผาน้อย ๆ พอดีลูกผมตายไปฝังก็ไปขุดแถวต้นโพธิ์ก็เลยเจอ มีต้นโพธิ์ใหญ่มีตะกุดข่า

ผู้สัมภาษณ์ เตาเผานี่ยังเหลือซากอยู่มั้ยคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ก็กระจายหม้ดแล่ว นี่แหละเขาเอาไปทำประโยชน์อันนี่มา ก็มาถึงสมัยกร๋ง กร๋งกันจริง ๆ แล่วก็เรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ เรื่องกร๋งก็กร๋งมากจริงจริง ทีนี้เรื่องเข่ากรรม เขาห่ามผู้หญิงไม่ให่เข้าไปเด้ดขาดเลยเขากลัวแตก หมู่นี่แหละครับเขาห่ามเด้ดขาดเลย ไม่ให่ไปเขาก็จะมีช่องมีกรวยมีฟืนสำหรับเผาจะก่ออะไรทำนองนี่ครับแต่ในคำที่ว่าเป็นคำหยาบ คำหยาบนี่หน่า

คิดด้วย คำหยาบที่ว่าเขาก็บนบานที่เขาเรียกว่าเทินฟืนตอนก่อไฟ เอาของลงเตาแล่ว เอาของลงเตาแล่ว แล่วเขาจะว่าคำบนทันที สมัยนั่นจะก่อไฟสามดุ้น ก่อทางนอกก่อนสองดุ้น เขาก่อสองเขาวางก่อนกรวยเขาก่อปั๊บเขาจะเอากรวยไปวางแล่วเขาจะว่าต่อจากครูยศครูป้อม พูดเป็นคำหยาบเลยครับ อันนี่เลยจนสมัยผมต้องตัดออก สมัยผมนี่เลยตัดออกเลย

ผู้สัมภาษณ์ ท่านคุณลุงพอจะพูดเพื่อให้พวกเราทราบเพียงเพื่อรู้ไว้นะคะ

ผู้ใหญ่บ้าน ได้ครับ เขาพูดเลยครับว่า พอวางกรวยปั๊บ "เอาเน้อครับเน้อ ข่าพเจ่าจะเข่ากรรมวันนี่ จะเข้ากรรมวันนี่อย่าให้มันแตกมันอะไร ให่ของมันดีมาเน้อครูยศ ครูป้อม ครูยศครูเย็ดมา ตั้งแต่เจ้ดแปดมีครูยศก็เย็ดมันขี่เล็ดทุกที แล่วก็วางฟืนปี๊อกทันที" คำนี่แหละที่ห่าม นี่แหละครับมาอย่างงี้

ผู้สัมภาษณ์ เดี๋ยวนี้ยังมีอยู่มั้ยครับ

ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีครับ ไม่มี ก็เล่าประวัติเก่า ๆ ที่นี่มันก็หายไปผมก็เลยมาคิดว่าทางประเพณีเก่า ๆ อันไหนไม่หน่าเชื่อก็ตัดออกทั่วไป จะเอาคำไหนอันไหนพอจะเอ๋าไว่ก็เอ๋าไว่ อันที่มันมีประโยชน์อย่างมากมันจะเร็วได้อย่างมาก ถ้าทำนั่นก็จะไม่ถ่วงในเร็วได้อย่างมาก มันก็ถ่วงมันไม่ทันปากทันท้อง เดี๋ยวนี่ก็ต้องเอามันออก ไม่เอาหม้ดเห็นหน่าครับ นี่แหละครับผมที่ผมไปบรรยายเคยได้ยินนิทาน ตอนไปบรรยายกั๊บศูนย์ โคราช มาจาก โครา ราชสีมา ยังงี้พะไลพะเนา พะเน่า อะไรมาก็เปลี่ยนกันเรื่อย ๆ ยังงี้แหละครับ ยังงี้มันก็เปลี่ยนกระโทกมันมากระโทกกระโทก ก็มาดูนามสกุลกระโทกกันหมด ก็กระโทกอันนี่แหละครับ คือที่ อำเภอเดี๋ยวนี่มาเปลี่ยนเป็นโชคชัย

ผู้สัมภาษณ์ ตอนนี้พวกเราก็ได้รับความรู้จากท่านผู้ใหญ่มามากแล้วนะคะ ข้อมูลที่พวกเราได้กัน ส่วนใหญ่ก็มากที่ผู้ใหญ่ ถ้าหากข้อมูลอันไหนที่ยังตกหล่น หรือยังไม่ชัดเจนถึงคราวนั้นพวกเราคงต้องกลับมาหาท่านอีกทีหนึ่ง ตอนนี้ก็รู้แต่เพียงว่าขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ท่านกรุณาสละเวลาให้อย่างมากเลยคะ ขอบพระคุณมากคะ ถือโอกาสลาเลยนะคะ

น.ส.รัตนา เกวชุนหด
ผู้สัมภาษณ์และบันทึกคำสัมภาษณ์
บันทึกเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2530

NATIONAL LIBRARY

คำสั่งวิทยาลัยครูนครราชสีมา

ที่ 228/2530

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการดำเนินโครงการจัดทำระบบข้อมูลทางวัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรมบ้านด่านเกวียน

ด้วยศูนย์ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยครูนครราชสีมา ได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ประจำปี 2530 นำไปใช้ในการดำเนินโครงการจัดทำระบบข้อมูลทางวัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรมบ้านด่านเกวียน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุเป้าหมายตามโครงการ จึงมีคำสั่งให้แต่งตั้งกรรมการ ดำเนินโครงการจัดทำระบบข้อมูลทางวัฒนธรรมศิลปหัตถกรรมบ้านด่านเกวียน ดังนี้

1. นายสนอง โกศัย ประธานกรรมการ
2. นางสาวประพินพร เลิศธีระวิวัฒน์ รองประธานกรรมการ
3. นางสาวคมขำ ศิลปชัย กรรมการ
4. นายไชยงค์ ฉ่ำละมัย กรรมการ
5. นายเกียรติศักดิ์ นาคประสิทธิ์ กรรมการ
6. นางรัตนา รุจิรกุล กรรมการ
7. นางสาวจิรภา นาคสมพงษ์ กรรมการ
8. นายเหมือน โคตรสมพงษ์ กรรมการ
9. นายประยงค์ รื่นเริงใจ กรรมการ
10. นายสมหวัง อักษรพิมพ์ กรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการมีหน้าที่สำรวจและวางระบบข้อมูล ดำเนินการจัดรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมศิลปหัตถกรรมบ้านด่านเกวียนอย่างมีระบบและใช้ข้อมูลที่ได้เผยแพร่งานวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา

เพื่อให้โครงการจัดทำระบบข้อมูลทางวัฒนธรรมศิลปหัตถกรรมบ้านด่านเกวียน สำเร็จตามเป้าหมายของโครงการ ให้คณะกรรมการชุดนี้สรุปและจัดระบบข้อมูลที่ได้ในระหว่างวันที่ 1-10 สิงหาคม 2530 โดยให้เบิกค่าอาหารทำการล่วงเวลาได้ตามสิทธิ์ และให้ทุก ๆ คนปฏิบัติหน้าที่ให้บังเกิดผลดีแก่ทางราชการ

สั่ง ณ วันที่ 30 กรกฎาคม 2530

หอสมุดแห่งชาติ NATIONAL LIBRARY

(นายศิญโญ สุภาลัย)
รองอธิการ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการวิทยาลัยครูนครราชสีมา